

Kasvoni olivat täynnä pisaroita

– altaat ja kuilut kirjoittamisen tiloina

MARIA/MARRU HAKKARAINEN

KIRJOITTAMISEN MAISTERIOHJELMA

TIIVISTELMÄ**PÄIVÄYS:**

TEKIJÄ Maria Hakkarainen	KOULUTUS- TAI MAISTERIOHJELMA kirjoittamisen maisteriohjelma
KIRJALLISEN OSION / TUTKIELMAN NIMI Kasvoni olivat täynnä pisaroita – altaat ja kuilut kirjoittamisen tiloina	KIRJALLISEN TYÖN SIVUMÄÄRÄ (SIS. LIITTEET) 62 s.
TAITEELLISEN / TAITEELLIS-PEDAGOGISEN TYÖN NIMI <i>Havis Amanda</i> -romaanikäsikirjoitus.	
<p>Opinnäytteeni koostuu kahdesta osasta. Taiteellisessa osassa on 55 sivua keskeneräisestä romaanikäsikirjoituksestani, jonka työnimi on <i>Havis Amanda</i> (s. 63 alkaen). Teoreettisessa osassa kuvaan romaanin kirjoitusprosessia. Kerron tutkimuksesta ja tutkimusretkistä, joiden parissa olen viettänyt edelliset vuodet. Erityisesti kahden edellisen vuoden aikana tekemäni havainnot tiivistyvät ajatteluun, joka koskee altaita ja kuiluja kirjoittamisen tiloina. Avaan teoreettisen osan kahdessa käsittelyluvussa näitä kirjoittamisen tiloja lukemani teorian ja kaunokirjallisuuden avulla.</p> <p>Kaikki alkoi <i>Havis Amanda</i> -patsaasta, josta kiinnostuin vuosia sitten. Sen tutkiminen on johdattanut minut esimerkiksi hydrofeminismin, tilantutkimuksen ja queer-tutkimuksen luo. Tässä opinnäytteessä keskeisiä teoreettisia lähteitä ovat muun muassa Astrida Neimanisin <i>Bodies of Water</i> (2009), Harri Kalhan <i>Tapaus Havis Amanda</i> (2008), Jack Halberstamin <i>In a Queer Time and Place</i> (2005), Gaston Bachelardin <i>Tilan poeetiikka</i> (2003) ja Doreen Masseyn <i>Samanaikainen tila</i> (2008). Lisäksi kuljetan opinnäytteessä Virginia Woolfin <i>Orlando</i>-romaanin (1928), jonka yläluokkainen päähenkilö matkaa vuosisatojen halki ja kyseenalaistaa käsityksen sukupuolen muuttumattomuudesta.</p> <p>Luvussa 1 on lyhyt johdanto. Luvussa 2 käsitellän altaita, <i>Havis Amandan</i> tutkimista, ruumiillisuuden ja veden yhteyksiä ja hirviöitä. Kerron siitä, miksi kiinnostuin <i>Havis Amandasta</i>, millä tavalla olen käsitellyt patsaan avulla romaanissani esimerkiksi hoivan ja väkivallan välistä rajaa ja miten olen tehnyt patsaan ympärillä tapahtuneista asioista romaanini materiaalia. Kerron myös siitä, kun pääsin katsomaan konservoitavana olevaa patsasta salaiseen paikkaan. Käsitellän veden ja kosteuden merkityksiä kirjallisuudessa ja omassa elämässäni ja tekstissäni. Kuvaan sitä, miten löysin <i>Skylla</i>-myytin ja miten se vaikutti kirjoittamiseeni niin, että päähenkilöni Saanaan alkoi tulla lisää hirviömäisiä piirteitä. Nostan esiin <i>Orlando</i>-romaanin veteen liittyviä kohtauksia ja sidon ne osaksi omaa kirjoitusprosessiani ja veden vallankumouksellista voimaa.</p> <p>Luvussa 3 käsitellän vappua 2024, jolloin pääsin mukaan Mantan lakitukseen, kuiluja ja torneja eli korkeuksia ja syvyyksiä ja sitä, miten kuiluissa tapahtuu kirjoittamista. Käytän tilantutkimusta ja queer-tutkimusta ja hahmottelen, mitä queer aika ja tila voisivat tarkoittaa kirjoittamisessani. Kerron päivästä, jolloin olin seuraamassa konservoidun <i>Havis Amandan</i> paluuta Kauppatorille, ja käsitellän tämän kokemuksen avulla tarkkailun ja paljastumisen välistä jännitettä. Tarkastelen naiseuden asettamia esteitä tutkimusretkien tekemiselle, ja pohdin, voiko kirjoittaja olla kantamatta oman sukupuolensa taakkoja. Kerron lisää <i>Orlandosta</i>, tässä luvussa ajallisten ja sukupuoleen liittyvien rajanylitysten näkökulmasta. Kuvaan flaneeraamisen, harhailun ja seikkailun tärkeyttä kirjoittajalle. Luvussa 4 teen tiiviin yhteenvedon tutkimusmatkastani.</p> <p>Käsitteellistän ajattelua esimerkiksi seuraavien keksimieni termien kautta: hirviöityminen, hissikuiluilmiö, korkeanpaikanhalu ja hellä tunkeutuminen tai seikkailu. Avaan käsitteiden syntyprosessia ja merkitystä opinnäytteessä tarkemmin. Näille käsitteille yhteistä on se, että ne kaikki liittyvät jollain tavalla tilassa ja paikoissa liikkumiseen ja vetovoimaan, jota ei voi vastustaa. Olen kokenut sekä romaanin että opinnäytteen teoreettisen osan kirjoittamisen aikana eteenpäin vievää vetoa. Sen ansiosta nämä käsitteet ovat syntyneet vaivattomasti, erilaisten seikkailullisten kokemusten tuoman ajattelun kautta.</p>	
ASIASANAT Astrida Neimanis, Gaston Bachelard, <i>Havis Amanda</i> , hydrofeminismi, kirjoittaminen, <i>Orlando</i> , paikka, queer, ruumiillisuus, sukupuoli, taiteellinen tutkimus, tila, vesi, Virginia Woolf	

SISÄLLYSLUETTELO

<i>1 REUNA</i>	4
<i>2 ALLAS</i>	6
<i>2.1 Havis Amandan juurella, vierellä ja päällä</i>	7
<i>2.2 Vesivarannot, kynnystilat ja muodonmuutokset</i>	14
<i>2.3 Hirviöistä, vedenneidoista ja nautinnosta</i>	20

<i>3 KUILU</i>	30
<i>3.1 Tutkimusretkistä ja ruumiista kuiluna</i>	31
<i>3.2 Hyppäykset ja purskahdukset – queer aika</i>	39
<i>3.3 Korkeanpaikanhalu ja hissikuiluilmio – queer tila</i>	44
<i>3.4 Seikkailijana ja tunkeutujana</i>	51

<i>4 POHJA</i>	56
<i>LÄHTEET</i>	59
<i>KUVALIITE</i>	62
<i>TAITEELLINEN OSA: ROMAANIKÄSIKIRJOITUS HAVIS AMANDA</i>	63

I REUNA

Istun mattolaiturilla jalat vedessä. Otan kiinni kaiteesta ja valmistaudun liukumaan sen alta veteen.

Janoan tällaista hetkeä nyt, kun on vielä kevättalvi, ja etsin sopivaa lainausta tämän opinnäytteen johdantoon. Löydän Maggie Nelsonin ajatuksen ”heikosta teoriasta”:

Nopeus, välittömyys, yksinkertaistaminen, laaja leviäminen ja negatiiviset tunteet – kaikki ovat [Silvan] Tomkinsin ”vahvan teorian” piirteitä. Tässä kirjassa kaikki etenee tästedes häpeilemättä ”heikon teorian” lipun alla. Heikko teoria ei esitä uutta kielellistä tai käsitteellistä rekisteriä [– –] eikä vaadi muita mukautumaan termeihinsä. Sen sijaan siinä korostetaan heterogeenisyyttä ja suositaan tiettyä epistemologista epävarmuutta. Se ei häiriinny päättämättömyydestä eikä sotkusta.¹

Kun luin ensimmäisen kerran tämän katkelman *Vapaudesta*-esseeteoksen (S&S 2022) alusta, se puhutteli minua välittömästi. Haluan itsekin nostaa laivani mastoon heikon teorian lipun. Nelsonin mukaan ympäristömme suosii usein ”lihaksia ja konsensusta” ja pilkkaa ”nyanssin”, ”häilyvyyden”, ”epävarmuuden” ja ”empatian” kaltaisia käsitteitä. Taide voi ottaa kantaa vahvojen teorioiden kysymyksiin, mutta ei kuitenkaan pelkisty niihin.²

Heikon teorian kanssa purjehtiminen merkitsee minulle seikkailua, harhailua, kuljeskelua ja mutaista ja epävakaata maaperää. Haluan rantautua tuntemattomille saarille ja käydä katsomassa, mitä niiden siimeksistä löytyy. En halua tietää ennalta, minne olen menossa tai mitä olen tekemässä. Pidän häilyvyydestä, horjumisesta, siitä kun yrittää hapuilla tietään uuden tiedon äärelle, ja jos käy niin onnekkaasti, että löytää jotain merkittävää, harvinaisen kasvin tai kimaltavan joen, on yhtä arvokasta paljastaa lukijalle sekä tämä löytö että haavoittuvainen matka sen luo.

Kuvaan tämän opinnäytteen teoreettisessa osassa harhailua, sivupolkuja ja erilaisiin paikkoihin etsiytymistä. Olen yrittänyt näiden retkien avulla löytää ja kirjoittaa romaaniani. Se on muotoutunut vähitellen valmiimmaksi.

¹ Nelson 2021/2022, 43. (suom. Kaijamari Sivill)

² Nelson 2021/2022, 44.

Jotta voi osallistua kanssani tälle matkalle kaupunkien, vesistöjen ja aikojen halki, täytyy tietää vain kolme asiaa:

1. Olen ollut vuosia kiinnostunut Havis Amanda -patsaasta ja -suihkulähteestä. Olen käyttänyt tätä kiinnostusta kirjoittamisen polttoaineena ja tilana. Tähän liittyen kysyn, millaista on kirjoittaa patsaan vierellä.
2. Haluan päästä luoksepääsemättömiin paikkoihin, kuten tunneleihin, torneihin, luoliin. Tämä halu tekee kirjoittamisesta jännittävää ja pitää tekstin jatkuvassa muutoksen tilassa. Kysyn, millaisia kirjoittamisen tiloja altaat ja kuilut ovat.
3. Romaanini päähenkilö Saana alkaa omistushaluisesti kontrolloida sekä läheisintä ystäväänsä Annaa että tyttöystäväänsä Kaisaa. Hän siirtyy rakastamisesta ja hoivasta valvonnan ja väkivallan rajalle. Kysyn, mistä Saanan omistushaluisuus on syntynyt ja mistä kokemuksista hän yrittää kovasti pyristellä irti.

Pyrin teoreettisessa osassa kuvaamaan sitä, miten nämä tiedon palaset limittyvät ja sulautuvat toisiinsa.

Jos sinulla ei ole kysyttävää, voisimme nyt istuutua reunalle yhdessä. Ojenna kätesi, niin voit koskettaa pintaa. Kun pudotaudumme veteen, se on ensin kylmää, mutta nopeasti pehmeää ja huolehtivaa. Kehosi ymmärtää, ettei ole hätää. Voimme uida pidemmälle yhdessä.

2 ALLAS

Keskittymissoittolistan aallot pauhaavat kuulokkeissani, kun kirjoitan tätä. Ikkunasta näkyy harmaita pilviä, jotka uutisten mukaan huomenna tummenevat ja kasautuvat myrskyksi. Vesi virtaa putkistoissa, jotka lymyilevät minua ympäröivän rakennuksen seinäpaneelien ja sisäkattojen takana. Vedenpuhdistuslaitoksen altaissa seisoo tummaa ja hiljaista nestettä muutaman kilometrin päässä minusta. Pöydälläni on jäähtynyttä teetä ja lämmennyt vettä, ja juon vuorotellen molempia. Mitä kauemmin kirjoitan, sitä kovempaa tunnen vessahädän. Ruumiini sisällä tai pinnalla kulkee verta, kudosnestettä, hikeä, kyyneliä, valkovuotoa, selkäytimen vettä.

Kun kirjoitan tätä, vesi virtaa jälleen Havis Amandan suihkulähteessä. Vesisuihku kytkettiin päälle peruskorjauksen jälkeen samana päivänä, jona opinnäyteseminaarimme alkoi. Virtaus sammutetaan talven ajaksi, mutta puolet vuodesta vesi suihkuu merileijonien suusta kohti patsasta, valuu altaaseen sen jalkojen juuressa, katoaa maan alle ja purskahtaa uudelleen esiin. Suihkulähteen ikuinen kiertokulku muistuttaa veden kiertokulkua maapallolla.

Edeltävät havainnot ja ajatukset ovat syntyneet sen jälkeen, kun luin osia fenomenologi Astrida Neimanisin *Bodies of Water* -teoksesta (2017), ja aloin nähdä sekä oman ruumiini että Havis Amandan ruumiin eri tavalla kuin aiemmin. Vetinen, kostea, rajoiltaan häilyvä, kaikkeen ympäröivään yhteydessä oleva keho on Neimanisin kehittämän hydrofeministisen ajattelun keskiössä.

Ruumiimme ovat vesivarantoja³, Neimanis kirjoittaa. Sitä on vaikea uskoa. Monet varmasti tietävät, mikä on nesteen prosentuaalinen osuus ihmisruumiista, mutta omassa kehossaan laajaa vesimassaa voi olla vaikea nähdä. Se piileksii jossain solukalvojen sisäpuolella. Vain osa nesteestä on silmin havaittavaa; hiki ja kyyneljuovat, jotka syntyvät kasvoilleni kun pyöräilen kovassa tuulessa, ovat vain pinnanalaisen salaisuuden aavistus.

Vuosia sitten, syystä jota en enää tarkasti muista, mutta jota yritän jäljittää, kiinnostuin Havis Amandasta. Tämä kiinnostus on johdattanut minut yhä uudestaan suihkulähteen luo, Kauppatorille ja merenrannoille. Minua on vetänyt puoleensa sama voima, joka on saanut jättämään vaatteet mattolaiturille ja luiskahtamaan veteen. Olen löytänyt muita

³ *bodies of water*, Neimanis 2009/2021, 58. (suom. Kaisa Kortekallio)

suihkulähteitä ja kirjoittanut niistä: esimerkiksi Nina Beierin *Women & Children* -teoksesta (2022) Kiasman edustalla. Tai omasta kehostani. Olen päätenyt tutkimaan Havis Amandaa joka puolelta, olen päässyt katsomaan sitä kosketusetäisyydeltä ja olen roikkunut korkealla sen (tai sen kaksoisolennon) yläpuolella.

Näiden tutkimusretkien aikana olen oppinut lisää katseesta, haltuunotosta, kosteudesta, vaarasta, houkuttuksesta ja hirviöistä. Vähitellen olen myös ymmärtänyt, mistä romaanini kertoo. Se kertoo ruumiistani ja siitä, miten vesi kiertää sen sisällä.

2.1 Havis Amandan juurella, vierellä ja päällä

Paljon ennen keskiyötä Orlando oli valmiina lähtöön. Yö oli niin musteenmusta, että miestä ei saattanut nähdä ennen kuin hän jo oli luona, mikä oli kaikki vain hyväksi, mutta yö oli myös niin juhlanan hiljainen, että kavion kapse tai lapsen huuto saattoi kuulua puolen mailin etäisyyteen.⁴

Virginia Woolfin romaanin *Orlando* (1928) päähenkilö odottaa rakastettuaan Sashaa saapuvaksi luokseen yön pimeimmällä hetkellä. Orlando ja Sasha ovat rakastuneet tanssiaisissa ja ovat päättäneet karata yhdessä. Orlando on pyytänyt valjastamaan hevoset valmiiksi yötä varten. Keskiyön lyöntien jälkeen Orlando kuitenkin ymmärtää, ettei Sasha tulekaan, ja joutuu katkeruuden valtaan. Orlando päätyy surullisena ja petettynä Thames-joelle, josta jäävät lähtevät aamun valjetessa hyökyvällä ja tuhoisalla tavalla vieden paljon ihmisiä ja irtainta tavaraa mukanaan. Orlando seuraa joen hirveää muodonmuutosta rannalta.

Kirjoitan altaista dialogissa *Orlandon* kanssa.

Eräänä toukokuun päivänä joitain vuosia sitten lähestyin Havis Amandaa Senaatintorin suunnalta. Olin sopinut treffien tapaamispaikaksi suihkulähteen. Kun pääsin altaan vierelle, seuralaiseni vilkutti minulle tien toiselta puolelta. Sen jälkeen kävelimme rantoja pitkin Hakaniemeen ja päädyimme istumaan keinuvalle laiturille. Samana vuonna aloin ajattelemaan Havis Amandaa toden teolla.

Kirjoitin Havis Amandasta romaanikäsitteikirjoitukseni muistiinpanoihin ensimmäisen kerran vuonna 2015, kun olin 20-vuotias. Löysin merkinnän vuosia myöhemmin, enkä enää muistanut, miksi olin tehnyt sen. Kirjoitan edelleen romaania, jossa on

⁴ Woolf 2009, 42. (suom. Kirsti Simonsuuri)

samanniminen päähenkilö kuin kymmenen vuoden takaisessa käsikirjoituksessa, mutta kaikki muu on muuttunut. En muista mitä ajattelin Havis Amandasta silloin, kun olin vasta aloittanut ensimmäisen tutkintoni ja olin nähnyt Mantan lakituksen yhden tai kaksi kertaa. Jotain lakituksen juhlahumusta, suihkulähteen vesisumusta ja Mantan kehon muodoista jäi kuitenkin välkkymään mieleeni niin vahvasti, että samat kuvat alkoivat nousta ajatuksiini yhä useammin. Suljin silmäni ja näin mielessäni suihkulähteen, joka vaati minua ajattelemaan itseään lisää.

Kun aloin kirjoittaa keskeneräistä romaania enemmän tosissani ja päämäärätietoisemmin, Havis Amanda alkoi vallata kertomusta. Aina kun ajattelin romaania, näin mielessäni Mantan, ja kirjoittamani tapahtumat järjestäytyivät huomaamatta sen ympärille. Kiertelin suihkulähdettä mielikuvituksessani ja myös todellisuudessa. Oli mukavaa sopia tapaamisia sen lähettyville, koska sillä tavalla sain tekosyyn mennä katselemaan sitä. Jokaisena opiskelijavappuna kävin katsomassa Mantan lakitusta ja haaveilin siitä, että pääsisin joskus itsekin roikkumaan nosturiin ripustetuista valjaista ja koskettamaan patsaan päälle laskettavaa suurta lakkia.

Vuonna 2019 Suomi voitti jääkiekon maailmanmestaruuden. Asuin silloin Kruununhaassa, Unioninkadulla, ja kuulin myöhään illalla sänkyyni autojen tööttäykset ja torille kiiruhtavien ihmisten huudot. En ollut katsonut ottelua, mutta arvasin lopputuloksen. Seuraavana aamuna katselin uutiskuvia siivottomasta Kauppatorista ja juhlajoista, jotka olivat yöllä kiivenneet Mantan päälle. Kuvissa oli jotain kiinnostavaa ja järkyttävää. Olin pöyristynyt siitä, että jotkut ihmiset, enimmäkseen miehet, pystyivät tekemään jotain niin röyhkeää voitonhuumassaan. En olisi koskaan voinut tehdä niin.

Samaan aikaan aloin ymmärtää, että olisin silti halunnut.

”Mä oon ajatellu aika paljon Havis Amandaa. Musta se on sellanen naisiin kohdistuvan väkivallan symboli”, sanoin ystävälleni syksyllä 2020.

Siitä kaksi vuotta myöhemmin kultajuhlat tapahtuivat uudestaan, ja silloin Manta oli suojattu vaneriaidoilla juhlien varalta, mutta se ei estänyt väkijoukkoja ottamasta patsasta haltuun. Aidat kaadettiin ja Mantan päälle kiivettiin niistä huolimatta.⁵ Olin tyrmistynyt, kun katselin kuvia maahan levälleen jääneistä aitojen riekaleista. En voinut olla näkemättä niissä koskemattomuuden rikkomista, jotain häiritsevää, jotain sellaista mitä olin ajatellut jo kauan sitten, kun olin nähnyt lokkien valkoista ulostetta Mantan pään päällä ja vartalolla. Mantaa tutkittiin kultajuhlien jälkeen vaurioiden varalta, ja

⁵ Tuhkanen 30.5.2022.

HAMin taidemuseon konservaatorit selvittivät esimerkiksi, oliko patsaaseen tullut naarmuja tai kolhuja tai oliko se vääntynyt⁶. Vuonna 2023 Manta päätettiin konservoida, jolloin suihkulähde purettiin osiin ja Manta vietiin salaiseen paikkaan, jotta konservointityö voitaisiin tehdä rauhassa.

Samana vuonna hain opiskelemaan tähän maisteriohjelmaan ja kirjoitin yhtenä ennakkotehtävänä esseen Havis Amandasta. Kun pääsin kouluun, aloin tutkimaan Mantaa lisää ja lisää. Kävin läpi siitä kirjoitettuja uutisia ja artikkeleita, pääsin tutustumaan patsaaseen, kun se oli konservoitavana, ja liityin mukaan Mantan lakitustiimiin – vuonna 2024 oli Taideyliopiston vuoro lakittaa Manta. Yritin suhtautua Havis Amandaan ammatillisesti ja asiallisesti, tutkijan ottein, niin etten vaikuttaisi epäilyttävältä tai pakkomielleiseltä. Luulen, että kirjoittajille käy usein näin. Mitä enemmän luin, sitä enemmän innostuin: esimerkiksi vuoden 1908 kiivas kulttuurikeskustelu vasta paljastetun, ”siveettömäksi” haukutun Mantan ympärillä tuntui edelleen liittyvän meidän aikamme keskusteluun siitä, miten naisia katsotaan.

Minusta tuntuu, että tällainen teoreettinen ja akateeminen kiinnostus ei kuitenkaan riitä selitykseksi sille, miksi Mantasta on tullut niin merkittävä osa elämäni ja romaaniani. Vaikka pidän historiasta ja kuvataiteesta ja sukupuolentutkimuksesta, ja Havis Amanda liittyy näihin kaikkiin, nämä tieteenalat eivät kuitenkaan ole saaneet minua ajattelemaan suihkulähdettä öisin tai silloin, kun kirjoitan. Siinä on ollut jotain muutakin.

Patsaan vartalon muodot, pronssin pintaan osuva vesi. Pyöreys, sileys, linjakkuus. Kiertynyt asento. Lokkien siipien kosketukset. Merileijonat, joiden päällä voisi ratsastaa. Se miltä Manta tuntuisi, jos saisin kiivetä sen jalustalle ja syleillä sitä. Kun katselin kuvia miehistä, jotka tekivät pimeässä kevätyössä niin, halveksin heitä, mutta tunsin samaan aikaan jotain sellaista, jota en halunnut myöntää. Aloin kirjoittaa romaaniin romanttisia queer-suhteita, enkä ajatellut niistä mitään sen kummempaa, kunnes täytyi kohdata tosiasiat. Ymmärsin, että halusin päästä Mantan päälle, halusin suojella sitä kovakouraisilta huligaaneilta.

Taidehistorioitsija Harri Kalha käsittelee patsaan ympärillä käytyä siveellisyykeskustelua teoksessaan *Tapaus Havis Amanda* (SKS), joka on ilmestynyt sata vuotta patsaan paljastuksen jälkeen. Kalha kirjoittaa kiivaasta sanomalehtikeskustelusta Mantan julkistamisvuonna 1908. Patsaan kärkkäimmät kritisoijat olivat naisasianaisia, joiden mielestä alaston naisfiguuri oli siveetön, häpeällinen ja turmeleva. Tätä mielipidettä edusti esimerkiksi tunnettu naisten

⁶ Tuhkanen 30.5.2022.

oikeuksien puolustaja Lucina Hagman, joka olisi halunnut, että patsas poistetaan kokonaan.⁷

Patsaan puolustajat taas olivat kulttuurimiehiä, jotka ylistivät suihkulähteen naishahmon ”kauneutta”, ”pirteyttä” ja ”eläväisyyttä”⁸. Esimerkiksi Akseli Gallen-Kallelan mielestä patsas oli ”täynnään sukupuolista suloa ja rehellistä aistillisuutta”⁹. Patsas oli aikansa kuvastossa jopa pornografinen. Kalhan teoksessa siteerataan esimerkiksi Tuulispäälähdän numeroa (39/1908), jonka mukaan patsas on paljastettu ”niin paljaaksi, ettei sitä enää sen paljaammaksi saa”¹⁰. Naisasianaiset saattoivat kokea, että patsas oli tehty vain miehisen katseen katsottavaksi ja ihailtavaksi. Toisaalta naisasianaisia syytettiin ”likaisesta mielikuvituksesta”, kun he näkivät patsaassa siveettömyyttä¹¹. Kalha ottaa esille sen, että esimerkiksi Lucina Hagmanilla saattoi kirjeenvaihtonsa perusteella olla rakkaussuhteita naisten kanssa. Vaikka aikalaisteksteissä ei tuotu tätä suoraan esille, sitä käytettiin lyömäaseena, ja Lucina Hagmanin kritiikiltä yritettiin viedä pohja vihjailemalla siitä, että hän kenties ”halusi Amandaa” samalla tavalla kuin mies.¹² Vain miehet saivat katsoa patsasta haluten ja himoiten.

Ajattelin huvittuneena, että minussa oli kenties jotain samaa kuin Lucina Hagmanissa. Tunnistan kuitenkin sen, että Mantasta ja naisfiguurin katsomisesta on vähän hankala kirjoittaa. Tuntuu siltä, että jos mainitsen rinnat, pepun ja kosteuden, käy joko niin, että seksualisoin Mantan tai että minut seksualisoidaan. Haluaisin katsoa Havis Amandaa eri tavalla, jollain muulla kuin mieskatseella. Haluaisin olla sen suojelija ja huolenpitäjä. Haluaisin olla katsojan enkä katsottavan roolissa Mantan rinnalla. Mutta jos katseeseen sisältyy jotain seksuaalista, tuleeko siitä automaattisesti seksualisoivaa? Miten erotiikka tai väkivaltainen haltuunotto eroavat toisistaan? Jos olen koko elämäni nähnyt itseni ja muut naiset objekteina, miten voisin riisua tämän katseen itseltäni?

En ajatellut tätä täysin tietoisesti, mutta kun aloin kirjoittaa Saanasta, aloin tutkia sitä, miten maailmassa voisi liikkua maskuliinisella tavalla. Pystyin toteuttamaan tai kokemaan päähenkilöni avulla jotain sellaista, mitä en reaali maailmassa ollut kokenut: millaista olisi omistaa oma halunsa ja kohdistaa se queer-ihmisiin eikä heteromiehiin, millaista olisi kävellä levein askelin ja olla väistämättä ketään, millaista olisi antaa turpiin ahdistelijoille. Toisaalta olen pystynyt Saanan avulla tutkimaan myös sitä, missä

⁷ Kalha 2008, 60.

⁸ Kalha 2008, 31.

⁹ Sama, 32.

¹⁰ Sama, 178.

¹¹ Sama, 160.

¹² Sama, 154.

hoivan ja kontrollin rajat kulkevat, kun olen pohtinut, milloin Saanan toiminta menee liian pitkälle. Saana haluaisi pelastaa Annan onnettomasta parisuhteesta, mutta ei ymmärrä, että hänen pelastamisyrityksensä muuttuvat yhä kohtuuttomammiksi ja alkavat koetella ystävyyden rajoja.

Kun Manta vietiin konservoitavaksi ja mediassa pohdittiin, pitäisikö sen ympärille rakentaa väliaikainen häkki seuraavien urheilujuhlien varalle¹³, pohtimani ristiriidat tulivat vielä kirkkaammin näkyviin.

Vuoden 2023 syksyllä lähetin sähköpostin, jossa kysyin, voisinko päästä seuraamaan Mantan konservointia. HAMin konservaattori Polina Semenova soitti minulle ja kertoi minulle salaisen osoitteen, jossa Mantaa säilytettiin. Olin suunnattoman innoissani. Pääsisin paikkaan, johon edes median edustajat eivät olleet vielä saaneet tulla. En saisi kertoa vierailusta kellekään (silloin kun se tapahtui). Patsaan salainen sijainti toi mieleen turvatalot, joihin naiset tai muut väkivaltaa kokeneet voivat mennä väkivallan tekijöiltä turvaan. Toisaalta turva myös piilottaa väkivallan jäljet.

Menin tapaamaan Semenovaa ja Mantaa eräänä sateisena päivänä, 11. lokakuuta 2023¹⁴. Astuin bussiin, joka vei minut kauas, sellaiselle alueelle, josta en aiemmin edes ollut kuullut. Kävelin kolkon teollisuusalueen viertä jäätävässä vesisateessa. Kun pääsin oikealle ovelle, soitin Semenovalle ja otin odotellessani itsestäni kuvan. Takki, kaulahuivi ja hiukseni olivat läpimärät, ja kasvoni olivat täynnä pisaroita¹⁵.

Orlando siis odotti pimeydessä. Yhtäkkiä hänen kasvoihinsa, poskillensa osui pehmeä ja silti raskas lyönti. Hän oli niin jännittynyt odotuksestaan, että hän kavahti ja pani kätensä miekan kahvaan. Tuli uusi lyönti, tuli tusina, hänen otsalleen ja poskilleen. Kuiva pakkanen oli kestänyt niin kauan, että häneltä kului minuutti, ennen kuin hän tajusi, että nämä olivat putoavia sadepisaroita; lyönnit olivat sateen lyöntejä. Aluksi ne putoilivat hitaasti, harkiten, yksitellen. Mutta pian kuudesta pisarasta tuli kuusikymmentä; sitten kuusisataa; sitten ne juoksivat yhtenä yhtenäisenä vesiryöppynä. Oli kuin kova ja jähmeä taivas olisi vuotanut yhtenä runsaana lähteenä. Viidessä minuutissa Orlando oli kastunut läpimäräksi.¹⁶

Myös Orlando kastuu odottaessaan Sashaa. Hän on niin jännittyneessä tilassa, ettei aluksi tunnista sadetta; vasta kastuminen synnyttää ymmärryksen hetken. Yö on

¹³ Tuhkanen 8.9.2023

¹⁴ Sattumoisin tämä on myös sama päivämäärä, jolloin *Orlando* julkaistiin vuonna 1928.

¹⁵ Kts. kuvaliite.

¹⁶ Woolf 2009, 43.

Orlondon siihenastisen elämän latautunein, ja se määrittää hänen myöhemmät valintansa, elämänvaiheensa ja tunteensa. Menetetyn rakkauden suru jättää Orlandoon jälkensä, mutta seistessään sateessa hän ei vielä tiedä siitä mitään, hän tuntee vain sateen kosketuksen, joka murtautuu taivaasta pitkän talven jälkeen. Höyry ja humina muodostavat verhon, joka peittää entisen elämän alleen. Kulkureitit tuhoutuvat käyttökelvottomiksi eikä entiseen ole paluuta: ”Tiet, jotka olivat täynnään koloja ja suuria reikiä, olisivat veden vallassa ja ehkä mahdottomia kulkea.”¹⁷

Minulle tultiin avaamaan ovi, pääsin sisälle ja riisuin märät ulkovaatteeni.

”Täällä hän on”, Semenova sanoi ja osoitti suuren hallin toisella laidalla odottavaa Mantaa.

Kirjoitin tapaamisesta pitkät muistiinpanot¹⁸. Kirjoitin vierailusta myös romaaniin yhden luvun, jossa Saana menee itseni tavoin katsomaan konservoitavaa Mantaa. Luvun ensimmäisessä versiossa Saana on ystävällinen ja asiallinen, hän kertoo kirjoittavansa tutkielmaa Mantasta ja on sen vuoksi kiinnostunut patsaasta. Myöhemmin tämä vaihtoehto alkoi tuntua tylsältä. Muokkasinkin lukua niin, että Saanasta tuli juonittelevampi. Hän haluaakin päästä Mantan luo vain siksi, että Saanaa kiehtovat kielletyt ja vaikeasti saavutettavat paikat. Saana keksii tekosyyntä tekeillä olevasta gradusta ja esittäytyy salanimellä. Paikan päällä Saana yrittää kosketella Mantaa aina, kun konservaattorin silmä välttää. Nyt ajattelen, että en aio sisällyttää lukua romaanin lopulliseen versioon. Joka tapauksessa sen kirjoittaminen oli mielenkiintoista ja hauskaa. Koko teksti ja konservointivierailun yksityiskohtainen kuvaaminen jää salaisuudekseni, mutta voin näyttää luvusta pienen palasen:

Otin kostean takin pois, löysäsin kaulahuivia ja astuin eteenpäin. Sanna kulki edelläni eikä huomannut että viivyttelin. Kävelin ja riisuin ulkovaatteet, otin villapaidan pois koska sekin oli vähän kastunut, laskin takin ja huivin ja villapaidan sivupöydälle hallin seinustalle, olin jo lähellä Mantaa mutta en voinut vielä katsoa sitä, olin vähällä jatkaa vaatteiden kuorimista yltäni, melkein avasin housut, melkein vedin paidan pääni yli pois. Näin aidat jotka ympäröivät patsasta, niissä oli muovikalvoa joka oli pingotettu puukehysten sisälle, ne muodostivat sermin. Sellaisen sermin takana olisi voinut vaihtaa asua, sovittaa jotakin, ottaa pikkarit pois ennen kuin asettuu tutkimuspöydälle. Sanna odotti minua, yritin hengittää tasaisesti. Otin vihon ja kynän ja käännyn ympäri.

¹⁷ Woolf 2009, 43.

¹⁸ Kts. kuvaliite (kuva yhdestä muistiinpanosivusta).

Manta seisoi puisten lavojen päällä ja virtasi. Se virtasi vaikka vettä ei ollut, hanoja ei ollut, kalat eivät suihkuttaneet sadetta suustaan. Manta virtasi maan sisältä, kohosi, se kiertyi niin kuin liekit kiertyvät nuotiossa, se valui, se oli täynnä raitoja, se oli pehmeää ja se oli liikkeessä, se kohisi, se kiertyi niin kuin keho kiertyy silloin kun kääntyilee sängyllä, selältä mahalleen. Hengitin sisään ihan liian pitkään.

[– –]

Otin tukea korkeista A-tikkaista, jotka olivat patsaan vieressä. Mantan takana oli toisella lavalla koroke, joka yleensä oli Mantan alla. Muistin miten olin nähnyt naisen katoavan sen sisään.

“Olitko sä tuolla ton sisällä?” kysyin.

“Joo olin”, Sanna sanoi. “Mä olin ensimmäinen joka on päässyt sinne yli sataan vuoteen.”

Minua pyörrytti. Olin tuntenut pakottavaa tarvetta päästä tänne, saada selville salainen osoite jossa patsasta pidettiin, jotta voisin nähdä huolehdittiinko siitä hyväksyttävällä tavalla. Nyt en halunnut mitään niin paljon kuin päästä jalustan sisälle.

[– –]

“Miten vesi vaikuttaa tähän pintaan?” kysyin. Olin itseeni tyytyväinen, kun pystyin pysymään niin asiallisena.

“Se syövyttää sitä”, Sanna sanoi. “Näistä kaloista huomaa sen selkeästi, jos sä katot niiden suunnimpärystä. Tästä kohtaa pronssi on hapertunut, siitä tulee tällasta huokoista.”

Kokeilin kalan suuta, tunnustelin sormella sen sisäpintaa.

“Se mihin vesi osuu, kuluu kaikkein eniten”, Sanna sanoi.

Kaunokirjalliseen muotoon kirjoittamaani keskustelua ei käyty sanasta sanaan näin, mutta konservaattori Semenova kertoi minulle kattavasti siitä, millaisia vaurioita Mantaan on syntynyt ja mistä ne ovat tulleet. Vesi itsessään kuluttaa pronssia. Patsaan jalustan päällä oleva ”lautanen” oli vaurioitunut, koska sen päälle oli kansanjuhliissa kiipeilty ja sen päällä oli hypitty. Lautasen sisäinen rakenne oli tullut ulos, kuin ”luu olisi murtunut ja tullut lihaksesta läpi”, kuten Semenova muotoili.

Sain myös tietää lisää huolenpidosta, eli vaurioiden korjaamisesta. Semenova kertoi, miten patsasta puhdistetaan kemiallisesti ja mekaanisesti, esimerkiksi messinkiharjoilla. Puhdistuksen tavoitteena on tasoittaa patsaan pintaa, jotta sen väri olisi yhtenäisempi ja vaikutelma ei olisi katsojan silmissä levoton. Läheltä katsottuna näin selvästi pronssin väri vaihtelut: vihreän ja ruskean kaikki eri sävyt, hohtavan ja himmeän. Se mikä oli

kauempaa, torin laidalta, näyttänyt yhtenäiseltä, samanväriseltä, oli läheltä katsottuna kirjo kaikkia mahdollisia sävyjä, meren sävyjä, mutta myös ruskeaa, violetta, pronssin väristä. Kuukausia kestävän puhdistusvaiheen jälkeen patsas vahataan, ja vahaus toistetaan myös myöhemmin säännöllisesti. Oli kiinnostavaa kuulla siitä esteettisestä vaikutelmasta, jota konservointiprosessissa tavoitellaan. Konservoinnin jälkeen patsasta katsotaan eri tavalla kuin aiemmin, kun ajan ja veden tekemät jäljet eivät ole enää yhtä näkyviä.

Puhuimme myös suunnitelmasta sulkea Manta häkkiä muistuttavan suojarakennelman sisälle seuraavien kultajuhlien ajaksi, ja siitä, miten konservointityöskentely ja patsaan lähellä oleminen muuttaa suhdetta patsaaseen. Alun perin ajattelin, että kirjoittaisin romaanissani siitä, miltä seksuaalinen väkivalta ja muu naisiin (ja muihin ihmisiin) kohdistuva vallankäyttö tuntuvat. Mantan naarmujen ja murtumien tutkiminen tuntui liittyvän näihin aiheisiin. Konservointivierailun jälkeen mieleeni jäi kuitenkin vahvimmin yksi lause, se johon lainaamani katkelma loppuu:

”Se mihin vesi osuu, kuulu kaikkein eniten.”

Seisoin konservointihallissa. Ulkopuolelta kuului sateen huminaa. Päällysvaatteeni olivat edelleen märät.

Vesi voi sekä hoivata että tuhota, ajattelin. Mitä tämä voima saa ihmiset tekemään? Miten vesi muuttaa paikkoja tai ihmisiä? Millaista on se tuhovoima, joka lähtee omasta kehosta?

2.2 Vesivarannot, kynnystilat ja muodonmuutokset

Astrida Neimanisin ajatus ruumiista vesivarantoina tekee kehosta paikan. Englannin *bodies of water* voi tarkoittaa esimerkiksi järveä, merta tai pohjavettä. Jos ruumiini on veden varasto, sillä ei ole paljon eroa uima-altaaseen, kylpyammeeseen tai vesitorniin, ja tämä ajatus hälventää ihmisruumiin ja muiden muodostumien, elävien tai elottomien välistä rajaa. Neimanis kirjoittaa: ”Ihmisillä ei ole mitään yksinoikeutta ruumiin käsitteeseen. Minä olen ruumis ja muotoon tullutta vettä, ja niin olet sinäkin – ja niin ovat myös joki, lumipyry, mursu ja tamarindipuu.”¹⁹

¹⁹ Neimanis 2009/2021, 59.

Olen aiemminkin nähnyt oman kehoni paikkana, mutta eri tavalla. Joskus olen kokenut olevani pelkästään lihaa, sellaisia isoja ja arkoja kimpaleita, joita voi puristaa tai koskettaa. Olen tuntenut itseni paikaksi, joka halutaan valloittaa ja merkitä. Olen ollut jotain aivan muuta kuin märkä, olen unohtanut että minussa on vettä, minua ei ole nähty vedestä koostuvana ja liikkuvana, vaan passiivisena ja jähmettyneenä. Havis Amandassa on samanlaista elossaolevuuden ja pysähtyneisyyden ristivetoa, ja ehkä siksi olen kokenut yhteyttä veistokseen.

Havis Amanda on paikka, aivan selvästi. Suihkulähde on kansanjoukkojen vaelluksen keskus, sen ympärille kerääntyy vappuna ja suurten urheilujuhlien voitonhuumassa. Suihkulähteen altaaseen voi hypätä ja siellä voi kahlata, patsaan päälle voi ketterä ja röyhkeyttä uhkuva ihminen kiivetä. Paikan määritelmään tuntuu olennaisesti kuuluvan se, että sen voi ottaa haltuun, ja näin totisesti voi Havis Amandalle tehdä.

Kun ajattelen omaa ruumiillisuuttani veden ja vesivarantojen kautta, koen paikkana olemisen toisin kuin aiemmin. On aivan erilaista olla lihaa kuin olla vettä. Lihaa voi kurittaa ja pakottaa, lihaa voi muotoilla, vesi taas tekee niin kuin se tahtoo. Ihmiset saattavat luulla, että vettäkin voi ohjailla tai että sen voi teljetä patojen tai kanavien avulla, mutta todellisuudessa vesi muovailee, löytää uomansa, kuluttaa maata ja pronssipatsaan pintaa, aiheuttaa tulvia, myrskyvuoksia ja vedenpaisumuksia, huuhtoo rannoilta pois kaiken irtaimen ja kevyen.

Ajatus ihmisruumiin ja muiden veden muodostumien yhteydestä tuntuu vapauttavalta. Olen elänyt pitkään erehdyksessä, mutta nyt opin, että olenkin samaa kuin lumimyrskyn pauhu tai vesitornin kohina. Olen yhtä kaiken sen kanssa, mikä virtaa ja juoksee, ja se antaa minulle enemmän voimaa kuin oma ruumiini sisältää.

Olen kirjoittanut romaanikäsikirjoituksessani paljon uimisesta, merestä, hikoilusta ja muista ruumiinnesteistä, uima-altaista ja kylpemisestä. Kirjoittamisprosessin aikana veden muodostumille, vesivarannoille on muodostunut erilaisia merkityksiä. Minua kiinnostaa se, millä tavalla vedelliset ympäristöt toimivat romaanin tapahtumapaikkoina ja Saanan mielen eri kerrosten kuvaajina. Vesi on romaanissa hoivaava elementti, mutta myös vaaran, paniikkikohtausten ja mielen järkkymisen alue.

Neimanisin mukaan ihmisen subjektiteettia haastaa kehon nestemäisyys, joka purkautuu usein hallitsemattomasti ja aavistamatta: ”Mietitään vaikkapa sitä, miten voimakkaan ahdistuksen tai pelon hetket voivat saada ruumiin luovuttamaan vetensä äkillisesti ja

yllättäen: kyynelinä, oksennuksena, virtsana ja ulosteina.”²⁰ Käsittelen romaanissani sekä oman kehon hallinnan menettämistä että veden vaarallisuutta ja sitä, mistä vaara syntyy. Uiminen on sekä houkuttelevaa että pelottavaa. Allas tai kylpyamme on turvallinen paikka, kunnes siellä ei pystykään hengittämään tai vesi muuttuu liian kuumaksi.

Nyt kun olen hälventänyt ruumiin ja muiden vesivarantojen rajaa, haluan tarkentaa rajatilaan, liminaaliin. Kirjoittaessani romaania olen jo pitkään ollut kiinnostunut välitiloista, kuten pyöröovien lohkoista, hissikuiluista tai silloista. Myös vesistöt ovat ihmiselle välitiloja. Jokea pitkin voi liikkua toiseen kaupunkiin, meren ylittämällä toiselle mantereelle. Helmikuussa 2024 kävelin Kilpisjärven jäällä, jossa kulkee Suomen ja Ruotsin raja, enkä ollut varma, ylitinkö sen. Allani oli metrin verran lunta ja sen alla metri jäätä. Myös uima-altaita tai kylpyammeita voi ajatella liminaalitiloina: niissä polskitaan, kylvetään, puhdistaudutaan. Ihminen on uidessaan välitilassa, silloin liikutaan vieraassa elementissä, jonka säännöt ja lainalaisuudet täytyy opetella omalla kehollaan, muuten hukkuu.

Vedestä kaunokirjallisuuden rajatilana ovat kirjoittaneet muun muassa Lieven Ameel ja Arja Rosenholm teoksessa *Veteen kirjoitettu. Veden merkitykset kirjallisuudessa* (SKS 2018). Lieven Ameel käsittelee artikkelissaan Helsingin pitkää rantaviivaa ”lumoavana liminaalitulana”. Ameel nostaa esiin sen, että liminaali-sanana etymologinen tausta on latinan kielen sanassa *limen* (”kynnys”), mutta liminaali muistuttaa myös kreikan termejä *limne* ja *limen*, jotka tarkoittavat suota ja satamaa²¹. Tuntuu ihmeelliseltä, mutta toisaalta myös loogiselta, että sanoilla on tällainen yhteys. Liminaali on alun perin kulttuuriantropologian käsite, jota käytti ensimmäisen kerran siirtymäriittejä tutkinut Arnold van Gennep²².

Kun aloin kirjoittaa Havis Amandasta tai Helsinkiä ympäröivästä merestä, en ajatellut, että kirjoittaisin välitiloista, mutta voi olla, että ohjasin tapahtumia tiedostamattomasti sellaisiin paikkoihin, jotka eivät ole kiinteällä maalla tai joiden rajat ovat epäselviä tai vaikeasti määriteltäviä. Tällaisella maaperällä henkilöahmot joutuvat helpommin pulaan kuin siellä, missä maaperä ei huojuta. Tapahtumapaikkojen valintaan voi vaikuttaa myös se, että aloin vuonna 2020 harrastaa mattolaituriunteja. Laiturit ovat juuri sellaisia kynnystiloja, jotka minua kiehtovat. Kiinnostavaa kyllä, Havis Amandan

²⁰ Neimanis 2009/2021, 58.

²¹ Ameel 2018, 77.

²² Gröndahl 2021.

altaan peruskorjauksessa vuonna 2023 selvisi, että suihkulähteen paikalla on ollut 1700-luvulla laituri, kun merenranta oli nykyistä rantaviivaa sisempänä²³.

Siinä kohdassa, jossa nyt on suihkulähteen allas, on siis joskus ollut avointa vettä.

Ameelin mukaan myös ”kaunokirjallisen tekstin alku voidaan nähdä eräänlaisena kynnystilana, väkivaltaisena viiltona, josta tarinamaailman kertominen saa alkunsa”. Monien länsieurooppalaisten romaanien alku sijoittuukin rannalle.²⁴ Myös minun romaanini alkaa rannalta, Kauppatorilta, jossa Saana on seuraamassa Mantan lakitusta vappuaattona. Lähtölaskenta kevään ja kesän rajanylitystä kohti tuntui sopivan latautuneelta hetkeltä aloittaa tarina.

Kun olen ollut seuraamassa lakitusta, mieleeni on jäänyt vaahto, jota pursuaa kuohuviinipulloista ja jolla täytetään myös Havis Amandan allas, kun patsas pestään ennen lakitusta. Altaassa on usein haalariasuisia kahlaajia lakituksen aikana tai sen jälkeen. Eräällä teekkariryhmittymällä on myös perinteenä tunkeutua lakitusta varten pystytettyjen aitojen sisälle ja vaillel Manta kuohuviinillä. Näin tämän itse yläilmoista käsin, kun olin vuoden 2024 vappuna lakittamassa Manta – tosin silloin lakituksen kohde ei ollut alkuperäinen Havis Amanda vaan korvaava, muovinen veistos, ja teekkarihuligaanit ryntäsivät aidan raosta sisään Kansalaistorilla. Roikuin noin kymmenen metrin korkeudella valjaat ylläni ja näin jalkojeni välistä, miten ”vara-Manta” sai vaahtoisan suihkun. Lakituksessa minua on kiinnostanut myös se, että en yleensä ole nähnyt sitä hetkeä, kun ylioppilaslakki lasketaan Mantan päähän. Hetki on aina tuntunut peittyvän sumuun tai savuun, kuin kaikki olisi vain hämäystä. Ehkä siksi olen halunnut päästä niin lähelle lakitusta kuin mahdollista.

Vaahto, savusumu ja ihmisjoukon humu ilmentävät kaikki sellaista hämäryyttä, joka minua kiinnostaa. Vaahto on epäselvää, peittävää ja paljastavaa samaan aikaan. Se muodostuu ilmasta ja vedestä ja jostakin kolmannelta aineesta, joka saa veden taipumaan kuplien muotoon. Vaahtoa voi muotoilla, mutta ei mihin muotoon tahansa, sillä se käyttäytyy niin kuin haluaa. Lopulta vaahto hälvenee ja sulautuu takaisin vesimassaan, jonka pintaa se on kuorruttanut.

Vaahto edustaa minulle veden muuntautumiskykyä enemmän kuin esimerkiksi jää tai lumi. Tässä vaiheessa romaanin kirjoitusprosessia olen ymmärtänyt, että kirjoittaminen

²³ Tuhkanen 18.9.2023.

²⁴ Ameel 2018, 77.

on ensin löytämistä, sitten omien löytöjen kätkemistä. Vaahdolla voi olla tässä jokin vertauskuvallinen, kieleen tai kerrontaan liittyvä rooli.

Ajattelen Orlandoa, joka odottaa Sashaa kaatosateessa. Orlando elää jalosukuisen henkilön elämää, matkaa elämänsä aikana vuosisatojen halki ja haaveilee jo nuorena kirjailijan urasta. Hän on turhamainen, kunnianhimoinen, huvitteleva ja muuntautuva. Elämänkerraksi naamioidussa romaanissa kerrotaan, miten Orlando päätyy muun muassa Iso-Britanniasta Konstantinopoliin diplomaatiksi.

Merkittävin osoitus Orlandon ällistytävästä kyvystä sopeutua muutokseen on kuitenkin se, kun hän muuttuu ulkoisesti miehestä naiseksi. Alkuteoksessa muutos näyttäytyy niin, että romaanin alkupuolella Orlandosta käytetään pronominia *he* ja puolivälissä tapahtuvan muutoksen jälkeen *she*. Kehollisista muutoksista huolimatta Orlando pysyy kuitenkin läpi romaanin samanlaisena henkilöahmona, ja hän vaikuttaa nykynäkökulmasta ei-binääriseltä henkilöltä. Romaanissa leikitellään myös muulla tavoin sukupuolen määrittelyillä ja määrittelemättömyydellä. Tavatessaan Sashan ensimmäisen kerran Orlando ei esimerkiksi ole varma Sashan sukupuolesta, mutta rakastuu häneen siitä huolimatta.

Luisteleminen jäällä, sade kasvoilla, kahleistaan irtautunut joki: veden eri olomuotojen kuvaaminen tuntuu liittyvän aivan olennaisesti sukupuolen fluidiin kuvaamiseen.

Arja Rosenholmin mukaan vesi on muutoksen mahdollistava tila, muuttumisen elementti²⁵. Rosenholm kirjoittaa artikkelissaan venäläisen kirjallisuuden uimareista ja siitä, miten henkilöahmot muuttuvat uudessaan: heidän elämänsä syntyy elämän ja kuoleman, kivun ja mielihyvän rajankäyntiä. Uintimatkaan liittyy sekä hukkumisen ja kontrollin menetyksen pelko että vedelle ja sen kannattelevalle voimalle antautuminen.²⁶

Pohdin tätä eräänä päivänä, kun olen Mäkelänrinteen uimahallissa vesijuoksemassa. Mietin, miksi vien henkilöahmoni mielellään uimaan mereen tai maauimalaan. Ehkä haluan, että Saana ja Anna saavat hoivaa ja kosketusta, jos eivät muualta, niin ainakin vedestä? Ehkä minua kiehtoo se, miten veden lainalaisuudet vaikuttavat kehoon ja mieleen? Paniikkikohtaus altaassa, jossa on monta metriä syvyyttä, tuntuu pelottavammalta kuin paniikkikohtaus maalla. Meressä uiminen rakastetun kanssa on

²⁵ Rosenholm 2018, 50.

²⁶ Rosenholm 2018, 51.

ihanaa, mutta kun näkee tämän sukeltavan, menettämisen pelko on kouriintuntuvampaa kuin missään muualla.

Kiinnostavinta Rosenholmin artikkelissa on oman tekstini kannalta kuvaus Aleksei Varlamovin novellista ”Kaikki osaavat uida” (2011). Tarina kertoo pojasta, joka päätyy hukuttamaan kolme ihmistä. Poika on jäänyt isänsä hylkäämäksi, minkä takia hän on ”veden ja kuivan maan rajatilassa”. Trauman takia poika palaa uudelleen veden äärelle ymmärtämättä miksi.²⁷ Olin aiemmin ajatellut, että Saana palaisi Havis Amandan luokse yhä uudestaan patsaan takia, mutta vähitellen aloin ymmärtää, että Saanan suurin pakkomielle taitaakin olla vesi. Saana haluaa veteen ja altaisiin, erityisesti niihin, joissa ei saisi uida. Minussa on jotain samaa. En ole koskaan ollut hyvä uimaan, enkä uskaltaisi lähteä kauas rannasta, koska en ole varma, jaksaisinko uida takaisin. Silti liu’un mielelläni mattolaiturilta mereen enkä mieltä sitä, mitä tummissa syvyyksissä on. Olen istunut suihkulähteen reunalla, kastanut sormeni veteen ja ajatellut, että haluaisin ottaa vaatteet pois, astua reunan yli ja upota kokonaan.

Nyt pohdin, onko Saanakin jäänyt jonkinlaiseen traumaattiseen välitilaan. En ole vielä ihan varma, liittyykö se jollain tavalla veteen.

Vesi on paikkana muuttuva, se elää vuodenaikojen hengityskierrossa. Se on rajatila, joka tuo kertomuksiin elämänhalun ja kuolemanvaaran. Vesistöt ovat myös usein epäselviä ja kartoittamattomia, kirjaimellisesti. Cecilia Chen käsittelee artikkelissaan ”Mapping waters: Thinking with watery places” (2013) vesialueiden piirtämistä kartoiksi. Chen kysyy, miten tavat joilla ajattelemme ja kartoitamme vettä määrittelevät tai rajoittavat sitä, miten suhtaudumme paikkoihin, muihin ihmisiin, ympäristöihin tai yhteisöihin.²⁸ Chenin mukaan meidän pitäisi liikkua kauemmas kapeasta näkökulmasta, jonka mukaan vesi on vain ihmisten tarpeisiin mukautuva resurssi tai luonnonvara, ihmisoikeus. Vesi on paljon muutakin kuin resurssi: se on ylitsevuotava, luova ja tuhoava voima. Veden liikehdinnät ja muodonmuutokset hukuttavat alleen selkeät ja normatiiviset kategoriat. Ihmisten näkökulmasta vesi voi olla joko hyödyllistä tai hyödyttöä – ja vedet, jotka eivät palvele meitä, nähdään haittaa aiheuttavina, ennustamattomina ja pelottavan vallankumouksellisina voimina.²⁹

Se, miten Chen kuvaa ihmisten tapaa nähdä vesi, kuulostaa tutulta. En voi olla ajattelematta, että usein myös naisista puhutaan samalla tavalla toiseuttavasti,

²⁷ Rosenholm 2018, 63–66.

²⁸ Chen 2013, 274.

²⁹ Chen 2013, 275–277.

luonnonvoimana jota täytyy hallita – ja johon kenellä tahansa on oikeus. Chen käsitteleeekin vesistöjä tai vetisiä paikkoja kummallisina tai toisina, paikkoina ilman paikkaa³⁰. Vesistöjen ja rantaviivojen kartoittaminen on aina jollain tavalla keinotekoisia, sillä rantojen muoto muuttuu virtausten, eroosion ja kasvien tai eläinten väliintulojen takia³¹.

Kartoittaminen kuulostaa hyvin määrittävältä keinolta hallita alueita, joilla ei ole pysyvää, tarkkarajaista muotoa. Kun ajattelen Havis Amandaa, mietin patsaan muotoilua ja valmistamista, sitä miten ihmismallin mukaan on tehty muotti, johon pronssi valetaan ja sen jälkeen odotetaan, että se jäähtyy ja jähmettyy. Mietin sitä, miten vesi kiertää suihkulähteen putkistoissa, ja allasta, jolla on selkeät reunat. Pitävätkö ihmiset suihkulähteistä, koska niissä vesi virtaa halutussa muodossa, rajatussa paikassa, ei enää avovetenä? Onko patsas helposti haltuunotettava pysäytyskuva ihmisestä?

Koenko vetoa vedessä olemiseen, koska haluan tuntea olevani yhtä elementin kanssa, joka on hallitsematon, tulva-altis, ikuisessa muodonmuutoksessa?

Chen kirjoittaa, että epä-älyllisinä nähdyt ilmiöt jäävät usein näkymättömiin – paitsi vääristeltyinä tai hirviömäisinä. Kaaoksen voima ja riski piileksivät sosiaalisen järjestyksen marginaaleissa ”kuin merihirviöt keskiaikaisten karttojen reuna-alueilla”.³² Mitä enemmän tutkin ja määrittelen veden merkityksiä, sitä enemmän minusta tuntuu, etten halua ymmärtää vettä kokonaan. En halua vain istuskella graniittialtaan reunalla, ihmisen ympäröimän vesistön äärellä. Haluan mennä pinnanalaisia virtauksia, imua, tuhovoimaa ja hirviöitä kohti.

2.3 Hirviöistä, vedenneidoista ja nautinnosta

Löysin Skyllan kesällä 2024.

Selailin Liz Ridealin ja Kathleen Sorianon *Madam & Eve – Women Portraying Women* -teosta (2018), jossa esitellään taidehistoriaa naistaiteilijoiden kautta. Olin saanut kirjan ystävältäni jo vuotta aiemmin, mutta vasta nyt asetuin sen kanssa sängylle ja selailin sen kokonaan. Eräs surrealistitaiteilija Ithell Colquhounin maalaus (1938) pysäytti minut³³.

³⁰ Sama, 281.

³¹ Sama, 284.

³² Sama, 278.

³³ Kts. kuvaliite.

Öljyvärimaalauksessa on kaksi korkeahuippuista kalliota, jotka nousevat merestä, ja niiden välissä on levää, simpukoita ja muuta kasvillisuutta. Kallioiden välissä olevaa solaa lähestyy vene. Näkymä muistuttaa kylpevän ihmisen kehoa. Maalauksen nimi on *Scylla*. Tarkistin, mitä nimi tarkoitti, ja innostuin heti.

Paavo Castrénin *Antiikin myytit* -teoksessa (2017) mainitaan Skylla Argonauttien retkestä kertovassa luvussa.

Matkailijat kulkivat seuraavaksi ”harhailevien saarien” ohi ja päätyivät Skyllan ja Kharybdiksen vartioimaan kapeaan ja vaaralliseen salmeen.

Vasemmalla puolella istui kalliollaan kauhea moniraajainen peto, joka kaappasi ohi yrittävistä laivoista niin monta miestä kuin ehti ja söi heidät suuhunsa. Toisella puolella istui vielä vaarallisempi hirviö, joka herätti syviä pyörteitä ja odottamattomia virtauksia. Ne johtivat laivat hiekkasärkille ja lopulliseen tuhoon. Haaksirikkoutuneet hylt osoittivat, että tuskin kukaan oli päässyt salmesta läpi.³⁴

Katsoin uudestaan *Scylla*-maalausta. Jalkojen välistä solaa lähestyvä vene oli ensisilmäyksellä näyttänyt fallisen uhkaavalta, mutta taustatarinan lukeminen käänsi asetelman toisinpäin. Skylla olikin uhka, ”kauhea moniraajainen peto”. Mutta miten hänestä oli tullut sellainen?

Toisessa lähteessä kerrotaan, että Homeroksen mukaan Skyllalla oli kaksitoista roikkuvaa jalkaa, kuusi pitkää kaulaa ja kammottavaa päätä, joissa oli kolme riviä teräviä hampaita. Hänen äänensä muistutti koirien ulvontaa. Skylla on kuvattu klassisessa kreikkalaisessa taiteessa usein kalanpyrstöisenä meren jumalattarena, jonka vyötäröä ympäröivät koirien vartalot.³⁵ Skylla oli alun perin kaunis neito ja merenjumala Glaukosin rakastettu, mutta mustasukkainen kilpailija Kirke asetti Skyllalle ansan, koska halusi Glaukosin itselleen. Kirke myrkytti lähteen, jossa Skyllalla oli tapana uida, minkä seurauksena Skylla muuttui hirviöksi.³⁶

Skylla oli neito, joka kastautui myrkytettyyn lähteeseen.
Neito, lähde, hirviöt!

Tiesin heti, että tästä olin koko ajan kirjoittanut.

³⁴ Castrén 2017, 162.

³⁵ Theoi.com (Skylla).

³⁶ Theoi.com (Kirke).

Aiemmin olen ollut kiinnostunut Kalevalan Aino-myytistä. Seinälläni on juliste, jossa on Gallen-Kallelan *Aino-tarun* (1891) kolmas osa, se jossa Aino istuu järven rannalla ja läpikuultavat vedenneidot uivat kaislikossa. Olen leikannut muut osat pois, koska en halua katsella Väinämöistä seinälläni. Uskon, että Ainon näkeminen joka päivä monen vuoden ajan on vaikuttanut kirjoittamiseeni.

Kalevalassa Joukahainen lupaa siskonsa Ainon Väinämöiselle vaimoksi. Aino ei suostu tähän, vaan asettuu veljeään ja äitiään vastaan. Kun Aino menee murheellisena uimaan merenrantaan, hän näkee vedessä kylpevät vedenneidot ja yrittää päästä heidän luokseen. Suuri kivi, jolle Aino on asettunut, vajoaa kuitenkin pohjaan, ja Aino hukkuu sen mukana. Myöhemmin Väinämöinen yrittää pyydystää Vellamon neitoja, joiden joukossa hän on kuullut Ainon olevan. Hän saakin vedenneidoksi muuttuneen Ainon kiinni, mutta ei tunnista tätä, vaan luulee Ainoa kalaksi.

Tiina Piilola kirjoittaa tietokirjassaan *Kalevalan naiset* (2019) Ainon muodonmuutoksesta. Piilolan mukaan Väinämöisen ja vedenneidoksi muuttuneen Ainon kohtaamista on usein tulkittu osoituksena siitä, miltä nainen näyttää miehen silmissä, kun hän ei ole toiminut miehen mielihalujen mukaan. ”Silloin hän muuttuu miehen silmissä niin kummalliseksi, että mies ei voi käsittää häntä, vaan hän lipeää miehen käsistä yhtä saavuttamattomana, liukkaana ja epätodellisena kuin kalanpyrstöinen vedenneito. Mutta jos Ainosta nyt tuleekin Kalevalan miehille käsittämätön, omasta näkökulmastaan hänestä tulee se, joksi hän on aina kokenut itsensä.”³⁷ Ymmärrän nyt paremmin, että Aino-taru on kiehtonut minua erityisesti siihen liittyvän muodonmuutoksen takia. Olen halunnut pois heteronormatiivisesta maailmasta, olen halunnut livetä pois miesten kosketuksesta. Niin tehdäkseni minun on täytynyt löytää uusi identiteetti ja elinympäristö, ja siellä missä nyt olen, olenkin onneksi saanut olla rauhassa.

Aino käveli alastomana mereen, vajosi pohjaan ja syntyi uudestaan vedenneitona. Havis Amanda nousi vedestä rannalle ja synnytti Helsingin³⁸. Skylla asteli lähteeseen, johon oli kaadettu myrkyjuomaa, ja hänen lantiostaan alkoi kasvaa koirien suita. Saana menee metsäreiveihin ja oikoreittiä etsiessään kävelee lampeen. Minä kävelen Seurasaareen avantoon tai pyöräilen mattolaiturille, ja koen aina uidessani sekä pelkoa että vapautta.

³⁷ Piilola 2019, 87.

³⁸ Kalha 2008, 31.

Aino, Manta, Skylla – kaikissa näissä myyteissä on nainen, josta tulee yhtä veden kanssa. Hän kokee nestemäisen muodonmuutoksen, jota ei ole itse valinnut, mutta joka on välttämätön hänen kohtalonsa kannalta.

Jeremy Chow ja Brandi Bushman käsittelevät artikkelissaan ”Hydro-Eroticism” (2019) veden, queerin seksuaalisuuden ja väkivallan yhteyksiä. Myös he mainitsevat Skyllan kontekstoidessaan sitä, miten naisen seksuaalisuus on nähty vaarallisena ja kontrolloitavana. Chow’n ja Bushmanin mukaan Skylla ja Kharybdis on usein liitetty kuvituksissa kitoihin, jotka ovat terävähampaisia ja kyltymättömiä kuin *vagina dentata*.³⁹ Skylla vartioi kalliota, johon korkeat, murskaavat aallot loiskuvat. Skylla on viekoitteleva ansa, mutta Skylla on myös ihminen, joka houkuteltiin lähteeseen ja pakotettiin muuttumaan hirviöksi. Omenan puraisusta lähtien on kerrottu tarinaa, jonka mukaan naisen halussa ja seksuaalisuudessa on jotain tuhoavaa ja vaarallista. Minun on vaikea nähdä tämän ajatuksen taakse. Mikä siinä on niin kauheaa? Miksi nainen ei voi valita vapautta ja pysyä itsenään samaan aikaan? Miksi hänen on pakko muuttua kalaksi tai käärmeiseksi pääksi?

Entä kuka naisia silloin katsoo? Jos katselija olisi nainen, näkisikö hän hirviön?

Chow ja Bushman tuovat artikkelissaan esiin, että vesi on usein nähty jonain muuna kuin toimijana, reagoimattomana ja siten hyväksikäytettävänä. He kirjoittavat vedestä, joka on elävää ja aktiivista. Se toimii välittäjäaineena, joka yhdistää ihmisiä ja ei-inhimillisiä lajeja.⁴⁰ Vesi ei ole passiivinen elementti, kuten ei nainenkaan.

Kun kirjoitan tätä ja ajattelen naiseutta, tunnen oloni hankalaksi. Sana *nainen* ja sen liittäminen itseeni tuntuu yhtä rajoittavalta teolta kuin jatkuvasti muotoaan muuttavien vesistöjen piirtäminen kartalle. Kyse ei ole siitä, mikä sukupuoli-identiteettini on, vaan siitä, millaisia jähmeyden, alistuvuuden ja passiivisuuden mielikuvia naiseuteen liitetään. Kun ajattelen Ainoa, Skyllaa, Saanaa tai Havis Amandaa, ajattelen että he ovat ihmisiä tai ihmisen kaltaisia, henkilöitä jotka asuttavat vettä ja joissa vesi asuu. Nainen on leima, joka heidän päälleen ulkopuolelta asetetaan, ja jonka takia heitä katsotaan eri tavoin kuin miehiä.

Kun Chow ja Bushman kirjoittavat siitä, miten feminiinisyys (erityisesti synnyttävä keho ja naistyyppilliset sukuelimet) ja vesi yhdistyvät ristiriitaisilla tavoilla, minusta tuntuu että alan päästä lähemmäs sitä, miksi Aino tai Havis Amanda kiinnostavat

³⁹ Chow & Bushman 2019, 97. (Vagina dentata tarkoittaa vaginaa, jossa on hampaat.)

⁴⁰ Sama, 97.

minua. Idealisoitu ja fetisoitu naisellinen puhtaus ja äitiys assosioituvat usein puhtaaseen veteen, kun taas naisen seksuaalisuus ja sukuelimet on monesti liitetty alhaiseen hetteikköön, soihin⁴¹. Saana liikkuu maailmassa kosteana ja kosteutta etsien, hän on koko ajan matkalla uimaan tai kantaa märkiä uikkareita kassissa. Hän ei tee eroa siinä, laskeutuuko tummaan, leväiseen veteen mattolaiturilta vai kirkaaseen ja puhdistettuun uima-altaaseen. Saanan halu suuntautuu kaikkiin vesistöihin ja altaisiin.

Nyt Havis Amandan suihkulähteessä kiertää vesijohtovesi, mutta patsaan myyttinen syntytarina viittaa mereen. Vaikka minua pelottaa joskus, kun olen laskeutumassa tikkaita pitkin tummaan veteen, enkä näe pohjaa, kaipaen kuitenkin aina merta. Tunnen kehossani halun päästä viileään ja suolaiseen. Haluan sinne, vaikka kesällä meressä on sinilevää, vaikka mattolaiturille täytyy punnertaa vaivalloisesti takaisin, vaikka talvella on hyistä ja lähimmälle avannolle pitkä kävelymatka. Kun olen kirjoittanut Saanasta ja hänen kahlaamisestaan veden ja elämän läpi, olen tutkinut tätä halua. Olen ottanut selvää siitä halusta, joka kehostani luonnostaan nousee, halusta joka ei noudata muiden odotuksia, toiveita tai oletuksia.

Chow ja Bushman käsittelevät *The Handmaid's Tale* -tv-sarjaa (2017), joka perustuu löyhästi Margaret Atwoodin *Orjattaresi*-romaniin (1985). Tv-sarjassa vetisiin paikkoihin, kuten joelle, kylpyhuoneeseen ja siirtokuntien saastuneeseen veteen sijoittuu väkivallan ympäröimää queeriä läheisyyttä. Joen varrella päähenkilö Offredin ystävä Ofglen pystyy esimerkiksi kertomaan homoseksuaalisuudestaan, vaimostaan ja lapsestaan, mutta joen penkereillä roikkuu myös homoutensa takia hirtettyjä ihmisiä. Joki on erityinen tapahtumapaikka, koska se on itsenäinen, erilaisia vesiä (esimerkiksi makeaa ja suolaista) sekoittava väli-tila. Joki korostaa ympäristön kykyä muutokseen, minkä takia se sopii kuvaamaan sekä queer- että transidentiteettejä.⁴²

Ajattelen jälleen Orlandoa. Kun luin romaanin kesällä 2024 ja pääsin kohtaukseen, jossa Orlando menee surullisen ja katkeran yön jälkeen joenrantaan, teksti iskeytyi minuun voimallisesti.

Jonkin sokean vaiston oli täytynyt ohjata häntä, sillä hän ei kyennyt ajattelemaan selkeästi, suuntaamaan merelle päin joen vartta pitkin. Sillä kun aamu koitti, mikä tapahtui poikkeuksellisen yhtäkkisesti, kun taivas muuttui kalpean keltaiseksi ja sade melkein lakkasi, Orlando löysi itsensä Thamesin rannalta lähellä Wappingia. Hänen silmiään kohtasi nyt mitä erikoislaatuisin näky. Siellä missä yli kolmen kuukauden ajan

⁴¹ Sama, 98.

⁴² Sama, 100–101.

oli ollut niin paksu jää, että se oli tuntunut kestävältä kuin kivi, ja missä koko iloinen kaupunki oli kohonnut sen kamaralla, pakenivat nyt myllertävät keltaiset vesivirrat. Joki oli saanut vapautensa yön aikana. Oli ikään kuin rikkilähde (tällä kannalla olivat monet filosofit) olisi noussut alueen tuliperäisistä uumenista ja räjäyttänyt jään rikki niin rajusti, että se lakaisi suuria ja massiivisia kappaleita hurjaa vauhtia erilleen. Oli kyllin vain katsoakin veteen tunteakseen pyörrytystä. Kaikki oli mellakkaa ja sekasortoa. Joki oli täynnä jäävuoria. [– –] Mutta kaikkein kauhein ja pelkoa herättävin näky oli se, miten ihmiset, jotka olivat joutuneet loukkuun yön aikana, kulkivat nyt vääntelevillä ja horjuvilla saarillaan kuoleman tuskassa. Heidän tuhonsa oli varma hyppäisivätpä he virtaan tai pysyttelivätpä jäälautalla.⁴³

Sama joki, joka on ollut jähmettyneessä ja pysähtyneessä olomuodossa talven läpi ja jonka päällä Orlando ja Sasha ovat luistelleet, on päässyt irti kahleistaan ja muuttunut kauhistuttavaksi. Joen vapautuminen kuvaa sitä myllerrystä, joka Orlandon sisällä tapahtuu. Ihmiset, jotka huuhtoutuvat jäävuorien kanssa veden pyörteisiin, eivät ole osanneet varautua joen muodonmuutokseen, vaikka se on väistämätön. Orlando ei vielä tiedä, millaiseen pyörryttävään tapahtumien ketjuun hän on ajautumassa, mutta jokea katsellessaan hän saa siitä jonkinlaista esimakua.

Alan ymmärtää, miksi dystooppisen valtion täytyy Atwoodin romaanissa yrittää hallita jokea.

Tuntuu siltä, että seksuaalienergian vaarallisena pidetty voima liittyy sekä muutoksenalaisuuteen ja kartoittamattomuuteen että likaiseen sekoittumiseen ja hallitsemattomiin voimiin. Chow'n ja Bushmanin mukaan naiskehon nestemäisyys on historiallisesti herättänyt ahdistusta liittyen kuukautisiin, mutta vetisyys on myös yhteydessä nautintoon ja orgasmiin. Kiihkeän nautinnolliset tuntemukset ja kostea sisäinen toiminta kyseenalaistavat miehen ylivallan naisen kehosta, erityisesti silloin, kun nautinto ei liity heteroseksiiin. *Handmaid's Tale* -sarjassa Ofglen joutuu kokemaan oman seksuaalisuutensa kontrollointia hirvittäväällä tavalla, kun hänet viedään klitoriksenpoistoleikkaukseen rangaistuksena lesboudesta⁴⁴. Patriarkaalinen halu väkivalloin ehkäistä nestemäisyyttä, kosteutta ja nautintoa näkyy konkreettisesti valkoisissa siteissä, jotka peittävät Ofglenin sukuelimiä leikkauksen jälkeen.⁴⁵

Tihkuminen on epäilyttävää. Sitä täytyy kontrolloida.

⁴³ Woolf 2009, 44–45.

⁴⁴ Ofglenin kohtalo muistuttaa niitä tyttöjä, naisia ja transihmisiä, joiden sukuelimet silvotaan.

⁴⁵ Chow & Bushman 2019, 103.

Kun kirjoitin romaaniin ensimmäisen kerran jotain siitä, miten toista ihmistä koskettaessaan tuntee kosteutta sormenpäissään, tunsin vapautuvani. Aloin päästä kohti sitä, mistä olin halunnut jo pitkään kirjoittaa, ja teksti alkoi vetää minua ja pyysi kirjoittamaan lisää. Tuntui siltä kuin olisin ajautunut merivirtaan, enkä voinut tehdä muuta kuin seurata sitä.

*Handmaid's Tale*ssa queer-seksi on patriarkaatin ja heteronormin näkökulmasta yhtä nestemäistä, kaoottista ja hallitsematonta kuin vesi, ja ääriuskonnollisessa yhteiskunnassa tällainen vaara herättää mielikuvan Raamatun vedenpaisumuksesta⁴⁶. Miehiselle ylivallassa naisten tai queer-ihmisten omaehtoinen nautinto on kaiken alleen hukuttava uhka, joka täytyy pitää aisoissa hinnalla millä hyvänsä.

Ajattelen solaa, jossa merihirviöksi muuttunut Skylla vaanii. Ajattelen huojuvaa venettä kahden kallion välillä. Ajattelen pakottavaa tarvetta liukua reunan yli, antaa purkauksen tulla.

Pinar Türer kirjoittaa *Aquatic Encounters – A Glossary of Hydrofeminisms* -antologiassa (2024) orgasmista dialogissa Clarice Lispectorin *Agua Viva* -teoksen (1973) kanssa.

Antaa itsensä vuotaa. Vapauttaa nesteitä, hallitsemattomasti, suuhun, kielelle, sormelle, toisen iholle. Pelätä tai epäröidä omaa vettä. Olla nainen tässä maailmassa. [– –]

Sukupuolen tai veden ajattelemisen tässä kehossa tarkoittaa sitä, että ajattelee rajoituksia, syvyyksiä, salaisuuksia, vaaroja, häpeää, uhkia, hylkäämistä, yhteen painautuneita huulia (toisen suuta vasten), menneisyyksiä, lupauksia, hiljaisuuksia, haluja ja janoa.

Niin kuin minun pitäisi ymmärtää veden, oman kosteuteni kautta ilma jota hengitän, toukka joka minua syö, perhoset joita murskaan, ihot joita kieleni sivelee.

Veden ajattelemisen tässä sukupuolitetussa ja seksuaalisessa ruumiissa on sitä, että ajattelee vapautta, yhteyttä.⁴⁷

Türer tavoittaa tekstissään sen, mikä on itsellenikin tuntunut vetisyyden ajattelemisessa hankalalta. Jos ajattelen, että kehollani on kyky kostua ja tuottaa nautintoa, joudun kohtaamaan sen, että tätä kykyä halutaan myös ulkopuolelta hallita. Jos haluan saada orgasmin, minun täytyy luopua kontrollista hetkeksi, ja kellä kontrolli silloin on? Vulva

⁴⁶ Chow & Bushman 2019, 104.

⁴⁷ Türer 2024, 201–202. (Teos on englanniksi, katkelman suomennos minun.)

voi kostua myös epämiellyttävässä tai vaarallisessa seksuaalisessa tilanteessa, ja tätä ominaisuutta saatetaan käyttää raiskauskeskusteluissa naisoletettuja vastaan väittämällä, että märkyys kertoo halusta⁴⁸.

Veden ajattelu omassa ruumiissa tarkoittaa Türerin tekstissä sekä rajoitusten että nautinnon ajattelemista. Arkisissa tilanteissa kosteus ei saa näkyä. Hikiläikkiä kainaloissa, kuukautisten vuotamista housujen läpi tai kyyneleitä poskilla pidetään usein kiusallisina tai häpeällisinä tapahtumina. En muista saaneeni nuorena tietoa kosteuden merkityksestä seksuaalisessa nautinnossa. En tiennyt, kuinka paljon minussa on vettä, ennen kuin tunsin, miten sitä ensimmäistä kertaa houkuteltiin esiin hellästi ja juuri niin kuin halusin.

Naisen seksuaalisuuteen liitetty kauheus tai vaara yritetään naamioida lähteiden tai hetteiköiden peloksi. Kun Türer pohtii, pitäisikö hänen käsittää tai nähdä kaikki itseä ympäröivät asiat oman kosteutensa kautta, uskon ymmärtäväni, mitä hän tarkoittaa. Tunnistan seksistä ja nautinnosta kirjoittamiseen liittyvän pelon siitä, että minut seksualisoidaan välittömästi. Türer päätyy kuitenkin pohdinnassaan siihen, että hallitsematon, syvyyksistä nouseva vesi merkitsee samaa kuin vapaus. Tässä ajatuksessa on samanlaista vallankumouksellisuutta ja queeriyttä kuin *Orlandon* tai *Handmaid's Talen* joessa.

Kun aloin kirjoittaa romaania vuosia sitten, yksi lähtöajatuksistani oli se, että haluaisin kuvata seksiä ja seksuaalisuutta realistisesti, niin kuin itse ne koen. Kirjoitin kaikenlaista: seksistä eri sukupuolten edustajien kanssa tai yksin, nautinnollisesta ja epämiellyttävästä seksistä, seksuaalisesta väkivallasta, seksiin pakottamisesta, siitä miltä halu ja seksittömyys tuntuvat. En sensuroinut itseäni, mutta tunnistin usein päässäni äänen, joka alkoi pohtia näistä aiheista kirjoittamisen ongelmia. Kerran sain tekstistä palautetta, jossa kysyttiin, pitääkö romaanin jokaisessa luvussa olla seksiä. Kommentti saattoi olla aiheellinen eikä asenteellinen, mutta tulin pienestä jutusta varovaisemmaksi.

Aloin miettiä, mitä tapahtuisi jos romaanini julkaistaisiin. Alettaisiinko siitä puhua seksikirjana? Luettaisiinko sitä intiimien paljastusten löytämisen toivossa? Nähtäisiinkö romaanissani mitään muuta kuin nuoren naisen seksielämä? Kutsuttaisiinko minua rohkeaksi, kun olen kirjoittanut tällaisista aiheista? Pelkäänkö eniten sitä, että jos paljastan jotain itsestäni, minut halutaan riisua kokonaan paljaaksi?

⁴⁸ Goldstein 20.8.2012.

Muistan, miten miehet alkoivat katsoa minua eri tavalla, kun menin yläasteelle. Siitä asti on tuntunut siltä, ettei seksuaalisuuteni tai kehoni kuulu minulle itselleni. Vaikka ruumiissani virtaa nyt hallitsematon joki, ja olen löytänyt oman tapani olla olemassa, tunnen edelleen heteromiesten katseet kehollani, kun kirjoitan seksistä. Muistan asiakkaan, joka tuli Alepassa työskennellessäni kassalle ja sanoi ostosten latomisen lomassa, että näytän pornoelokuvan näyttelijältä. Olen hätkähtänyt yhä uudestaan miesten luonnollista oletusta siitä, että kuulun heille, olen heitä varten.

Kun olen kirjoittanut hirviöistä ja pohtinut, mitä hirviöksi tuleminen voisi tarkoittaa, olen tutkinut näitä kokemuksia. Olen käyttänyt kirjoittamisen polttoaineena esineellistetyksi tulemisen lisäksi kaikkia muitakin vaikeita kokemuksia, esimerkiksi sydänsuruja, yksinäisyyttä tai menettämisen pelkoa. Jonkinlaista syvintä raivoa olen kuitenkin tavoittanut siitä vihasta, jota olen tuntenut, kun minua on kohdeltu ensisijaisesti vain kehona eikä ihmisenä.

Yhdellä Teakin Tekijän tieto -kurssin luennolla ajattelin hirviöitymistä. Pohdin esimerkiksi, onko hirviöityminen vieraantumista ja etääntymistä, tai onko se todellisuuden hajoamista vai sitä, että näkee kaiken selvemmin. Teimme kehollisen harjoituksen, jonka aikana ajattelin hirviönä olemista. Sen jälkeen kirjoitin tämän tekstin:

Hirviö on käärme, ehkä lohikäärme. Joka tapauksessa kiemurteleva, liikkuu sulavasti. Hirviö nousee kehosta kuin joku nousisi vedestä. Hirviö äänтелеe niin kuin siltatyömaan työkoneet kun ne kaivavat ja hajottavat maata. Hirviöllä on suomuja. Sen iho on paksumpi kuin ihmisen iho. Hirviön hampaat purevat kaikkialta ja ne tulevat esiin kaikista paikoista. Hirviö on kiinteää. Yleensä keho on nestemäinen, mutta hirviön aikana se on kovaa ja painavaa. Hirviö on metallia. Kuitenkin hirviöllä on kyky liikkua nopeasti ja yhtä mukautuvasti kuin joki.

Hirviötä ei voi hallita. Hirviöllä on kädet nyrkissä, jalat kuopivat maata. Hirviö haluaisi heittää jotain nähdessään vihaamansa ihmisen. Hirviö haluaisi tähdätä ja osua. Hirviön kädet ovat raskaat ja sormet tarkat. Hirviö ei osaa puhua. Hirviö osaa vain huutaa tai karjua. Hirviö tarttuu kaikkeen mitä on käden ulottuvilla. Hirviöllä ei ole ääntä, hirviötä ei kuunnella. Hirviötä katsotaan kauhistuneena ja peitetään lasten ja omat silmät. Hirviö tietää, että hänet halutaan sulkea häkkiin. Hirviökin olisi halunnut tehdä niin, sulkea toisen ihmisen häkkiin ja laittaa oven lukkoon ikuisiksi ajoiksi.

Hirviö juoksee, kiipeilee, pyöriilee ja ui. Hirviö pitää kylpemisestä. Hirviö yrittää puhdistaa itsensä, mutta pysyy hirviönä. Hirviö ei osaa irrottaa suomujaan. Hirviö muuttuu hirviöksi väsyneenä, nälkäisenä, petettynä, uhattuna. Hirviö haluaisi syöstä suustaan tulta. Hirviö haluaisi jauhaa jonkun lihamyllyssä. Hirviö haluaisi sytyttää talon tai laiturin palamaan. Hirviö yrittää päästä sinne, mistä on lähtenyt tai syntynyt. Hirviö haluaisi taas olla sulaa ja polttavaa. Hirviö ei haluaisi jäähtyä.

Yhtäkkiä kaikki ne asiat, joita olin epämääräisesti pohtinut, näyttivät aivan selkeiltä. Ymmärsin kirjoittamisen jälkeen sekä itseäni että hirviöitä paremmin. Kun luin tekstin myöhemmin, minusta oli kiinnostavaa huomata esimerkiksi se, että olin käyttänyt ilmausta ”hirviön aikana”. Hirviö on siis vaihe, ei pysyvä olotila. Toisaalta hirviönä olemisessa on myös jotain leikkisää, hauskaa ja vauhdikasta, aivan kuin Saanana olemisessakin. Hirviöllä on pyromaania taipumuksia, ehkä koska hän on syntynyt sulatetusta metallista.

Skyllan, hirviöiden ja muodonmuutosten ajattelemisen on vaikuttanut romaaniini niin, että olen tavallaan antanut Saanalle luvan olla kauhea tai epämiellyttävä. Hänen halunsa pelastaa Anna maailman vaaroilta tuntuu ymmärrettävältä, vaikka se meneekin yli. Minun silmissäni Saana ei ole hirviö, mutta on kiinnostavaa kirjoittaa siitä, miltä hänestä tuntuu, jos hän kokee itse niin.

Kirjoittaessani minua pelottaa se, että prosessiin kuuluu olennaisena osana omien kokemusten luovuttaminen koko maailman armoille. Kun pelkoni, traumani ja keholliset tuntemukseni muuttuvat henkilöihajmojeni polttoaineeksi, ne eivät enää kuulu minulle. Genrellä tai autofiktiivisyyden asteella ei ole merkitystä tässä asiassa, kirjoittajan täytyy joka tapauksessa luopua kokemustensa omistajuudesta. Toisaalta omista kokemuksista kertominen antaa myös mahdollisuuden asettua niiden kanssa muiden kokemusten rinnalle.

En ole kiinnostunut siitä, mitä minusta ajatellaan, mutta luultavasti pelkään sitä, miten minua katsotaan. Pelkään että joudun palaamaan seksualisoivien katseiden alaiseksi.

Satakuusitoista vuotta sitten Havis Amandaa katsottiin kuin hän olisi itse päättänyt riisuutua ja asettua torille kaikkien nähtävälle. Nyt kun kirjoitan näitä sanoja, katselen lumisadetta, joka peittää ikkunani takana Keskuspuiston puiden oksat. Suihkulähteen virtaus on sammutettu talveksi. Minussa vesi kiertää edelleen. Se piileksii, tulvahtaa ajoittain esiin, ei koskaan ennen kuolemaa pysähdy.

3 KUILU

Olen kahlannut altaissa, noussut pois, palannut takaisin. Olen kastellut itseni suihkussa salin jälkeen, ja nyt istun hiukset märkinä kirjastossa. Ulkona on tiheä sumukerros, ainoa talven merkki.

Lihakset ovat raukeat ja väsyneet, hiukset kuivuvat vähitellen. Olen valmis seikkailuun, olen valmis menemään kuiluun. Haluan kiivetä korkealle, tai tehdä matkan alas maan kerrosten läpi. Tällä viikolla (vk 5, 2025) tulee kuluneeksi vuosi siitä, kun pääsin ensimmäistä kertaa elämässäni hyvin korkeaan torniin (Stadionin torniin, 72 metriä). Olen käynyt kaksi kertaa vuorella, mutta muuten olen pysytellyt merenpinnan tuntumassa.

Kuilu on huimaava ja kaunis sana. Se yhdistää korkeudet ja syvyydet, se jännittyy rakennuksen äärimmäisten pisteiden välille. Siitä tulee mieleen *Mad Men* -tv-sarjan kohtaus, jossa Don Draper tilaa hissin, mutta kun valo syttyy, ovien takana ei odotakaan hissikori, vaan ammottava tyhjyys ja pudotus. Don Draper katsoo uteliaana kuiluun. Pudotus ennustaa hänelle odottamatonta muutosta, pahaenteistä mutta kiinnostavaa.

Tunsin jotain samankaltaista huimausta silloin, kun olin katsomassa konservoitavaa Mantaa, ja sain nousta tikkaille ja katsoa jalustan sisällä olevaan onttoon tilaan.

Kuilut ovat hengenvaarallisia välitiloja, rakennusten sisältämiä kuolemanpaikkoja, joissa voi kuitenkin turvallisesti matkata hissin avulla. Kuilut ovat maankuoren halkeamia, joiden yli on rakennettu siltoja. Kuiluja kiertävät portaat, jotka kätkevät spiraalinsa sisälle tyhjän tilan ja hissikorin turvan. Kun hissi kohoaa nopeasti, mahassa voi tuntea kuilun aiheuttaman huimauksen, vaaran läheisyyden.

Gaston Bachelardin mukaan topos-analyysi tarkoittaa ”kotoisen elämämme paikkojen systemaattista psykologista tarkastelua”⁴⁹. Topos merkitsee sekä paikkaa että runokuvaa tai metaforaa⁵⁰. Bachelardin ajatus kuvaa juuri sitä, mitä olen jo vuosia tehnyt. Kun pyöräilen alikulkutunneliin, ylitän raiteet sillan avulla tai matkustan hissillä yhdenteentoista kerrokseen, ajattelen näiden paikkojen ja tilojen salattuja merkityksiä ja sitä, mistä ne minua muistuttavat. Fenomenologin tavoin haluan keskittyä omaan

⁴⁹ Bachelard 2003, 82.

⁵⁰ Tieteentermipankki.fi (topos).

kokemukseeni, lukea paikkoja ilman valmiita, psykoanalyysiin tai sukupuoleen liittyviä vakiintuneita tulkintoja.

Kirjoitan sekä tiloista että paikoista. Riikka Laitinen on muotoillut näiden käsitteiden välisen eron näin: ”Tila on yleinen, paikka erityinen.”⁵¹ Ajatukseni tunneleista, torneista tai altaista saattavat koskea kaikkia niidenkaltaisia tiloja, mutta kirjoitan myös tietyistä torneista tai tietyistä altaista, jolloin näistä tiloista tulee paikkoja. Bachelardin mukaan ”tila varastoi tiivistynyttä aikaansa tuhansiin hunajakennoihinsa. Tämä on tilan tehtävä.”⁵² Ajatus muistuttaa minua siitä, että tila koostuu aina muustakin kuin seinistä tai muista rajoista: se sisältää historian, muistot, ruumiilliset kokemukset ja pintojen tunnun.

Kun etsin etymologisesta sanakirjasta tietoa *kuilu*-sanan alkuperästä, hämmästyin. Kuilu tulee sanasta *kulju*, joka on tarkoittanut vesihautaa, lätkköä tai meren syvännettä, lähteen silmää⁵³. Olen luullut, että altaat ja kuilut olisivat eri asioita, mutta tietämättäni olenkin kirjoittanut koko ajan samasta.

Olen tehnyt kirjoittamalla tutkimusta luoksepääsemättömistä paikoista, kuten onkaloista ja tunneleista, paikoista joissa odottaa korkeanpaikankammo tai ahtauden pelko. Näen kaikki tällaiset paikat eräänlaisina kuiluina, horisontaalisina tai vertikaalisina. Kun aloin kirjoittaa romaaniin hirviöksi muuttumisesta, ymmärsin, että sekin tapahtuu kuilussa. Hirviöityminen tapahtuu lipsahtamalla johonkin, missä painovoiman lait eivät enää päde. Luolien ja kuilujen poetiikassa ja halussa päästä niihin on myös jotain queeriä.

Aloitan tutkimusretkieni kuvaamisen huimaavan korkealta.

3.1 Tutkimusretkistä ja ruumiista kuiluna

Kirjoittaja on kuin nuorallakävelijä. Täytyy asetella itsensä selkeästi ja kirkkaasti, jotta saa työn valmiiksi. Lisäksi kirjoittaja sijaitsee kahden maailman, tai kahden todellisuuden välissä.⁵⁴

⁵¹ Laitinen 2004, 7.

⁵² Bachelard 2003, 83.

⁵³ Suomen etymologinen sanakirja: kaino.kotus.fi

⁵⁴ Taskinen 2015, 1. (Alkuperäinen teksti englanniksi, suomennos minun.)

Asetuin istuimeen, joka näytti taaperoiden keinulta. Olin laittanut valjaat päälleni jo aiemmin, ja nyt kiinnitin itseni kehikosta roikkuvaan vaijeriin kahden raskastekoisen koukun avulla. Niin tekivät myös muut lakittajat ympärilläni. Samaan aikaan väkijoukko melusi ympärillämme aitojen takana. Lavalta kuului esiintyjien soittoa. Nosturin turvamies tuli tarkistamaan, että olimme kaikki varmasti kunnolla kiinni.

Satu Taskinen vertaa kirjoittajien kansainvälisessä tapahtumassa pitämässään puheessa kirjoittajaa tasapainottelijaa. Tunnistan tunteen siitä, että kirjoittaessa täytyy ottaa riskejä ja toivoa, että ne kannattavat tai kannattelevat. Vasta sitten kun teksti on tarpeeksi lujaa tekoa ja kuitenkin kevyt ja ilmava, se nousee omille siivilleen. Luulen että nuorallakävelijät kokevat jotain samanlaista kuin mitä itse koin, kun odotin istuimessa ilmaan nousemista. Jännitin, mutta hymyilin niin että poskia pakotti.

Kun hetki koitti, tunsin miten valjaat kiristyivät ja alkoivat nostaa minua ylöspäin. Jalkani irtosivat maasta. Tunnetta on vaikea kuvailla, jos sitä ei ole kokenut. Jalkapohjat vain nousivat, ja kehon täytyi hetkessä totutella siihen, ettei se voinut enää tukeutua maankamaraan. Puristin vaijeria kasvojeni edessä ja tunsin vatsalihakseni, kun nojauduin taaksepäin ja kohosin ylös. Meidät nostettiin korkealle väkijoukon yläpuolelle, Oodin katon korkeudelle, pisteeseen josta näin Kansalaistorin, Eduskuntatalon, Töölönlahden ja alla olevat ihmiset kuhisevana massana. Pidin ylioppilaslakistani tiukasti kiinni ja otin toisella kädellä kännykän esiin kuvan ottamista varten. Se oli hankalaa, sillä kädet tärisivät aika paljon.

Heiluttelin jalkojani, yritin erottaa väkijoukosta ystäviäni, mutta se oli mahdotonta, ja mielessäni kävi putoaminen, mutta torjuin ajatuksen nopeasti. Panikointiin ei kannattanut ryhtyä. Myöhemmin mietin, olenko kokenut samaa riemun ja huimauksen tunnetta kirjoittaessani. Luulen että olen.

Mielestäni kiinnostavin teksti ei synny niin, että pitää tiukasti turvaköydestä kiinni. Kirjoittaja voi elää aivan tavallista ja mukavaa elämää, mutta tekstiä tuottaessaan täytyy olla haavoittuvainen ja valmis itsetutkiskeluun. Ajattelen myös, että kirjoittaminen voi häpeän kohtaamisesta huolimatta olla enimmäkseen hauskaa. Aina kun kirjoitan, se on lopulta jännittävää ja vaivattoman tuntuista, usein sitä helpompaa, mitä suuremmat ponnistelut lopputulosta ovat edeltäneet. Kun pääsee huipulle, voi vähän katsella maisemia! Voi tarkastella aikaansaannostaan!

Lähtölaskenta kymmenestä alaspäin alkoi. Huusin muiden mukana, ja nollan kohdalla me lakitimme Mantan. Olin jo vuosia sitten kirjoittanut lakituksesta, ja kirjoittamiseni

avulla pääsin nyt oikeasti tekemään sen. Kun sanon että kirjoittaminen johdattaa seikkailuun, tarkoitan sitä todella, tarkoitan jotain tällaista.

Kun nosturi kannatteli meitä kaikkein korkeimmalla, pelkäsin vain vähän. Nauratti, tiesin että ystäväni katselivat minua samaan aikaan maan tasalta ja suorasta lähetyksestä. Yritin käsittää, mitä tapahtui. Kun meidät laskettiin hitaasti takaisin maan pinnalle, kun irrotin koukun valjaista, riisuin valjaat pois ja sain kuohuviinilasin käteeni, ajattelin että nyt olen kokenut jotain sellaista, mitä ei koskaan enää tapahdu. Kirjoittaminen on siitä onnekasta, että siinä puuhassa mikään ei ole yleensä näin ainutkertaista. Retket ja seikkailut jatkuvat ikuisesti.

Kuten kerroin Allas-luvussa, luin Woolfin *Orlandon* syksyn 2024 aikana. Sen kanssa kirjoittaminen sopii hyvin myös tähän Kuilu-lukuun, sillä arvatkaa mitä, romaanin loppupuolella Orlandokin on hississä:

Niinpä hän seisoj Marshallin ja Snelgroven tavaratalon pohjakerroksessa; katsoi sinne ja tänne; nuuhki tätä ja tuota tuoksua ja tuhlassi sitten joitakin sekunteja. Sitten hän meni hissiin, siitä hyvästä syystä että ovi oli auki; ja hänet kiidätettiin tasaisesti ylöspäin. Elämän omin kudos on nyt taianomainen, hän ajatteli kun nousi ylöspäin. 1700-luvulla tiesimme miten kaikki tapahtui; mutta nyt minä kohoan läpi ilman; kuuntelen ääniä Amerikasta; näen miesten lentävän – mutta miten se tapahtuu, en voi edes alkaa ihmetellä. Niinpä uskoni taikaan palaa.⁵⁵

Kun luin *Orlandon* loppuun, olin häkeltynyt. Viimeisessä luvussa Orlando muun muassa synnyttää esikoisensa yllättäen ja menee synnytyksen jälkeen tavarataloon ostoslistan kanssa. Orlandon elämä 1900-luvulla vaikuttaa hyvin erilaiselta verrattuna siihen, millaista se oli neljäsataa vuotta aiemmin Tudorien aikaan, kun Orlando harjoitteli miekkailua kartanossaan. Nyt, naisena ja äitinä, hänen täytyy hoitaa käytännöllisiä asioita modernissa tavaratalossa, jonka ihmismäärä ja tuoksut saavat Orlandon pyörälle päästään. Hän matkustaa hissillä ylös ja unohtaa, missä hänen oli tarkoitus jäädä pois. Kerronta siirtyy hetkeksi yksikön kolmannesta persoonasta ensimmäiseen persoonaan, suoraan Orlandon ajatuksiin. Siirtymä tuntuu täysin luontevalta, kun kerran ollaan hississä, siirtymiseen pyhitetyssä tilassa. Matka alhaalta rakennuksen läpi ylös rinnastuu samalla Orlandon koko vuosisatojen mittaiseen elämään.

⁵⁵ Woolf 2009, 219–220.

Olen sijoittanut henkilöhahmojani vaarallisiin ja huojuttaviin paikkoihin, ja olen kiinnostunut niistä myös itse. Vaaralla en tarkoita oikeaa hengenvaaraa, siitä haluan pysyä hyvän etäisyyden päässä. Minulle riittää se että pääsen esimerkiksi kahden turvavaijerin kanssa leijumaan väkijoukon yläpuolelle tai hissillä tornin huipulle, jota kalterit ympäröivät. Korkeus käy yhtä hyvin kuin syvyys. Lokakuussa 2024 kävin Helsingin Mustavuoren vanhalla linnoitusalueella olevassa luolassa. Se oli laaja ja hämähä, vähän pelottava. En olisi uskaltanut laskeutua sinne ilman seuralaistani.

Kuilut tuntuvat kirjoittamisen tiloilta. Mistä se johtuu?

Ensinnäkin kuilut toimivat siirtymätiloina. Niissä matkustetaan, ja niissä on siis aikaa ajatella. Ehdin miettiä kaikenlaista, kun vaijeri kiristyy ja valjaat puristuvat ympärilläni miellyttävällä tavalla ja ympärilläni huudetaan, mutta samaan aikaan pääni sisällä on kirkasta ja hiljaista. Bachelard kirjoittaa *Tilan poetiikassa* rakennuksista psykoanalyttisen teorian läpi. Näin ajatellen kellari kuvaa alitajuntaa ja ullakko taas ”älyllisten hankkeiden rationaalista vyöhykettä”.⁵⁶ Ajattelen, että kuilun avulla näiden tasojen välillä voi liikkua helposti ja sulavasti. Bachelard viittaa Jungiin, joka selittää tietoisuuden olemusta näin: ”Tietoisuus käyttäytyy kuin mies joka kuulee kellarista epäilyttäviä ääniä ja ryntää ullakolle todetakseen, ettei siellä ole varkaita ja että äänet siis olivat silkkaa mielikuvituksen tuotetta. Tosiasiassa varovainen mies ei uskaltanut alas kellariin.” Bachelard sanoo, että kellarin ”jähmeämmin liikkuvat, salaperäiset olennot” voi järkeistää ullakolla.⁵⁷ Ajatus kuulostaa hyvin selvältä, ja luulen että teen jotain tällaista, kun kirjoitan. Kahlaan jossakin, missä tarinat, unet ja pelot sijaitsevat, ja liikun kellarikerroksen ja mieleni komentohuoneen välillä.

Mantan lakitustiimin viimeisessä kokouksessa meille kerrottiin tilannehuoneesta, jollainen perustetaan kaikkia suuria yleisötapahtumia varten ja jossa viranomaiset, pelastushenkilökunta ja turvallisuusihmiset valvovat tapahtumaa. Se kuulostaa kirjoittajan mielen ylimmältä keskukselta. Kirjoittamista varten täytyy kuitenkin uskaltautua myös tapahtumien ja väkijoukkojen keskelle.

Tekstin elämän puhallus syntyy usein jostain todellisesta ja kipeästä havainnosta, kuten siitä, mitä minulle on sanottu vaikeassa keskustelussa, esimerkiksi erotilanteessa. Jostain, mikä aiheuttaa putoamisen tunteen.

⁵⁶ Bachelard 2003, 100.

⁵⁷ Bachelard 2003, 100–101.

Siirtymätilojen lisäksi kuilut liikuttavat minua paitsi fyysisessä, myös emotionaalisessa merkityksessä. Häkellyn ja vaikutun helposti, ei tarvita kuin 72 metriä ja kaunis 360 asteen näkymä. Nyt kun olen päässyt tässä luvussa johdantoa pidemmälle, olen vierailut tornissa uudestaan. Laella oli tuulista, viima kävi vaatteideni läpi. Pussailin huipulla. Pari viikkoa myöhemmin olin DTM:ssä tanssimassa ja katselin vieressäni hullaantuneesti suutelevaa paria ja mietin, tuntuukohan heistäkin kuin he olisivat tornissa.

Olen kirjoittanut romaaniin joitakin lukuja, joissa ollaan hississä. Saana esimerkiksi katselee Kaisaa hississä, kun he ovat matkalla Kaisan luo, tai Saana laskeutuu hissillä alas katutasoon ja menee sanomaan suorat sanat Erikille, joka on mennyt tupakalle kesken juhlien. Yhdessä kohtauksessa Saana sattuu kotitalon hissiin samaan aikaan Annan kanssa ja suuttuu hänelle, koska luulee, että Anna on yrittänyt saada Saanan ja Kaisan eroamaan. Kun Saana poistuu hissistä, hän on toisenlainen kuin sinne astuessaan. Kahdessa jälkimmäisessä esimerkissä muutos tapahtuu pahempaan suuntaan.

Kaikki kuilut eivät kuitenkaan ole näin kirjaimellisia. Kuilu ammottaa jokaisen reunan takana. Myös altaat ovat kuiluja. Jos vettä ei olisi, uima-altaan pudotus tappaisi sinne hypäävän. Tavallaan Saana on kuilun partaalla koko kesän, kun hän liukuu mereen tai lampeen ja yrittää kaikin keinoin pitää kiinni Kaisasta ja Annasta, mutta on vaarassa menettää heidät molemmat. Haluaisin viedä Saanan entistä selkeämmin konkreettisten reunojen äärelle. Luulen että Saana haluaisi itsekkin päästä jonnekin missä olisi vielä enemmän vaaraa.

Maria Matinmikko kertoo Voiman haastattelussa *Kolkka*-runoteoksestaan (2019) ja siinä kehittelemästään *vaginaalisesta ajattelusta*. Se on patriarkaatin vastavoima, tapa kuvitella uudenlaista yhteiskuntaa ja taidetta. Vaginaalinen on ”pirstaleista, epämääräistä ja moninaista”. Matinmikon mukaan patriarkalisuus on yksiulotteista ja lineaarista, vaginaalisuus taas jotain muuta. Munasarjat ja klitoriskin ovat eri paikoissa, mutta osa samaa kokonaisuutta.⁵⁸ Aura Sevón on kirjoittanut samankaltaisesta aiheesta teoksessaan *Okulovulva* (2021); hän taas puhuu *vulvaanisesta ajattelusta*, joka on ”joustavaa ja kimmoisaa” ja ”vesittää binäärisen ajattelun”⁵⁹. Innostun Sevónin termistä, kun löydän sen. Käsite yhdistää niin kauniisti sekä kiinnostukseni tulivuoriin että vaginaalisiin asioihin.

⁵⁸ Pekkola 21.10.2019.

⁵⁹ Pekkola 27.5.2022.

Olen ajatellut *vaginaalisia paikkoja*. Kun alikulkutunnelit ja luolat alkoivat täyttää ajatukseni, tuntui selvältä, mistä niissä oli kyse. Ne olivat samanlaisia onkaloita, joita minunkin sisältäni löytyy. Pidän siitä, että vaginaalisuus voisi olla lineaarisen vastavoima. Väite asettuu vastakkain sen kanssa, miten vaginaan yleensä suhtaudutaan: se halutaan täyttää kokonaan ja siellä halutaan liikkua edestakaisin. Yksitoikkoinen liike eteen ja taakse on patriarkaalista, siinä on vain yksi suunta. Koko kokonaisuuden, klitoriksen ja välilihan ja muiden reunoilla olevien asioiden huomioiminen on sellaista, mikä minua – ja Saanaa – enemmän kiinnostaa. Sama koskee ajattelua ja kirjoittamista. Hissillä voi liikkua ylös ja alas, mutta mitä tapahtuu silloin, kun astuu keskikerroksessa pois? Mitä reunoilla on, siellä minne ei yleensä katsota? Jos päähenkilöllä on tarinassa suunta eteenpäin, kuinka kuvata poukkoilua, horjumista, askelia sivuille ja taakse?

Kirjoittamisen tilassa sanat joustava, kimmoisa, pirstaleinen ja moninainen voisivat tarkoittaa sitä, että teksti tuntuu elossa olevalta ja muutoksenalaiselta. En haluaisi kirjoittaa niin, että olen varma jokaisesta sanasta tai sen paikasta. En halua tynnyttää tai kesyttää sanoja paikalleen, vaan haluan antaa niiden olla rosoisia ja levottomia, ainakin aluksi. Harkitsen kaikki kirjoittamiani lauseita, mutta olen edelleen valmis vaihtamaan romaanistani jokaisen sanan. Tämä joustavuus aiheuttaa kirjoittamiselle tietysti myös haasteita. Kun kirjoitan tätä opinnäytettä, keksin jatkuvasti uusia asioita, joita haluaisin kokeilla romaanissa. En ole varma, pitääkö leikkiminen jossain vaiheessa lopettaa ja pitäisikö romaanin käskeä olla aloillaan, jotta se ei enää liikuskelisi tai kasvaisi. Miten tämän voisi tehdä jollain muulla kuin väkivaltaisen kuuloisella tavalla?

Yksi asia tulee vielä mieleeni kuiluista. Ne eivät ole ainoastaan paikkoja, joihin voin mennä, vaan oma kehonikin on eräänlainen kuilu. Sana kuulostaa samalta kuin *huilu*, ja näillä sanoilla tuntuu olevan ainakin äänteellinen yhteys. Kun seison tornin huipulla, tuuli kulkee lävitseni. Kun kirjoitan, elämä menee kehoni läpi. Kirjoittaja on äänten ja näkyjen välittäjä. Satu Taskinen päätyy puheessaan samankaltaiseen ajatukseen: ”Kirjoittajien täytyy tehdä itsestään tarpeellisia, muutoksen käynnistäjiä, ehkäpä. Kirjoittaja voi olla tunneli maailman ja tuonpuoleisen välillä. Puhelinlanka. Langaton johdin. Tämä on kaikista hauskinda kirjoittajana olemisessa.”⁶⁰

Taskinen käyttää englanniksi sanaa ”tube”, joka voi tarkoittaa esimerkiksi metrotunnelia. Olin Pariisissa heinäkuussa 2024, ja tein metrolla uskomattoman ajelun. Menin automaattimetroon, jossa ei ollut kuljettajaa. Kun satuin seisomaan ensimmäisessä vaunussa, tajusin että suuresta etuikkunasta näkyy suoraan pimeään ja

⁶⁰ Taskinen 2015, 2. (Suomennos minun.)

hurjasti mutkittelevaan tunneliin, jossa oli vihreitä valoraitoja ja sivuonkaloita, joita pitkin voi kuulemani mukaan päästä katakombeihin. Olen myös kerran Helsingissä päässyt metron kuljettajatilaa ja nähnyt kääntöraiteen. Molemmat kokemukset ovat muuttaneet kokemustani maan alla matkustamisesta lopullisesti. On aivan erilaista nähdä vain tunnelin seinämät kuin nähdä suoraan sen suuhun, pitkälle eteenpäin. Pariisin metrossa minulle tuli vahva tunne, että eläminen tuntuu samalta kuin huvipuiston junarataa muistuttavan näkymän katseleminen etummaisen vaunun ikkunasta. Kirjoittaminenkin tuntuu siltä. Silloin on samaan aikaan oman tekstinsä kyydissä ja kuljettajan paikalla.

Darin Graberin artikkelissa ”*H.M.S. Orlando: The Metamorphosing, Imperial Vessel*” (2018) käsitellään Orlandon ruumiin ja romaanissa vilisevien laivasanojen välistä yhteyttä. Graberin mukaan romaanin kertoja kuvaa Orlandon kehoa usein niin kuin se olisi laiva tai alus, ja lisäksi romaanissa on paljon oikeita laivoja. Orlando esimerkiksi matkustaa laivalla Konstantinopolista takaisin kotiin Englantiin, ja laivat liittyvät brittiläisen imperiumin nousuun, joka ajoittuu samoihin vuosisatoihin kuin Orlandon elämä.⁶¹ ”Vessel” tarkoittaa englanniksi aluksen lisäksi myös suonta tai putkiloa.

Graber analysoi Orlandon yhteyttä aluksiin moninaisista näkökulmista. Artikkelissa käsitellään esimerkiksi Orlandon hienostelevaa pukeutumista ja sitä, miten se korostaa Orlandon epäsovivuutta imperialistisen aatelismiehen rooliin. Kun Sasha jättää Orlandon ja lähtee laivan mukana pois, Orlando näkee mastot horisontissa ja on itse kuin epäkelvo alus, joka ei pysty seuraamaan Sashaa. Sukupuolensa avulla Orlando pystyy liikkumaan erilaisten roolien välillä. Kun Orlandosta tulee nainen, hänen täytyy sopeutua uuteen rooliin, jossa hänen odotetaan liikkuvan (tai ”seilaavan”) sulavasti ja kantavan lapsia.⁶²

Itse ajattelen laivavertausta erityisesti sukupuolen näkökulmasta. Kun Woolf kirjoittaa satiirisesti brittiläisen imperiumin vaiheista ja rinnastaa Orlandon pukeutumisen tai liikkumisen laivaan, hän tuntuu kiinnittävän lukijan huomion siihen, miten hassua on liittää sukupuoleen tiettyjä kiinteitä ja muuttumattomia odotuksia. Orlandon keho välittää muille ihmisille erilaisia mielikuvia ja oletuksia sukupuolesta riippuen siitä, miten hän esimerkiksi kävelee tai pukeutuu. Iso-Britanniassa oli siirtomaavallan aikana tapana karauttaa jollakin laivalla rantaan ja julistaa alue omakseen. Orlando taas väistää muodonmuutoksessaan kaikkia kiveenhakattuja määritelmiä ja omistussuhteita.

⁶¹ Graber 2018, 165.

⁶² Graber 2018.

Mietin, mitä sama tarkoittaisi Saanan kohdalla. Haluaisin kirjoittaa häneen vielä enemmän ristiriitoja, jotain yksiselitteisiä määritelmiä pakenevaa. Olemme pohtineet mentoroinnissa esimerkiksi sitä, mistä Saanan traumat ja hankaluudet ihmissuhteissa pohjimmiltaan johtuvat. Tiedän, että lukijana on palkitsevaa löytää tekstistä joitain selityksiä ja oppia ymmärtämään päähenkilöä paremmin. Yksinkertaiset selitysmallit tuntuvat kuitenkin liian osoittelevilta. Haluaisin kirjoittaa henkilöahmon, joka hämmentää lukijaa aina, kun hänestä luulee ymmärtäneensä jotain uutta.

Kun sain tästä esseestä opinnäyteseminaarissa palautetta, Ruka huomautti, että hissejä käyttävät usein eniten esimerkiksi liikuntavammaiset ja lastenrattaita kuljettavat. Muistan tämän ajatuksen nyt, kun mietin, voivatko kuilut toimia myös marginaalin tiloissa. Ehkä Orlando voi putkimaisena aluksena ylittää tavallisia ihmisiä rajoittavat fyysiset esteet ajassa ja paikassa. Ehkä hissillä matkustaminen kuvaa sitä, miten helposti tämä hänelle käy?

Simon(e) van Saarloos kirjoittaa teoksessaan *Against Ageism: A Queer Manifesto* (2025) rampa-ajasta⁶³. Kun luen teosta tämän kirjoitusprosessin aikana, se valaisee minulle monia asioita. Minusta tuntuu, etten ole kiinnittänyt tarpeeksi huomiota siihen, miten kirjoitan luoksepääsemättömistä paikoista tai seikkailuista. En ole tullut ajatelleeksi tai kirjoittaneeksi, että jos minulle vaikeasti saavutettava paikka voi olla esimerkiksi merenalainen luola, jollekin toiselle sellainen saattaa olla metrolaituri ilman toimivaa hissiä. Van Saarloosin mukaan rampa-aika ei pelkästään opeta meille, että jotkut asiat saattavat viedä joiltain ihmisiltä enemmän tai vähemmän aikaa kuin toisilta, vaan se myös häiritsee normeja, joiden mukaan tietyt toiminnot täytyisi suorittaa tietyssä ajassa. Tällä tavalla rampa-ajan voi ymmärtää uudenaikaisena ajallisuutena.⁶⁴

”Hissit tekevät turhiksi portaikkojen sankariteot”, Bachelard kirjoittaa⁶⁵. Hän ei varmaankaan ajattele rampa-aikaa, mutta luen Bachelardin ajatuksessa jotain kujeilevaa, urheilullisuuden, urhoollisuuden ja ahkeruuden normeja vastustavaa. Ajattelen hisseistä samoin. Portaat voivat ainoastaan kiertää kuilua, mutta hissikori on se, joka sijaitsee tarkalleen kuilun sisällä. Miten hauskaa hissillä on ajella edestakaisin, käydä kotitalon kahdeksannessa kerroksessa ihailmassa näkymää ja palata takaisin omaan kerrokseen. Hissit mahdollistavat nopean ja vaivattoman liikkumisen, ylittävät kehon rajoitteet. Niillä voi tehdä samanlaisia asioita kuin kirjoittamisella, joka on lähes yhtä vaivatonta.

⁶³ engl. *crip time*

⁶⁴ van Saarloos 2025, 66–67.

⁶⁵ Bachelard 2003, 114.

3.2 Hyppäykset ja purskahdukset – queer aika

Katson ikkunastani oravaa, joka kiipeilee vaivattomasti neulasensa pudottaneiden lehtikuusten oksilla. Se tasapainoilee yhden korkealla olevan oksan päähän asti, ponnistaa ja hyppää viereisen puun oksalle. Näky huvittaa minua. Mietin, miltä oravasta tuntuu hypyn aikana. Mikä saa sen haluamaan aukon yli? Näkeekö se oksat ja puunrungot yhtä tavanomaisina ja turvallisina kulkureitteinä kuin itse näen kadut ja polut?

Ajattelen romaanini epäluotettavaa kertojaa. Minäkertoja Saana kertoo tarinaa, joka vaikuttaa näennäisesti luotettavalta, kattavalta ja kronologiselta. Tapahtumat etenevät ainoastaan eteenpäin, taakse ei juurikaan katsella. Saana haluaa kertoa yhdestä kesästä, ja vain niistä asioista, jotka häntä kiinnostavat. Välillä hän haluaa kertoa vähän muistakin ihmisistä, esimerkiksi ystävästään Annasta ja tämän elämästä. Saana ei välitä siitä, ettei tiedä totuutta, hänelle riittää, että hän voi kuvitella sen. Olen kirjoittanut romaaniin tällaisia Saanan kuvittelemia lukuja, joissa Saana toimii ikään kuin Annan kertojana, mutta en ole varma, mitä ajattelen niistä nyt. Joka tapauksessa nämä kokeilut ovat olleet yksi tapa kokeilla tunkeutumista uusille alueille kerronnan avulla.

Kiinnostuin epäluotettavasta kertojasta keväällä 2024, kun olin kirjoittanut romaania jo aika kauan, ja aloin miettiä, millaisilla tavoilla kerrontaa ja teemoja voisi sitoa yhteen.

Aloin kirjoittaa hyppyjä, aukkojen ylityksiä. Näin tapahtuu esimerkiksi silloin, kun Anna huomaa, että Saanalla on uusi korvakoru. Se näyttää hämmentävästi samanlaiselta kuin se, joka Annan poikaystävällä Erikillä on. Koru on kadonnut, mutta miten Saana on saanut sen? Lukijalle paljastuu, että Saana onkin käynyt Erikin luona salaa.

Saana tekee kaikkensa, jotta ei menettäisi Annaa tai Kaisaa, mutta Saanan teot kääntyvät itseään vastaan. Mitä pidemmälle kesä etenee, sitä selvemmin Saana alkaa huomata, että aika on loppumassa, mikä saa hänen toimintansa kiihtymään. Kerronnasta tulee nopeampaa ja luvuista lyhyempiä. Saanalla ei ole enää aikaa jäädä maalailemaan tai selittämään. Saana ei haluaisi muistella menneitä, sitä mikä aiheuttaa hänen kontrolloivan käytöksensä, mutta hänen kehonsa muistaa sen. Keho alkaa muistuttaa Saanaa ja vetää hänet välillä kiihkeästä nykyhetkestä menneeseen.

Saanaa kiinnostavat kielletyt ja vaikeapääsyiset paikat. Hän haluaisi liikkua sekä ajassa että paikassa epätavallisella, jopa yliluonnollisella tavalla, ylittää esteitä ja hallita

kaikkea, päästä pälkähästä. Haluaisin kirjoittaa tästä romaaniin vielä lisää. Saanassa on queeriä raja-aitojen kaatajia ja tutkimusmatkailijaa.

Mutta Aika, vaikka se saa eläimet ja kasvit kukoistamaan ja kuihtumaan hämmästyttävällä täsmällisyydellä, ei valitettavasti vaikuta niin yksinkertaisella tavalla ihmismieleen. Ihmismieli on kaiken lisäksi vaikutuksiltaan yhtä omalaatuinen ajan olemukseen nähden. Tunti, kun se asustaa ihmishengen kummallisessa elementissä, saattaa pidentyä viisikymmentä- tai satakertaisesti kellon osoittaman ajan ylitse; toisaalta, tunti voidaan esittää tarkasti mielen ajanottimessa vain yhdellä sekunnilla. Tätä merkillistä epäsuhtaa kellon osoittaman ajan ja mielen ajan välillä tunnetaan vähemmän kuin pitäisi ja se ansaitsisi täydellisemmän tutkimisen.⁶⁶

Orlandon kaikkietävä kertoja ryhtyy välillä pohtimaan maailman ja ajan olemusta, kunnes taas palaa alkuperäiseen pyrkimyksensä, elämäkerturiksi. Kirsti Simonsuurin suomennoksesta jää puuttumaan kiinnostava yksityiskohta, joka näkyy alkutekstissä: ”kummallinen elementti” on englanniksi ”queer element”. Pooja Mittal Biswas huomauttaa Orlandoä käsittelevässä artikkelissaan, että romaanin julkaisun aikaan sensuurilait vaikuttivat kirjoittamiseen niin, että Woolfin täytyi piilottaa queer romaanistaan ja kuitenkin yrittää samaan aikaan paljastaa se.⁶⁷

Kun olen lukenut ajan ja paikan teoriaa, olen ymmärtänyt, miten erottamattomia nämä käsitteet ovat. Kummallisissa paikoissa myös aika käyttäytyy erikoisella tavalla.

Jack Halberstam kirjoittaa teoksessaan *In a Queer Time and Place – Transgender bodies, Subcultural Lives* (2005) queeristä ajasta ja tilasta. Hän aloittaa teoksen ensimmäisen luvun näin:

Tämä teos väittää, ehkä turhan kunnianhimoisella tavalla, että on olemassa ”queer aikaa” ja ”queer tilaa”. Queerit tavat käyttää sanoja *aika* tai *tila* muodostavat, ainakin osittain, vastakohtan sellaisille instituutioille kuin perhe, heteroseksuaalisuus tai lisääntyminen. [– –] Jos yritämme ajatella queeriyttä kummallisten ajallisuuksien, kekseliäiden aikataulujen ja erikoisten taloudellisten käytäntöjen lopputulemana, erotamme queerin seksuaalisesta identiteetistä ja voimme paremmin ymmärtää Foucault’n ajatuksen teoksessa *Friendship as a Way of Life*: ”Homoseksuaalisuus uhkaa ihmisten tapaa elää pikemmin kuin tapaa harrastaa seksiä.”⁶⁸

⁶⁶ Woolf 2009, 73.

⁶⁷ Biswas 2020, 43. Queerin piilottaminen liittyy esimerkiksi siihen, että romaani on omistettu Woolfin rakastetulle Vita Sackville-Westille.

⁶⁸ Halberstam 2005, 1. (Suomennos minun.)

Olen kiinnostunut Halberstamin tapaan queeristä nimenomaan kummallisina ajallisuuksina (”strange temporalities”). Halberstamin ajattelussa heteroseksuaalisuus ja siihen liittyvät normit, esimerkiksi avioliitto ja perheen perustaminen, asettuvat vastakkain queeriyden kanssa. Queerissä on jotain houkuttelevaa, sillä se mahdollistaa avautumisen uudelleenlaisille narratiiveille ja vaihtoehtoisille ajan ja tilan käsityksille. Queerit alakulttuurit tuottavat vaihtoehtoisia ajan käsityksiä, jotka sijaitsevat totunnaisten elämäntapahtumien, kuten syntymän, avioliiton, lisääntymisen tai kuoleman, ulkopuolella.⁶⁹

Simon(e) van Saarloosin *Against Ageism* -teoksessa esitetään sama ajatus mutta uudesta, ikäsyryntään liittyvästä näkökulmasta. Saarloosin mukaan monet stereotypiat, jotka koskevat ikääntymistä, liittyvät heteronormatiivisiin perhekäsityksiin, jatkuvaan kasvuun ja lisääntymiseen. Queeriyys taas mahdollistaa ajan vääntämisen tai nyrjäyttämisen.⁷⁰

Halberstamin teoksen julkaisusta on vuonna 2025 kulunut kaksikymmentä vuotta. Ajallinen etäisyys saattaa vaikuttaa siihen, että hänen ajattelunsa tuntuu nykypäivässä edelleen osittain tunnistettavalta, osittain taas ei. Queerit alakulttuurit ovat edelleen elinvoimaisia, mutta toisaalta monet queer-ihmiset elävät monella tavalla normien mukaista elämää, käyvät kokopäivätoissa tai hankkivat lapsia (kuten Halberstamin huomauttaa). Se, että romaanini päähenkilö on queer, ei tuota automaattisesti hänen elämäänsä epätavallisuutta. Normien vastaista onkin se, miten Saana käyttäytyy, esimerkiksi kun hän tunkeutuu kiellettyyn tilaan ja jää siitä kiinni.

Saanan omistushaluisuus saa hänet luisumaan siltä radalta, jota voisi kutsua tavalliseksi tai kunnolliseksi elämäksi. Saanan ja Annan ystävyudessa saattaa olla todellista huolta siitä, onko Anna onnellinen parisuhteessaan, mutta Saanan huolenpito liikkuu kohti vahingollisempia muotoja, kun hän esimerkiksi käskee Erikiä jättämään Annan tai etsii Erikin kotoa todistusaineistoa pettämisestä. Vaikka monet queer-ihmiset voivatkin 2020-luvulla elää ”tavanomaista” elämää, tunnistan meissä monissa silti sisäsyntyisen pelon siitä, etteivät normienmukaiset asiat, kuten avioliitto tai lapset kuulu meille. Luulen, että Saanan ahdistuksen taustasyyt liittyvät tähän.

Kuvaan romaanissani monessa luvussa yöaikaa. Saana menee esimerkiksi metsäreiveihin, Kauppatorille katsomaan kultajuhlia Mantalla, pyöräilee juhlista tai

⁶⁹ Halberstam 2005, 1–2.

⁷⁰ van Saarloos 2025, 17.

baarista kotiin. Luvut, jotka sijoittuvat öihin, tuntuvat minusta usein elävämmiltä, jännittävämmiltä ja hauskemmilta kirjoittaa kuin päiviin sijoittuvat luvut. Yöt ovat vähän vaarallisia ja huojuttavia. Ajattelen tätä myös siitä näkökulmasta, että yöaika voi symboloida jonkinlaista vastakkaisuutta päiväajalle, tuotteliaisuuden ja kunnollisuuden tunneille. Sara Ahmed kirjoittaa *Tunteiden kulttuuripolitiikka* -teoksessa queereistä tunteista ja siitä, miten queer-ihmiset saattavat kokea olonsa heteronormatiivisessa maailmassa yhtä epämukavaksi kuin jos istuisivat vääränkokoisessa nojatuolissa: ”Epämukavuus tuntuu hämmentyneisyydeltä: oma ruumis tuntuu olevan väärässä paikassa, se tuntuu vaivaannuttavalta, horjuvalta.”⁷¹ Huomasin jossain vaiheessa, että olen kuvannut romaanissani usein horjumisen tai tasapainoilun kokemuksia, sivuaskeleita ja kaatumisen vaaraa. Ehkä se liittyy tähän? Jos ympäristö on suunniteltu itsen sopimattoman mallin mukaan, miten voisi kokea olevansa tasapainossa?

Halberstamin mukaan länsimaisen ihmisen elämänsyklissä on yleensä pidetty tavoiteltavampina pitkiä, vakaita ajanjaksoja, kun taas ihmisiä, joiden elämää luonnehtivat nopeat purskahdukset (esimerkiksi huumeriippuvaisia) pidetään usein epäkypsinä tai jopa vaarallisina⁷². Halberstam kuvaa queeriä aikaa myös siitä näkökulmasta, että monien queer-ihmisten ja muihin vähemmistöihin kuuluvien elämä on saattanut jäädä lyhyeksi esimerkiksi AIDS-epidemian takia.⁷³

Purskahduksien kirjoittaminen kiinnostaa minua. Saanan elämä ei välttämättä jää lyhyeksi, mutta hän menettää yhden kesän aikana sekä Annan että Kaisan luultavasti lopullisesti. Saana on ehdottomasti epäkypsä ja myös aika vaarallinen. Tunnen kirjoittaessani, että olen Saanan kanssa kiinnostavassa elämänvaiheessa: aikuisuuden alussa, missä on koko ajan eksynyt ja hajanainen olo. Saanan hartain toive on tulla rakastetuksi ja löytää tyttöystävä, joka haluaisi seurustella hänen kanssaan ja sitoutua, mutta hän pelkää ettei niin koskaan tapahdu. Toisaalta hän hakeutuu vauhdikkaiden ja seikkailullisten tapahtumien äärelle.

Pooja Mittal Biswas käsittelee *Orlando*a queerin ajan näkökulmasta ja tutkii Orlandon ajallista kehoa (”temporal body”) queerinä kronotooppina. Biswas kirjoittaa siitä, miten Orlandon muuttuva sukupuoli häiritsee ja heikentää lineaarista, binääristä aikaa⁷⁴.

Biswas käyttää käsitettä ”body-across-time”, jonka voisi suomentaa ajan ylittäväksi tai ajalliseksi kehoksi, ja liittää sen Mihail Bahtinin kronotoopin käsitteeseen, joka

⁷¹ Ahmed 2018, 194. (suom. Elina Halttunen-Riikonen)

⁷² Halberstam 2005, 4–5.

⁷³ Halberstam 2005, 2.

⁷⁴ Biswas 2020, 38.

tarkoittaa ajan ja paikan yhteenkietoutumaa⁷⁵. Omassa romaanissani esimerkiksi Havis Amandaa voi ajatella kronotooppina, sillä se sitoo tapahtumia sekä ajallisesti että paikallisesti yhteen ja vetää päähenkilöä Saanaa puoleensa. Biswasin mukaan Orlando-romaanissa kronotoopin ajallinen puoli näkyy päähenkilön matkassa läpi ajan, kun taas tilallinen puoli koskee päähenkilön kehon ruumiillista ja psykologista tilaa. Orlandon sukupuolen muutos tekee Orlandosta elävän ”aika-paikan”. Orlandon muuttuva keho haastaa binäärisen aikakäsityksen menneisyyden ja tulevaisuuden vastakkaisuudesta, samalla kun se haastaa sukupuolibinääriin.⁷⁶ Orlando ei muutu sukupuoleltaan queeriksi yhtäkkiä, vaan on aina ollut sitä. Biswas jatkaa ajatusta kirjoittamalla, ettei Orlando ole koskaan kuulunut lineaariseen, suoraan (”straight”) aikaan.⁷⁷

Minusta tuntuu, että myöskään Saana ei kuulu lineaariseen aikaan. Samalla tavalla kuin Saana näkee ympärillään kiipeiltäviä paikkoja, houkuttelevia tunteita tai oikoreittejä, jotka päätyvätkin lampeen, hän tekee kertojana aikahyppäyksiä, hidastuksia ja nopeutuksia, ja jättää kertomukseensa aukkoja. Saana katsoo tulevaisuuteen lyhytnäköisesti eikä ole päässyt menneisyydestään, esimerkiksi edellisestä parisuhteestaan, kokonaan eteenpäin. Hän yrittää taistella aikaa vastaan öisin, ennen kuin aurinko nousee ja aika loppuu. Haluaisin tässä vaiheessa kirjoittamista vahvistaa tätä tunnetta, vauhdin tunnelmaa, purskahduksien ja hyppäysten vaaraa.

Biswas analysoi kohtausta, jossa Orlando odottaa Sashaa yön pimeydessä keskiyöllä. Orlando ymmärtää, ettei Sasha aiokaan saapua samalla hetkellä kun kirkonkellot lyövät:

Yhtäkkiä, kauhealla ja pahaenteisellä äänellä, äänellä, joka oli täynnä kauhua ja pelästystä, niin että jokaikinen tuskan hius nousi Orlandon sielussa, Pyhän Paavalin katedraalin kellot löivät keskiyön ensimmäisen lyönnin. Ne löivät vielä neljä kertaa säälimättömästi. Rakastajalle ominaisen taikauskoisesti Orlando oli kuvitellut, että Sasha tulisi kuudennella lyönnillä. Mutta kuudes lyönti vaimeni pois, ja tuli seitsemäs ja kahdeksas, ja hänen pelonsekaisessa mielessään ne ensiksi enteilivät sitten julistivat kuolemaa ja perikatoa.⁷⁸

Biswasin mukaan tämä apokalyptinen kellojen soitto tarkoittaa Orlandolle lineaarisen ajan ja samalla cis-sukupuolisen ja heteroseksuaalisen identiteetin loppua. Kellot, jotka

⁷⁵ Sama, 39.

⁷⁶ Sama, 39.

⁷⁷ Sama, 47.

⁷⁸ Woolf 2009, 44.

perustuvat suorana etenevään aikaan, edustavat Orlandolle metaforisesti ääntä, joka huutaa Orlandon todellista itseä vastaan.⁷⁹

Tämä tulkinta on kiinnostava, ja se yhdistyy mielessäni oman romaanini alkuun, jossa Saana kuuntelee Mantan lakituksen lähtölaskentaa. Saana huutaa väkijoukossa numeroita muiden mukana kymmenestä alaspäin. Se tuntuu uuden ajan alulta, mutta myös jonkinlaiselta hämäykseltä. Kun laskennassa päästään noltaan ja lakki lasketaan patsaan päähän, Saanan näkymä peittyi valkoisten lakkien mereen ja avautuvien pullojen poksahduksiin. Mikä aika hänelle silloin alkaa?

3.3 Korkeanpaikanhalu ja hissikuiluilmiö – queer tila

Keskiviikkona 26. kesäkuuta 2024 heräsin varhain aamulla, pakkasin eväät (voileivän, jääkahvia ja vanukkaan), muistikirjan, vesipullon ja aurinkorasvan ja pyöräilin kotoa Kauppatorille. En yleensä herää kesäaamuisin niin aikaisin, että näkisin sellaisen kirkkaan, häikäisevän valon. Olin janoinen ja vähän pyörreksissä, kun pääsin perille. Pressuihin verhoiltu patsas näkyi vaneriaitojen takana.

Olen kirjoittanut romaaniin luvun, jossa Saana on seuraamassa Mantan lähtöä konservoitavaksi. En ollut itse katsomassa tätä tapahtumaa, vaan kuvittelin tilanteen uutiskuvien ja -videoiden avulla. Olen myös kirjoittanut kultajuhlilla Kauppatorilla, mutta sitäköön en ole itse ollut näkemässä. Kun kuulin, että konservointiprosessi oli valmistunut ja Havis Amanda palaisi torille kesäkuussa, minun oli pakko päästä paikalle. Sain tietää, että paluu tapahtuisi kello kuudesta eteenpäin. Torilla ei ollut silloin juuri muuta kuin aamuliikennettä, muutama toimittaja ja minä.

Asetuin Havis Amandan vieressä olevan ratikkapysäkin suojaan istumaan, join kahvia, söin eväitä ja kirjoitin muistiinpanoja. Toimittajat seisoskelivat vieressäni sähkökaappien päällä ja yrittivät tähyillä Manta. Koska koko suihkulähdeaukio oli kunnostettu edellisen vuoden aikana, sen ympärillä oli aidat. Pystyin siis näkemään patsaan paikalleen asettamisesta ja pressuista paljastumisesta vain sen verran, mitä aidan reunan yli näkyi. En ollut osannut arvata, että prosessiin menisi monta tuntia. Parin tunnin odottelun jälkeen olin syönyt kaikki eväitäni, mutta en halunnut vielä lähteä pois.

⁷⁹ Biswas 2020, 49.

Näin patsaan, joka oli kiinnitetty taljoihin kaikilta sivuilta. Siitä liikuteltiin nosturin avulla ja yritettiin ilmeisesti saada tarkalleen oikeaan kohtaan. En voinut olla samaistumatta Mantaan. Se leijaili ilmassa samalla tavalla kuin olin itse tehnyt vappuaattona. Silloin minuun (ja vara-Mantaan) olivat kohdistuneet väkijoukon ja median tarkkaavaiset katseet.

Ajattelin tätä ja kirjoitin muistiinpanoja kaikesta mitä näin. Toimittajien puuhia oli lähes yhtä kiinnostavaa seurata kuin Manta. He vaikuttivat turhautuneilta, kun eivät päässeet aitojen taakse eivätkä saaneet sinne suoraa näkymää. Jollakin, ehkä Hesarin kuvaajalla oli mukanaan tikkaat. Jossain vaiheessa tapahtumaa ilmestyi seuraamaan mies, joka vaikutti minusta tavalliselta kansalaiselta, ei siis median edustajalta. En ole aivan varma. Hän teki kaikenlaista mitä en itse olisi kehdannut, meni esimerkiksi vaatimaan pääsyä tikkaalle. Pysyttelin itse lippikseni suojissa pysäkin alla, en halunnut herättää huomiota.

Kun olen kirjoittanut Havis Amandasta romaaniini, olen ajatellut sitä kronotooppina. Manta on tarinassani sekä erilaisten tapahtumien keskus ja tapahtumapaikka että hahmo, joka elää Saanan alitajunnassa ja muistoissa.

Kronotoopin käsite muistuttaa maantieteilijä Doreen Massey'n ajatusta aika–tila-tiivistymästä. Massey'n mukaan tila muodostuu ihmisten välisistä käytännöistä ja vuorovaikutussuhteista, ja sitä tuotetaan jatkuvasti uudestaan. Tilassa ovat läsnä kaikki ”tähän asti kirjoitetut tarinat” samaan aikaan.⁸⁰ Massey nimittää aika–tila-tiivistymäksi tilassa tapahtuvaa liikettä ja kommunikaatiota ja sitä, miten sosiaaliset suhteet ovat laajentuneet maantieteellisesti. Ajatus liittyy globalisaatioon, mutta ajan ja tilan välistä suhdetta voi kuitenkin analysoida myös paikallisesti. Massey nostaa esille, että kokemukseen tilasta vaikuttavat myös etninen tausta ja sukupuoli, ja että naisten liikkuvuutta ei rajoita ”pääoma” vaan miehet, jotka saattavat aiheuttaa naisille fyysisellä väkivallalla tai pelkällä tuijottamisella sellaisen olon, että naiset ovat väärässä paikassa.⁸¹

Kauppatori oli kiinnostava paikka ajatella tätä asiaa, koska siellä on tapahtunut Mantaan kohdistuvia väkivallantekoja urheilujuhlien voitonhuumassa. Olen vakuuttunut siitä, ettei patsasta kohdeltaisi samalla tavalla, jos se ei olisi alaston naishahmo.

⁸⁰ Massey 2008, 15.

⁸¹ Massey 2008, 19.

Ajattelin muistiinpanoja tehdessäni myös muita asioita. Mikä esti minua käyttäytymästä samalla tavalla kuin hieman röyhkeän oloinen, tikkaille kiivennyt mies? Luulen, että syy ei liity rohkeuteen tai kehtaamiseen vaan siihen, että en halua vetää huomiota itseeni.

En ole tottunut siihen, että voisin kävellä kaupungilla huomaamatta ja ilman häiriöitä. Parikymppisenä en juurikaan pystynyt tekemään niin. Nyt, melkein 30-vuotiaana, housuihin ja college-paitoihin pukeutuvana en enää ole samalla tavalla katseiden kohteena. Se on todella vapauttavaa ja on vähentänyt ahdistustani valtavasti. Kun tällaista vapautta on saanut maistaa, siitä ei enää haluaisi luopua. Siksi halusin olla Mantan lähellä ikään kuin näkymättömyysviitan suojuksissa ja toivoin, että vaikuttaisin vain anonyymiltä tarkkailijalta. Massey kirjoittaa ”valtageometriasta”, joka tarkoittaa vallan virtauksia ja liikettä tiloissa. Ymmärrän ajatuksen niin, että geometrisuus liittyy intersektionaalisuuteen ja erilaisten sosiaalisten asemien leikkauspisteisiin. ”[J]otkut saavat aikaan virtauksia ja liikettä, toiset taas eivät, osa hyötyy aika-tila-tiivistymästä, kun taas toiset se itse asiassa kahlitsee paikoilleen”, Massey sanoo.⁸² Tikkaille kiipeävä mies oli selvästi hyödyntänyt virtausta, minä taas olisin halunnut sulautua sähkökaappiin.

En tarkoita, että pelkäisin joka hetki ahdistelluksi tulemistani. En kuitenkaan haluaisi luopua tarkkailijan etuoikeuksista, joten en pidä siitä, jos minua lähestytään jollakin asialla. Kun istuin ratikkapysäkin alla, yksi toimittajista huomasi minut jossain vaiheessa aamua. Minun olisi ehkä pitänyt tekeytyä median edustajaksi, mutta en tajunnut sitä ajoissa. Koska aukiolla ei ollut aamulla kovin paljon muita ihmisiä, jouduin live-radiohaastatteluun, jonka toimittaja teki paikan päällä. Haastattelusta tehtiin myös nettiin lyhyt uutinen. Olisin voinut kieltäytyä, mutta en pystynyt siihen, ja vastailin kysymyksiin, jotka tuntuivat vähän tungettelevilta. Myöhemmin kävin katsomassa nettijuttua, jossa nimeni oli kirjoitettu väärin. En tunnistanut itseäni tekstistä ollenkaan. En väitä, että toimittaja ei olisi saanut tehdä työtään tai että jotain pahaa olisi tapahtunut. Olin vain suostunut johonkin vastahakoisesti, mikä oli kokemuksena niin tuttu, että aamusta jäi hieman paha maku suuhun.

Kerroin haastattelussa jotakin romaaniprojektistani. Siitä on aina innostavaa puhua, mutta jälkepäin ajatellen olisin halunnut pitää tilanteessa matalaa profiilia, enkä tulla huomatuksi. Kirjoittamisessa on yleensä hiljaisen tarkkailun vaihe ja maailmalle avautumisen ja tekstin julkistamisen vaihe. En ollut vielä valmis jälkimmäiseen vaiheeseen, olisin halunnut pysytellä ensimmäisessä. Minusta tuntui, että nousin

⁸² Massey 2008, 21.

tilanteessa väärällä tavalla valokeilaan. Olin tekemässä samaa kuin toimittajat ja kuvaajat, mutta omasta näkökulmastani. Minun ei olisi kuulunut tulla näkyviin vielä silloin.

Leslie Kern pohtii osittain samaa ajatusta teoksessaan *Feminist City – Claiming Space in a Man-made World* (2020). Hän kirjoittaa, ettei ole voinut naisena koskaan saavuttaa täyttä anonymiteettiä tai näkymättömyyttä kaupungissa, vaikka onkin valkoinen ja vammaton. Kern nostaa esiin *flaneeraamisen*, vapaan kuljeskelun ja vaeltelun kaupungin kaduilla. Flaneeraaja on kaupungin ”intohimoinen tarkkailija”, joka sulautuu huomaamatta urbaaniin ihmismassaan ja on samaan aikaan tapahtumien keskipiste ja kuitenkin näkymätön. Flaneeraajia ovat kuvanneet teksteissään esimerkiksi Charles Baudelaire ja Walter Benjamin, ja *flâneur*-ilmaus on yleensä tarkoittanut valkoista miestä.⁸³

Keskipisteenä olemisen ja huomaamattomuuden ristiriita kiinnostaa minua. On aivan erilaista olla huomion kohteena niin, että on karismaattinen vallan keskus kuin niin, että saa osakseen halventavaa kielenkäyttöä tai väkivallan uhkaa. Näkymättömyyskin on eri ihmisryhmille erilaista. Liikuntavammaiset saattavat kokea itsensä esimerkiksi hissittömissä rakennuksissa näkymättömiksi, koska heitä ei ole huomioitu. Etuoikeutetulle, valkoiselle ja vammattomalle miehelle tietynlainen matalalla profiililla liikkuminen taas antaa yksityisyyden suojaa.

Kern pohtii, voiko flaneeraaja olla nainen. Jotkut feministiset kaupunkitutkijat pitävät tätä mahdottomana, koska sukupuoli asettaa naiset aina alttiiksi mieskatseelle. Toisten mielestä naisflaneeraajia taas on aina ollut olemassa: Virginia Woolfia voidaan pitää yhtenä esimerkkinä. Kern viittaa myös Sally Muntiin, joka on ehdottanut lesboflaneeraajaa yhdeksi urbaaniksi hahmoksi, joka astuu sivuun tavanomaisen, heteroseksuaalisen katseen alta ja saa nautintoa siitä, että voi havainnoida muita naisia.⁸⁴ Munt määrittelee hahmon kaunokirjallisten esimerkkien avulla jatkuvassa liikkeessä olevaksi ja feminiinisen ja maskuliinisen välisen rikkomattoman rajan ylittäjäksi. Lesboflaneeraaja huomaa ohilkulkijan katsovan häntä ja palauttaa katseen takaisin, hän ei siis omista katsetta kokonaan.⁸⁵ Tällainen rooli kiinnostaa minua. Jotain tällaista olen yrittänyt toteuttaa myös Saanan henkilöhahmossa, ja hänestä kirjoittaminen on antanut minulle mahdollisuuden liikkua mieleni sisällä kaupungissa uudella, vapaammalla tavalla.

⁸³ Kern 2020, 29.

⁸⁴ Munt 2001, 249.

⁸⁵ Munt 2001, 253.

Muutaman tunnin odottelun jälkeen aurinko oli noussut melkein taivaan korkeimmalle kohdalle, ja Manta oli asetettu paikoilleen. Sitä alettiin riisua suojakankaista. Olin ollut edellisenä iltana katsomassa drag show'ta DTM:n sober furious -bileissä, ja näkymä aitojen takana muistutti kiinnostavalla tavalla sitä, mitä olin juuri katsellut. Ainut – ja merkittävä – ero oli se, että Manta ei riisuutunut itse, vaan patsaan kuorivat esiin nosturin pienellä lavalla seisovat kypäräpäiset miehet. Valkoisen suojakankaan poistamisessa oli yllättävää eroottisuutta. Sen alta paljastui uudennäköinen, kiiltävä ja tumma Havis Amanda. Olisi tehnyt mieli vislata. Tarkkailijan roolini muuttui. Yhtäkkiä sain katsella jotain yhtä estottomasti kuin olin tuijottanut drag-artistin kehon muotoja. Vanhat pohdintani ammatillisesta suhtautumisesta Mantaan tulivat mieleeni jälleen.

Olen ajatellut tätä kokemusta paljon tuon päivän jälkeen. Lopulta siinä aamupäivässä ei ollutkaan kiinnostavinta Manta, vaan tarkkailun ja huomion välinen jännite. Olen miettinyt, miten tarkkailijan, huomion keskipisteen ja katselijan roolit vaihtelevat kirjoittaessa tai miten ne vaikuttavat kirjoittamiseen. Minulle tulee usein hankala olo, kun aletaan puhua naiskirjoituksesta, ja luulen että se liittyy tähän samaan asiaan. Kirjoitan naisena olemisen kokemuksesta ja pidän tietysti sitä näkökulmaa hyvin tärkeänä. Lippispäisenä havaintojen tekijänä haluaisin kuitenkin olla jotain muuta kuin nainen, haluaisin olla sukupuoleton ja näkymätön. Ehkä tässä onkin kyse vaiheista, jotka mainitsin aiemmin. Haluaisin olla ensin varjoissa ihan rauhassa ja astella valokeilaan sitten, kun olen itse siihen valmis.

Samana päivänä, jona näin Mantan paluun, sain kokea myös drag show'n uudestaan. Menin illalla tornihotellin kattobaariin, jossa esiintyivät sattumalta samat esiintyjät, jotka olin nähnyt edellisenä iltana. (On pakko huomauttaa, että Helsingissä oli tuolloin Pride-viikko. Yleensä tällaista ei tapahdu harva se ilta.) Dragissa oli jotenkin eri tunnelma, kun esitys tapahtui suurten lasi-ikkunoiden edessä kirkaassa päivänvalossa, eikä hämärällä klubilla. Joka tapauksessa ydinajatus on aina sama: drag on queeriä, omaehtoista ja satiirista. Siinä tehdään lempeää pilkkaa sukupuolirooleista ja niihin liittyvistä ulkoisista piirteistä, joita korostetaan niin paljon, että se menee överiksi. Ajattelin taas Manta, olin edelleen jossain emotionaalisessa tilassa aamun tapahtumista ja myös väsynyt, koska olin herännyt puoli kuudelta. Mantan riisuminen muistutti höyheniä ja strasseja pursuilevaa show'ta, jota nyt katselin tornin ylimmässä kerroksessa, mutta siinä missä patsas oli paljastuksen hetkellä ollut täysin jähmettynyt, tämä toinen esitys oli elossa ja liikkeessä.

Olin myös innoissani siitä, että olin päässyt torniin. Olenko kertonut, että minulla ei ole korkeanpaikankammoa, vaan *korkeanpaikanhalu*? Tornista oli hienot näkymät. Ylimpään kerrokseen kuljettiin maisemahissillä, josta näki meren ja satama-alueen. Otin kuvan hissikuilusta⁸⁶.

Nyt hissi nytkähti hieman kun se pysähtyi seuraavaan kerrokseen; ja hän sai näkökenttäänsä lukemattomia värillisiä kankaita jotka lepattivat tuulessa joka toi selkeitä, outoja tuoksujia; ja joka kerran kun hissi pysähtyi ja sen ovet lennähtivät auki, uusi viipale maailmaa esittäytyi kaikin maailman tuoksuin sen ympärillä. [– –] Mutta tässä missä hissi ei enää päässyt ylemmäs hänen täytyi astua ulos – taivas tietää mihin osastoon, niin kuin niitä nimitettiin. [– –] Ja hän oli tosiaankin laskeutumassa taas alaspäin, ilman mitään ostoksia, mutta hän pelastui tuolta onnettomuudelta sanomalla automaattisesti ääneen viimeisen asian listaltaan; mikä sattui olemaan ”kaksoisvuoteen lakanat”.⁸⁷

On korkea aika palata Orlandoon, jonka olemme jättäneet hissiin. Kun hän astuu sieltä ulos, hän ostaa listansa mukaan lakanat, puuteroi kasvojaan ja muistelee Sashaa. Orlando haistaa tavaratalossa tuoksun, joka muistuttaa häntä Sashasta, ja luulee näkevänsä tämän ilmielävänä. Sashaa kuvaillaan jälleen niin, että sukupuolta hämärretään, kun kerrotaan tuoksuun kietoutuneesta hahmosta (”oliko se pojan vai oliko se tytön – nuoren, hoikan viettelevän – tytön, hyvä Jumala!”)⁸⁸. Orlando on järkyttynyt siitä, miten Sasha tai häneltä näyttävä henkilö on vuosien aikana muuttunut, ja luultavasti myös kohtaamisesta ylipäätään. Orlando kokee jotain samankaltaista kuin itse koin nähdessäni Mantan paljastuvan valkeiden kankaiden alta morsiamen lailla, sillä erotuksella, että en ollut ollenkaan järkyttynyt vaan ainoastaan innostunut. Minun ja Orlandon kokemuksessa on kuitenkin samaa se, että näemme jotain, joka on vaikuttanut meihin suuresti jo kauan sitten ja johon sisältyy paljon muistoja.

Doreen Massey kritisoi tilaa koskevaa tutkimusta näkemyksestä, jonka mukaan tila on pysähtynyttä ja vastakkaista ajalle, joka ymmärretään liikkeessä olevaksi.⁸⁹ Hänen mukaansa aikaan liitetään usein esimerkiksi muutoksen ja historian määritteitä, mutta tila määritellään vain näiden asioiden puuttumisen kautta. Tällainen ajatusmalli on syntynyt länsimaisessa kulttuurissa ja muistuttaa teoreettista tapaa määritellä nainen sellaiseksi, mitä mies ei ole. ”Aikaan liitetään Historia, Edistys, Sivilisaatio, Tiede, Poliitikka ja Järki, yleensäkin kaikki mahtipontiset, juhlallisesti ja usein isolla alkukirjaimella koristellut asiat. Tilaan sen sijaan liitetään näiden käsitteiden vastanavat:

⁸⁶ Kts. kuvaliite.

⁸⁷ Woolf 2009, 219–220.

⁸⁸ Woolf 2009, 221.

⁸⁹ Massey 2008, 36.

liikkumattomuus, (yksinkertainen) uusintaminen, nostalgia, tunne, estetiikka ja ruumis”, Massey kirjoittaa.⁹⁰

Tätä ajatusta vasten sekä Havis Amandan aukiota että Orlandon liikettä tavaratalon kerrosten läpi voisi analysoida tunteen ja ruumiin kautta, mutta myös siitä näkökulmasta, mitä nämä tilat tai paikat kertovat historiasta tai politiikasta. Mantaan liittyy siveellisyyteen, paljastamisen ja peittämiseen ja huolenpitoon ja kontrolliin kytkeytyvää keskustelua, kuten olen todennut. Tavaratalo, jossa Orlando tekee ostoksia tuoreena äitinä, kuvastaa siirtomaaherruuden rikkauksia. Minusta ei tunnu olennaiselta kiistellä siitä, mitä aika tai tilat ovat tai eivät ole, vaan tunnustaa se, että ne ovat erottamattomasti yhteydessä toisiinsa. Kirjallisuudentutkimuksessakin on huomioitu niiden yhteenkietoutuminen, mutta ei välttämättä sitä, että ajan lisäksi myös tila on jatkuvassa muutoksessa ja aiheuttaa myös henkilöihahmoissa tapahtuvia muutoksia. Tilaa pidetään usein vain miljöönä, staattisena kulissina tärkeiden, ajassa liikkuvien tapahtumien keskellä.

Korkeanpaikanhalu tarkoittaa minulle kirjoittamiseen liittyvää oivallusta siitä, että oma vetoni huojuttaviin paikkoihin synnyttää myös kirjoittamaani tekstiin jännitettä ja liikettä. Kun yritin saada romaaniin lisää eloa, aloitin listaamalla kiinnostavia tapahtumapaikkoja, sellaisia jotka synnyttäisivät itsessään enemmän vaaraa kuin esimerkiksi Saanan ja Annan koti. Listallani olivat esimerkiksi pyörän päällä matkustaminen, laituri, juhlat jonkun toisen kotona, metsä, silta tai kattoterassi. Kun kirjoitin uusia lukuja, jotka sijoitin näihin paikkoihin, ymmärsin miten olin ylenkatsonut miljöön vaikutusta. Kun kiinnitin huomiota tilaan, siihen minkä luulin olevan melkein yhdentekevää, asioita alkoi tapahtua.

Kesäkuussa seisoin tornihotellin ylimmän kerroksen tasanteella ja odotin ystäväni kanssa hissien saapumista. Kurkistin ikkunan läpi kuiluun. Kun olin pari päivää aiemmin nähnyt samoja ystäviä, olin kertonut heille jotain siitä, mitä olin ajatellut kirjoittaa opinnäytetyöhön. Ystäväni Kiia tiivistä keskustelun käyttämällä ilmausta *hissikuiluilmiö*. Silloin se tarkoitti ehkä vain luoksepääsemättömiin paikkoihin haluamista. Nyt, tutkimusteni jälkeen, määrittelen käsitteen näin: hissikuiluilmiö kuvaa tilan muutoksenalaisuutta ja sitä, että tila sisältää kaikki ajat, muistot ja historian. Kuilu on tila, ja hissillä voi liikkua tilassa kuin matkustaisi ajassa. Kuilu saattaa pelottaa, mutta hissi tekee siitä turvallisen.

⁹⁰ Massey 2008, 44–45.

Kun hissi saapui, laskeuduin ystäväieni ja rakastettuni kanssa katutasoon. Merenpinta liikkui ikkunan takana lähemmäksi kerros kerrokselta. Kun pääsimme sen kanssa samalle tasolle, minulla oli miellyttävä olo. Olin jälleen saanut kokea yhden päivän kuilujen, tornien ja altaiden maailmassa tarkkailijan viitta harteillani.

3.4 Seikkailijana ja tunkeutujana

Mutta kun Orlando meni taas alas hissillä – niin petollinen on jonkin tapahtuman toistuminen – hän vajosi taas paljon nykyhetken alapuolelle; ja kun hissi tömähti maahan, hän luuli kuulevansa ruukun rikkoutuvan joen rantaan vasten. [– –] Suurten lasiovien läpi hän saattoi nähdä Oxford-kadun liikenteen. Omnibussit näyttivät kasaantuvan röykkiöiksi ja sitten taas hajaantuvan erikseen. Siten olivat jäälautat syöksyneet ja heittelehtineet tuona päivänä silloin Thamesjoella.⁹¹

Ennen kuin kirjoitan tämän luvun loppuun, minun täytyy päästää Orlando takaisin maan tasalle ja pois hissistä. Kun hän liikkuu hississä alaspäin, hän siirtyy samalla muistoissaan taaksepäin, siihen päivään, jolloin Sasha oli juuri jättänyt hänet ja seilannut pois. Kaupungin kaoottinen energia muistuttaa Orlandoja joen hallitsemattomasta voimasta. Voi vain kuvitella, miltä tämä tuntuu Orlandosta, joka on syntynyt yli kolmesataa vuotta aiemmin ja kirjoittanut rauhallisen maaseutuelämän keskellä runoja tammesta. Se hallitsematon voima, joka aiemmin on tullut näkyväksi vain luonnonmullistusten kautta, on nyt siirtynyt urbaaniin ympäristöön.

Orlandon synnytyskokemus kuvataan hyvin lyhyesti. En ole varma, miksi kehollinen mullistus ei kiinnitä Orlandon elämäkerturin huomiota samalla tavalla kuin kaupungin liikenne. Kertooko tämä valinta Orlandon mielen toiminnasta ja kiinnostuksenkohteista vai siitä, ettei tällaisten asioiden kuvaaminen tuntunut 1900-luvun alussa merkittävältä (näennäisen elämäkerturin mielestä, ei Woolfin)?

Minua kiinnostaa se, miten hallintaa ja hallitsemattomuutta kuvataan. Kirjoittamisessa on usein kyse näistä molemmista: itsen, oman kehon ja tekstin hallinnasta tai vapauttamisesta. Orlandon maailmassa jään alta purkautuva Thamesjoki näyttäytyy hallitsemattomana ja vaarallisena, vaikka sillä on sama luonne kuin Lontoon autoliikenteellä. Toinen on kuitenkin luonnon, toinen ihmisen aikaansaannosta.

⁹¹ Woolf 2009, 222–223.

Ian Burkitt kuvaa teoksessaan *Bodies of Thought – Embodiment, Identity & Modernity* (1999) keho–mieli-suhteessa tapahtunutta muutosta keskiajalta nykypäivään. Hänen mukaansa keskiajan taiteen groteskit ruumiit olivat avoimia maailmalle, sillä niissä korostuivat erilaiset kehon ulokkeet, kuten napa, nenä, vatsa tai rinnat. Ruumiinkuvaus korosti karnevalistisella tavalla lisääntymistä ja runsautta. Valistusajan ajattelu teki kuitenkin ruumiista suljettuja. Ne alettiin nähdä erillisinä aistillisesta yhteydestä maailman tai muiden olevaisten kanssa. Ruumiineritteitä pelättiin ja inhottiin tautien tartuntavaaran takia.⁹²

Ajattelen tässä yhteydessä tunkeutumista. Elossa olevat ruumiit levittäytyvät kaikkiin tiloihin ja erittävät erilaisia nesteitä, joita yritämme neuroottisesti peitellä tai estää vuotamasta. Burkitt kuvaa, miten ihmisen sisäisistä tunteista ja haluista tuli romantiikan taiteen ja psykoanalyysin käyttövoimaa, mutta samalla yksityisiä. Tunteellinen pidättyneisyys johtaa siihen, että ruumis on kuin panssari, eleiden tai liikkeiden pysäytyskuvaan jähmettynyt muoto. Ihmisistä tuli ajattelevia patsaita, ja ajattelua alettiin pitää asiana, joka tapahtuu yksin, hiljaa ja pysähtyneenä.⁹³

Huomaan, että tämä sisäistetty käsitys ajattelusta on vaikuttanut omaankin työskentelyyni. Olen todennut monta kertaa, että saan hyviä ideoita ja kirkkaita oivalluksia esimerkiksi sen jälkeen, kun olen tanssinut muutaman tunnin tai käynyt pyöräretkellä ja uimassa, mutta en silti arvosta tällaisia hetkiä ajatteluna yhtä paljon kuin hiljaista puurtamista kirjastossa. Avoimuus maailmalle ja pidättyneisyydestä vapautuminen liittyy myös kaupungilla kuljeskeluun. Esimerkiksi tämä opinnäytetyö tai romaanini eivät olisi syntyneet ilman tutkimusretkiäni, flaneeraustani urbaanissa ympäristössä.

Ikääni, asemaani ja sukupuoleeni liittyvät sosiaaliset normit luovat odotuksen siitä, että olisin ahkera, tuottelias, verorahoja tai tulevia veronmaksajia tuottava henkilö. Minua ei ole koskaan erityisesti kannustettu seikkailuun, ja tyttönä olen kokenut, että minut ja muut naisoletetut on kasvatettu pelkäämään julkisia paikkoja tai yöaikaa. Todellisuudessa vaara ei piile näissä paikoissa, vaan väkivallan uhassa ja miehissä, useimmiten kotona. Ajan käyttäminen tutkimusretkeilyyn tuntuu näiden odotusten ja asenteiden vastustamiselta.

⁹² Burkitt 1999, 46–51.

⁹³ Burkitt 1999, 52.

Kun lähdin tutkimusretkelle torneihin, luoliin tai yöelämään, ajattelen lähteväni hellään seikkailuun⁹⁴. Olen *hellä tunkeutuja*. Myös Woolfille kirjoittaminen oli tunkeutumisen tai luvatta kulkemisen muoto, kuten Tracy Seeley on huomauttanut artikkelissaan ”Virginia Woolf’s Poetics of Space” (1996). Woolf harrasti Lontoon kaduilla kuljeskelua ja löysi kaupunkitilan riemukkaat puolet, vaikka hänen ei ollut sukupuolensa takia mahdollista mennä minne tahansa. Samalla tavalla Woolf otti tilaa haltuun myös miesten vartioimalla kirjallisuuskentällä.⁹⁵

Minusta ei tunnu, että joutuisin naisena raivaamaan tieni nykypäivän kirjallisuusmaailmaan, mutta saatan silti joskus tuntea, että olen menossa jonnekin, missä minun ei kuuluisi olla. Älytöntä kyllä, kaikista pienimmätkin väkivaltaisuuden tai aggressiivisuuden osoitukset, kuten se että Saana heittää Kaisan ostaman donitsin maahan ja murskaa sen jalallaan, ovat tuntuneet minusta rajanylityksiltä ja aluksi vaikeilta kirjoittaa. Kun olen saanut nämä kohtaukset ulos itsestäni, teot ovat tuntuneet siltä, etteivät ne olekaan tarpeeksi. Kuinka pitkälle Saana vielä menee? Miten oma rajallisuuteni vaikuttaa hänen toimintansa eskaloitumiseen?

Muutama vuosi sitten eräs ystäväni alkoi kutsua minua Marruksi. Minulla ei ole ollut lapsuuden jälkeen lempinimeä, ja aloin heti pitää tästä nimityksestä. Se levisi myös joidenkin muiden läheisten ystäväni käyttöön. Lempinimi on antanut minulle ihmeellisellä tavalla mahdollisuuden luoda nahkani uudestaan.

Syntymänimeeni liittyy esimerkiksi kristillisiä konnotaatioita, mutta ne eivät sisälly Marru-nimeen. Marru kuulostaa seikkailulliselta, hauskalta, lempeältä ja rennolta, ehkä myös vähän androgyyniltä. Kun olen Marru, olen oma itseni huolettomalla ja vapautuneella tavalla. En ole yhtä stressaantunut tai murheellinen kuin yleensä. Luotan itseeni ja siihen, että osaan paljon asioita.

Jokin kirjoittamisessani muuttui, kun aloin kirjoittaa Marruna. Olen aina pitänyt säännöistä ja noudattanut useimpia mielelläni, mutta Marruna aloin ymmärtää, miten hauskaa sääntöjen ylittäminen voi olla. Aloin kokeilla seikkailua ja tunkeutumista proosan kirjoittamisessa esimerkiksi testaamalla, voisinko Saanan minäkertojaäänellä kuvata myös Annan tajuntaa. Aloin miettiä, millaisissa paikoissa haluaisin itse romaanini maailmassa käydä tai mitä hullua haluaisin kaupungissa toteuttaa, ja vein Saanan tekemään näitä asioita.

⁹⁴ Tätä ilmausta käytti alun perin Pia, joka antoi palautetta luoksepääsemättömiä paikkoja käsittelevästä esseestäni keväällä 2024.

⁹⁵ Seeley 1996, 96–97.

Eniten Marruna kirjoittaminen on kuitenkin tuonut kirjoittamiseen jotain sellaista vaivattomuutta, joka ei liity tekstin sisältöön vaan siihen, miltä kirjoittaessa tuntuu. Kun olen innoissani ja sähköistynyt omasta tekstistäni, minun on myös helpompi hyväksyä keskeneräisyys tekstissäni ja itsessäni. Siksi haluan, että myös tämän opinnäytteen taiteellinen osa on luettavissa julkisesti, vaikka romaani ei ole vielä valmis.

Viimeksi, kun olin teatterissa, nautin väliaikatarjoilut ja yritin sen jälkeen ehtiä vessaan. Naistenvessaan oli pitkä jono, miestenvessaan taas saattoi vain marssia sisään. Menin sinne maihareissani ja bleiserissäni ja tunsin itseni Marruksi. Huomasin, että minun jälkeeni vessaan tuli muitakin naisolettettuja. Kirjoittaessani olen kokenut saman tunteen esimerkiksi silloin, kun muokkasin yhtä kauan sitten kirjoitettua lukua niin, että siinä ei enää kuvata heteroseksiiä vaan kahta naista harrastamassa seksiä strap-onin kanssa. Minusta ei tunnu siltä, etten *saisi* kirjoittaa kyseisestä aiheesta, mutta jostain syystä heteronormatiivinen maailma oli ohjannut minut alun perin kirjoittamaan miehestä.

Yhtenä iltana, kun menin kumppanini luokse, kävimme yhdessä treenaamassa ulkokuntosalilla. Lainasin kumppaniltani urheiluvaatteita: tuulihousuja ja lyhyttä takkia. Kun katsoin itseäni peilistä, näytin taas Marrulta. Näytin siltä, että olin valmis lähtemään tutkimusmatkalle tai tekemään monta sarjaa askelkyykkyjä painojen alle. Marruna olemisessa tuntuu olennaiselta, että sen avulla voin kokeilla jotain toista roolia, mutta en muutu toiseksi. En muutu sukupuolettomaksi, mutta minun ei tarvitse kantaa joitain sukupuoleeni liittyviä taakkoja, jolloin liikuskelu tuntuu kevyemmältä.

Palaan ajattelemaan Havis Amandaa, sitä miten patsasmainen keho suihkuu ja vuotaa kaupungin keskellä. Vesi pysyy altaan reunojen sisällä, mutta tunkeutuu kuitenkin tajuntaamme ja muistoihimme veistoksesta. Leslie Kern kirjoittaa *Feminist Cityssä* myös kokemuksistaan kaupungilla liikkuvana äitinä, esimerkiksi imettämisestä. Vaikka imettäminen julkisilla paikoilla on sallittua, se tuntui Kernistä silti kiusalliselta. Kern tunsu, että häntä pidettiin suojelun tarpeessa olevana samaan aikaan, kun hän vei julkista tilaa tavalla, joka teki muiden ihmisten olon epämukavaksi.⁹⁶ Lontoon metron esteellisyys aiheutti sen, että lastenvaunujen kanssa kulkeminen oli välillä mahdotonta. Kierreportaat, rappuset, liukuportaat ja kapeat tunnelit – jotka kuulostavat minusta houkuttelevilta ja inspiroivilta paikoilta – tekivät liikenteessä suunnistamisesta Kernille epätoivoisen seikkailun.⁹⁷

⁹⁶ Kern 2020, 33.

⁹⁷ Kern 2020, 38.

Tällainen toiminta kuulostaa minusta hellältä tunkeutumiselta. Se on tilan haltuunottoa hoivan ja turvan tarjoamisen kautta, ei väkivalloin tai muita uhkaamalla. Tämän luvun kirjoittamisen aikana olen oppinut, että kuulujen tutkiminen ei välttämättä ole minulle tulevaisuudessa samanlaista kuin nyt – jos esimerkiksi liikun joskus vaunujen tai rollaattorin kanssa – mutta kirjoittamisen avulla voin joka tapauksessa aina pyrkiä minne tahansa, niin kauan kuin minulla on kirjoitusvälineet.

Sen jälkeen, kun ymmärsin olevani queer, olen katsonut sormia eri tavalla, sekä muiden ihmisten että omiani. Niillä voi tunnustella, käydä paikoissa, tuottaa nautintoa. Voi tunkeutua, mutta tehdä sen niin ettei satuta.

Samoilla sormilla puristan pyörän tankoa, pidän laiturin reunasta kiinni kun ponnistan vedestä ylös, haron hiuksiani tanssiessa, pidän rakastettuni kädestä luolassa ja kirjoitan. Seikkailijana sormeni ovat paras välineeni. En tarvitse muuta, jos voin painaa hissin nappia, odottaa että ovet avautuvat oikean kerroksen kohdalla, ja astua ulos.

4 POHJA

Opinnäytteen kirjoittamisen aikana olen huomannut, että kirjoittamisessa on kahdenlaista vetovoimaa: paikkoihin pääsemisen lumoa ja tämän elävyyden houkuttelemista omaan tekstiini. Sormet liikkuvat, kostea maa alkaa kukkia.

Astrida Neimanis kehittää *Bodies of Water* -teoksessaan eteenpäin Ursula LeGuinin carrier bag -teoriaa. LeGuinille kantokassi merkitsee ihmiskunnan ensimmäistä keksintöä ja tarinan metaforaa. Neimanis huomauttaa, että myös me ihmiset, vesivarannot, olemme veden kantajia. Kannamme kehossamme samaa vettä, josta maankamaralle nousseet nisäkkäät ovat syntyneet. Sen jälkeen kun emme enää ole olleet jatkuvasti veden ympäröimiä, ruumiidemme on täytynyt kehittää tapoja säilöä vettä, minkä ansiosta meillä on esimerkiksi paksu iho ja kyky tuottaa kyneleitä.⁹⁸

Kannan myös kirjoittamista sisälläni. Se läpäisee ihoni, liikuskelee minussa ja tulvii ulos. Sen jälkeen kun luin hieman naiskirjoituksesta, tunsin hetken aikaa oloni niin hankalaksi, että halusin sanoutua siitä kokonaan irti. Nyt yritän vähän peruuttaa. Kun ajattelen kantamista, ajattelen myös lapsivedessä kelluskelevaa vauvaa. Hän liikkuu altaassa ja työntyy kuilua muistuttavan tilan kautta ulos. Kun olen kirjoittanut tarkkailijan roolista ja halusta olla kirjoittajana sukupuoleton, olen tehnyt tietynlaista väistöliikettä, koska joskus tuntuu helpommalta olla näkymätön kuin näkyvissä. Välillä täytyy kuitenkin mennä suoraan läpi jostakin. Täytyy paljastua.

Altaissa ja kuiluissa tapahtuva kirjoittaminen edustaa minulle kirjoittamisen eri vaiheita ja asteita. Se on reunalta liukumista, otteen irrottamista, kellumista, uimista, väsyttävää työskentelyä raskaiden vesimassojen läpi. Se on vajoamista, sukeltamista, pohjaan kurottamista. (Tätä en koskaan uskalla tehdä konkreettisesti, mutta yritän tehdä sitä kirjoittaessani.) Se on pyristelyä, ylöspäin nousemista, pinnan rikkomista, maankamaralle astumista. Nämä vaiheet ovat seuranneet toisiaan vuosikausien kirjoitusprosessin ajan, ja ne toistuvat pienemmässä mittakaavassa myös silloin, kun asetun pariiksi tunniksi sohvalle makaamaan ja kirjoitan romaaniin jotakin.

Jossain toisenlaisessa maailmassa en kokisi naisena tarvetta väistää, siirtyä varjojen suojaan tai häivyttää sukupuoltani siksi, että olen niellyt pureskelematta ne mielikuvat, jotka naiseuteen liitetään. Sukupuolen ajattelu on kuitenkin tuonut ajatteluuni väljyyttä ja vapautta. Normit tuntuvat ruudukolta, jonka näkee uidessaan

⁹⁸ Neimanis 2017, 121–123.

altaan pohjassa: ne ovat olemassa, mutta ne värisevät ja häiriintyvät minun liikkeestäni. En halua pelkistää kuilujen ja tornien symboliikkaa kaksijakoisella tavalla, joka saattaisi ensimmäisenä tulla mieleen. Olen kuitenkin mielelläni se, joka kantaa tarinaa, olenhan joskus noussut vedestä maalle haparoivin jaloin.

Kun kumppanini luki tätä opinnäytettä, hän huomautti, että kun olimme menneet yhdessä torniin, olin ollut innoissani ja malttamaton. Kun taas olimme tehneet retken luolaan, en olisi halunnut mennä sinne, koska minua hermostutti liikaa. Nämä muistot huvittavat minua. Olen vuorotellen peloton ja vuorotellen pelokas tutkimusretkeilijä. Luolassa olikin jännittävää, kun uskaltauduin laskeutumaan sinne. Maassa oli lätäköitä, joihin tippui luolan katosta vettä. Vasta luolaan astuessaan saattoi nähdä, että se oli tunneli, toinen suuaukko paistoi kirkkaana luolan toisella puolella. Kävelimme varovasti luolan läpi ja astuimme ulos.

Myös Colquhounin *Scylla*-maalauksessa on paljastumisen, lävitse käymisen ja vaaran muodostamaa vetoa. Jos maalausta katsoo ilman ennakkotietoa Skylla-myytistä, saattaa tulkita solan takaa pilkottavan veneen uhkaavaksi, seksuaalista energiaa kantavaksi häiriötekijäksi. Sen teräväkärkinen kokka tunkeutuu kallioiden reunustamaan poukamaan. Skyllan ajattelu muuttaa tulkintaa, kun maalauksessa aistii näkymättömän hirviön läsnäolon. Vene alkaa näyttää pieneltä ja haavoittuvaiselta, tietämättömältä vaarasta, joka sitä solassa odottaa.

Olen romaanin kirjoitusprosessin aikana vähitellen ymmärtänyt, millaisesta päähenkilöstä kirjoitan. Voin kuvitella Saanan kylvyssä katsomassa omia jalkojaan. Hän ei näe hirviön suomuja. Ehkä Saana kuitenkin tunnistaa ihonsa alla piilevän voiman, sen jonka joku toinen saattaisi nähdä hirviömäisenä.

Opinnäyteseminaarin viimeisellä kerralla Tuuli puhui tekstini kohdalla läpi menemisestä ja ”Leijonaa mä metsästä” -kappaleesta (Fröbelin Palikat, 1991). Nyt kun kirjoitan tätä, menen kuuntelemaan uudestaan laulun, jota en ole ajatellut suunnilleen kahteenkymmeneenviiteen vuoteen. ”Sitä ei voi ylittää / sitä ei voi alittaa / täytyy mennä lävitse”, kappaleessa sanotaan. Vanhan live-esityksen taltiointi riemastuttaa minua. Lapset eläytyvät lauluun koko kehollaan, ja muistan, miltä tuntui tehdä samoin. Kappale sisältää seikkailua, matkantekoa, päämäärätietoisuutta, jännittävän hetken, jossa tunnustellaan leijonan karvaa, ja hurjan pakomatkan kotiin. Muistan, että leijonan löytyminen luolasta ja lauluun osallistuminen pelottivat minua lapsena.

Ajattelen sitaattia, jonka lähde tai kirjoittajaa en valitettavasti muista tarkasti:
”Kirjoittamisen tulisi tuntua siltä, kuin koskettaisi nukkuvaa eläintä, joka voi yllättäen herätä.”

Kun vetovoima ylittää tietyn rajakohdan, sormet koskettavat pintaa. Tiedän miltä se kirjoittaessa tuntuu.

Mietin, mitä kirjoittamiseen liittyvä pelko pohjimmiltaan on. Onko se omien haavoittuvaisuuksien ja heikkouksien läpikäymistä? Onko se naurunalaiseksi joutumisen pelkoa? Olen kokenut näitäkin, mutta niiden alla on jotain muuta. Ehkä se liittyy kantamiseen, siihen, että tarinaan on lastattu kaikki tunteeni ja kokemukseni. Mitä jos jostain, mitä on kypsytellyt vuosia, ei tulekaan mitään? Mitä jos taloudellisten, kerronnallisten tai emotionaalisten riskien ottaminen ei kannattanutkaan?

Loppujen lopuksi kirjoittamisessa ei kuitenkaan ole kyse pelosta vaan löytämisestä, asioiden tunnustelusta pimeässä. Tänä keväänä olen alkanut kirjoittaa jotain, mistä saattaa tulla toinen romaanini. Olen liikkunut tekstin maailmassa silmät vain vähän raollaan, pieniä johtolankoja etsien. Olen ollut innoissani siitä, että pääsen taas uuteen maailmaan tutkimaan, toimimaan, liikuttamaan henkilöhahmoja ja kokemaan asioita heidän kautta. Muistiinpanoihini tulee joka päivä uutta materiaalia ja tiedonmurusia esimerkiksi geologisista muodostelmista, kuvitelluista tai todellisista keskusteluista tai kirjoista, jotka täytyy ehdottomasti lukea. Olen myös yrittänyt hillitä haluani kirjoittaa uutta tekstiä, kun ensimmäinen romaani on vielä kesken. Hellän pidättäytymisen kautta kirjoittamiseen syntyy suurta vetoa.

Tarina tuntuu huokoiselta kiveltä, jonka tunnen käsissäni, vaikka sitä ei ole reaali maailmassa olemassa. Sen pinta on pehmeä ja lämmin.

Kun laitan käteni taskuun, tunnen kiven aivan selvästi siellä pohjalla.

LÄHTEET

Kaunokirjallisuus ja muut taideteokset

- Beier, Nina 2022: *Women & Children* -suihkulähde. Kiasma.
- Colquhoun, Ithell 1938: *Scylla*. Öljymaalalaus. 91,4 x 61 cm. Tate, Lontoo.
- Wallgren, Ville 1908: *Havis Amanda* -suihkulähde. Kauppatori.
- Woolf, Virginia 1928: *Orlando*. Suom. Kirsti Simonsuuri 1984/2009. Tammi, Helsinki.

Teoreettiset lähteet

- Ahmed, Sara 2018: *Tunteiden kulttuuripolitiikka*. Suom. Elina Halttunen-Riikonen. Niin & näin, Helsinki.
- Ameel, Lieven 2018: Mahdollisuuksien maisema: Helsingin pitkä rantaviiva lumoavana liminaalitulana. Teoksessa Lehtimäki, M., Meretoja, H., Rosenholm, A. & Ahokas, P. (toim.) *Veteen kirjoitettu: Veden merkitykset kirjallisuudessa*. SKS, Helsinki.
- Bachelard, Gaston 2003: *Tilan poetiikka*. Suom. Tarja Roinila. Nemo, Helsinki.
- Biswas, Pooja Mittal 2020: Queering Time: The Temporal Body as Queer Chronotope in Virginia Woolf's *Orlando*. *Anglia* 2020; 138(1): 38–61.
- Burkitt, Ian 1999: *Bodies of thought: Embodiment, identity, and modernity*. London: SAGE.
- Castrén, Paavo 2017: *Antiikin myytit*. Otava, Helsinki.
- Chen, Cecilia 2013: Mapping Waters: Thinking with Watery Places. Teoksessa Chen, C., MacLeod, J., Neimanis, A., Trudel. (toim.) *Thinking with water*. McGill-Queen's University Press, Montréal, Québec.
- Chow, Jeremy; Bushman, Brandi 2019: Hydro-Eroticism. *English Language Notes*, Volume 57, Number 1, April 2019, 96–115.
- Graber, Darin 2018: H.M.S. *Orlando*. The Metamorphosing, Imperial Vessel. *Woolf Studies Annual*, Vol. 24, 165–184. Pace University Press.
- Halberstam, Jack 2005: *In a Queer Time and Place – Transgender Bodies, Subcultural Lives*. New York University Press, New York and London.
- Kalha, Harri 2008: *Tapaus Havis Amanda*. SKS, Helsinki.
- Kern, Leslie 2020: *Feminist City. Claiming Space in a Man-made World*. Verso, Lontoo.
- Laitinen, Riitta (toim.) 2004: *Tilan kokemisen kulttuurihistoriaa*. Turun yliopisto, Turku.

- Massey, Doreen 2008: *Samanaikainen tila*. Lehtonen, Mikko; Rantanen, Pekka; Valkonen, Jarno (toim.) Suom. Janne Rovio. Vastapaino, Tampere.
- Munt, Sally R. 2001: *The Lesbian Flâneur*. Teoksessa Borden, Iain (toim.) *The Unknown City : Contesting Architecture and Social Space* Cambridge, MIT Press.
- Neimanis, Astrida 2009/2021: Ruumiimme ovat veden vallassa. Suom. Kaisa Kortekallio. Niin&Näin 1/2021.
- Neimanis, Astrida 2017: *Bodies of Water. Posthuman Feminist Phenomenology*. Bloomsbury Academic, London.
- Nelson, Maggie 2021/2022: *Vapaudesta. Neljä laulua rakkaudesta ja rajoista*. Suom. Kaijamari Sivill. S&S, Helsinki.
- Piilola, Tiina 2019: *Kalevalan naiset*. S&S, Helsinki.
- Rideal, Liz & Soriano, Kathleen 2018: *Madam & Eve. Women Portraying Women*. Laurence King Publishing Ltd, Lontoo.
- Rosenholm, Arja 2018: ”Kaikki ihmiset osaavat uida”: venäläisen kirjallisuuden uimareita. Teoksessa Lehtimäki, M., Meretoja, H., Rosenholm, A. & Ahokas, P. (toim.) *Veteen kirjoitettu: Veden merkitykset kirjallisuudessa*. SKS, Helsinki.
- Seeley, Tracy 1996: Virginia Woolf's Poetics of Space: “The Lady in the Looking-Glass: A Reflection” *Woolf Studies Annual*, 1996, Vol. 2 (1996), 89–116. Pace University Press.
- Türer, Pinar 2024: *Orgasm*. Teoksessa Khodyreva, Anastasia; Suoyrjö, Elina; Auer, Camille (toim.) *Aquatic Encounters: A Glossary of Hydrofeminisms*. Rooftop Press, Helsinki.
- van Saarloos, Simon(e) 2025: *Against Ageism: A Queer Manifesto*. SPBH Editions, Lontoo.

Uutiset ja internetlähteet

- Goldstein, Dana 2012: How the Body Reacts to Sexual Assault. Thenation.com 20.8.2012. thenation.com/article/archive/how-body-reacts-sexual-assault/
- Gröndahl, Laura 2021: Liitteet: Liminaalisuus. *Esityspaikka – näyttämön muotoja ja historiaa, osa 1*. Teatterikorkeakoulun julkaisusarja 73, 2021. <https://disco.teak.fi/esityspaikka/liminaalisuus/>
- Kirke. Theoi.com. theoi.com/Pontios/Skylla.html#Kirke
- Kuilu. Suomen etymologinen sanakirja. kaino.kotus.fi/ses/?p=qs-article&etym_id=ETYM_0cfbdc3bb5c96a159272286f705f9415&list_id=1&keyword=kuilu&word=kuilu
- Pekkola, Mika 2019: Entä jos patriarkaatin korvaisi vaginaalin ajattelu? Näin tapahtuu runoilija Maria Matinmikon utopiassa. Voima.fi 21.10.2019.

voima.fi/artikkeli/2019/enta-jos-patriarkaatin-korvaisi-vaginaalin-ajattelu-nain-tapahtuu-runoilija-maria-matinmikon-utopiassa/

Pekkola, Mika 2022: “Halusin kääntää katseen toisinpäin” – Aura Sevónin romaani tukeutuu feministiseen vastakatseeseen. Voima.fi 27.5.2022.

voima.fi/artikkeli/2022/halusin-kaantaa-katseen-toisinpain-aura-sevonin-romaani-tukeutuu-feministiseen-vastakatseeseen/

Skylla. Theoi.com. theoi.com/Pontios/Skylla.html

Taskinen, Satu 2015: The Writer as a Balancing Artist. Session 2 afternoon Sunday 14 June 2015. Lecture at the Lahti International Writers' Meeting.

[satutaskinen.com/de/wp-](https://satutaskinen.com/de/wp-content/uploads/2018/02/Lecture_at_the_Lahti_International_Writers_Meeting_2015.pdf)

[content/uploads/2018/02/Lecture_at_the_Lahti_International_Writers_Meeting_2015.pdf](https://satutaskinen.com/de/wp-content/uploads/2018/02/Lecture_at_the_Lahti_International_Writers_Meeting_2015.pdf)

Topos. Tieteentermipankki.fi. tieteentermipankki.fi/wiki/Kirjallisuudentutkimus:topos

Tuhkanen, Ari 2022: Manta joutui taas juhkakalukseksi, ja nyt Helsingin taidemuseo tutkii vauriot – eniten pelätään patsaan kaulan ja ranteiden murtumista. Yle.fi 30.5.2022.

yle.fi/a/3-12466739

Tuhkanen, Ari 2023: Havis Amandan patsas suojataan jatkossa juhlijoilta 5,5 metriä korkealla järeällä teräsaidalla. Yle.fi 8.9.2023. yle.fi/a/74-20049223

Tuhkanen, Ari 2023: Kun Havis Amanda siirrettiin pois paikaltaan, lähettyviltä löytyi yllätys. Yle.fi 18.9.2023. yle.fi/a/74-20050178

TAITEELLINEN OSA: ROMAANIKÄSIKIRJOITUS

HAVIS AMANDA

Tässä opinnäytteen taiteellisessa osassa on kaksitoista lukua romaanikäsitteistä käsikirjoituksestani, jonka työnimi on Havis Amanda. Olen kahden vuoden maisteriohjelmassa opiskelun aikana työstänyt käsikirjoitusta kirjoittamalla sen lähes kokonaan uudelleen. Opinnäytteen palautuksen hetkellä romaani on jo pitkällä, ja koko käsikirjoituksessa on nyt noin 50 lukua. Valitsin taiteelliseen osaan lukuja käsikirjoituksen alusta, keskeltä ja lopusta. Lukujen numeroinnit kuvaavat niiden järjestystä ja sitä, että lukujen välistä puuttuu materiaalia.

Romaanissa kuvataan yhtä kesää Saanan elämässä. Saana on minäkertoja. Romaanissa on kaksi toisiinsa limittyvää tarinalinjaa, Saanan ja Annan ystävyys ja heidän erkaantumisen, ja Saanan ja Kaisan parisuhde ja sen loppuminen. Taiteelliseen osaan valikoituneissa luvuissa kuvataan näitä molempia, mutta siinä painottuvat Annaan liittyvät osat.

Luku 1

Juuri kun mietin, missä Kaisa oli ja kenen kanssa, se laittoi viestiä ja kysyi, voisiko liittyä seuraan. Se odotti meitä Senaatintorin kulmalla, jollain kännisellä itsevarmuudella se löysi meidät väkijoukosta ja halasi meitä kaikkia. Kiersimme määrätietoisesti Sofiankadulta Kauppatorille ja kohti suihkulähdettä päällämme kaartelevien lokkien ja verkkokatosten alta. Minä johdatin meitä ja ilahduin joka kerta kun käännyin katsomaan taakseni ja näin, että Kaisa seurasi minua.

Väkijoukossa oli edempänä yhä vähemmän tilaa, täytyi ujuttautua kyynärvarsien ja vaaleiden takkien välistä jotta pääsi syvemmälle. Edellisenä vappuna olin seisonut jossain Kappelin kulmalla enkä nähnyt mitään, kuulin vain lähtölaskennan ja hurraukset ja pullojen poksautusäänet ja siitä tiesin, että nyt se oli tapahtunut, kello oli kahdeksantoista ja kevät vaihtunut kesäksi ja vappu virallisesti alkanut, vaikka käytännössä se oli alkanut jo kuusi tuntia aiemmin etkoilla Empun luona, ja kesäkin oli laitettu käyntiin jo edellisenä viikonloppuna, kun terassilla tarkeni ensimmäistä kertaa ilman kaulahuivia eikä satanut räntää. Se oli ensimmäinen opiskelijavappuni, tämä oli toinen.

Horjahdin kun Kaisa kiskaisi skumppapullon auki. Ojensin mukini pullon avonaista suuta kohti, höyryä nousi lasisesta suusta, kämmenelleni valahti vaahtoa ja Kaisa hihkaisi, nostin mukin pääni yläpuolelle ja läikäytin vahingossa vähän hiuksilleni. Ilma oli lämmintä ja kevyttä, olkapääni olivat paljaat ja varmaan punoittivat, en ollut ajatellut aurinkorasvaa yhtään, olin miettinyt vain missä käyn pissalla ja hakisinko evääksi bataattiranskalaisia vai tavallisia ja menisinkö jatkoilta Kaisan luo yöksi. Kaikki oli vielä edessä, lakitus, tanssiminen, drinkit, väsyneet jalat, haalarien solmiminen lantiolle vessassa käymisen jälkeen ja riisuminen Kaisan eteisessä.

Nousin varpailleni ja kurkistelin patsasta kahden pitkän tyypin välistä. Ympärilläni velloi sinisiä ja punaisia ja keltaisia aaltoja, ja siitä tuli samaan aikaan turvallinen ja levoton olo. Ihmisiä kulki takaani jatkuvasti, joku poltti sikaria jossain lähellä, varmaan Kappelin terassilla, ja alkoi pyörryttää kun haistoin sen. Huojuvuus saattoi kyllä johtua myös siitä, että oli kuuma enkä ollut syönyt sinä päivänä muuta kuin sipsejä ja ranskiksia.

Meri laittoi aurinkolasit silmille ja kysyi, olivatko sen glitterit levinneet. Empu vastasi että ”joo vähän, mutta näyttää just kuumalta silti”. Kaisa keskittyi ottamaan kuvaa, jossa näkyisi sekä skumppalasi että haalarien verhoamat jalat. Sen

jälkeen se kohdisti puhelimensa minuun. Kohotin sekä leukaani että mukiani, patsas oli jossain taustalla. Ajattelin sitä kun olin pari päivää sitten nähnyt Kaisan Unarissa, sillä oli ollut nahkahame ja maiharit ja vatsassani oli polttanut, kun olin huomannut sen ruokalan jonossa. Hätkähdin, tuoltako Kaisa näytti kaukaa, en ollut muistanut millaista oli katsella sitä välimatkan päästä, lasin takaa, kun olin nähnyt sen edellisen kerran ihan läheltä.

”Haluutsä lisää?” Kaisa kysyi. En tajunnut ensin, mistä se puhui.

”Hei hei hei, mulla on jo lasi tyhjä, mut Saanalla ei”, Meri sanoi.

”Selvä, selvä”, Kaisa sanoi ja kaatoi Merille lisää. ”Mites Emppu?”

Emppu oli kääntynyt selin meihin ja puhui videopuhelua tyttöystävänsä kanssa. Ainon kasvojen ääri viivat hajosivat ja tarkentuivat vuorotellen ja peittyivät välillä lakkiin, jota Aino heilutteli kameran edessä.

”Kohta”, Emppu sanoi.

Kaisa täytti mukini vaikka se oli vielä puolillaan ja kaatoi itselleen loput. Valonsäde kimposi pullon kyljestä niin että en hetkeen nähnyt mitään, kun kohotin katseeni ja tähyilin patsasta. Kun silmät tottuivat aurinkoon, erotin pisaroiden uurtamat raidat veistoksen rinnoilla ja haalariasuiset tyypit, jotka vaappuivat nosturin kannattelemissa valjaskeinuissa.

”Mitä kello on, alkaaks se kohta?” Meri kysyi. ”Mä luulin että me oltais myöhässä mutta eihän täällä ees tapahdu mitään.”

”Ihan kohta, se on viiskytkaheksan”, Kaisa vastasi.

Keinuissa huojuvia ihmisiä laskettiin alemmas, ja iso lakki odotti jossain niiden käsissä. Kaisan iho oli kuulas, se käytti aina korkeaa suojakerrointa eikä ruskettunut yhtään.

”Jätätsä hyvästejä?” kysyin.

”Mistä te puhutte?” Meri kysyi, ja Emppu selitti sille.

”Onko tää joku sellanen juttu jonka vaan taidehissan opiskelijat tietää?”

Meri kysyi.

”Kyllä muutkin tietää”, sanoin.

Kaisa laski skumppapullon maahan ja lastasi syliini kangaskassin ja serpentiiniä, joka oli kietoutunut repun vetoketjuun. Se tonki kassista filmikameransa.

Jossain huudettiin ”kymmenen”. Nyt kaikki alkaisi.

Meri halasi minua sivulta, vilkutti Ainolle Empun puhelimen ruudulla ja pussasi minua poskelle niin kuin ystävät tekevät.

”Yhdeksän”, kuului ympäriltämme, kun kaikkien äänet liittyivät yhteen.

Kaisa pujotti hihnan kaulaansa ja ojensi vasemman kätensä minua kohti. Aioin ensin tarttua Kaisan käteen kun en tajunnut, mitä se tarkoitti.

”Kahdeksan”, Emppu sanoi takanani kuuluvalla äänellä.

Serpentiinihörsö putosi olaltani, kun kurotin kohti Kaisan oikeaa kättä ja asetin kangaskassin repaleiset hihnat paikoilleen, Kaisan käsi heilahti minua päin, sen sormet kävivät lähellä kasvojani.

”Seitsemän”, väkijoukosta kuului ja nyt minäkin huusin, Kaisa katsoi minua, hymyili, kolautti mukinsa omaani vasten ja sanoi ”cin cin”. Säästin pohjalle sen verran, että voisin seitsemän sekunnin kuluttua juoda loput, ja katsoin oikealle ihmisten yli.

Suuret aallot vetäytyivät hetkeksi kauemmas toisistaan, ja silloin näin sen.

Annan hiukset kohosivat ja vajosivat kuin veden alla, se heilutti päätään ja näytti tanssivan, ainahan se näytti siltä kuin se tanssisi, nytkin tunnistin sen pään nytkähdykset ja olkapäiden liikkeen välittömästi, vaikka välissämme oli paljon ihmisiä.

”Kuusi.”

Välillä Annan hiusten loisto peittyi aaltojen pauhuun, tuntemattomia takaraivoja siirtyi sen eteen, ”viisi!” en pystynyt juomaan skumppaa tai kaivamaan kännykkää, kun olin liimautunut katsomaan, näinkö oikein, oliko Anna todella siellä.

”Neljä”, huusin ja halusin että Anna olisi kuullut sen.

Väkijoukko liikahti taas, nyt keskittyneemmin, kaikkien silmät olivat kiinnittyneet samaan kohteeseen. Kahden pitkän miehen välistä ojentautui valonsäteitä, ja nyt näin myös Annan kasvoista vilauksen, se kääntyi sanomaan jotain jollekulle joka seisoi sen vieressä, se olikin toinen niistä pitkistä miehistä, sillä oli vaalea tukka ja vaalea parta, sen leuka erottui selvästi kymmenen metrin etäisyydeltä, ei voinut olla totta, mitä ihmettä. Joku astui taas eteen.

Kun huusin ”kolme”, kuulin miten Anna nauroi.

Nyt Anna laski kätensä sen vaalean miehen olalle, Erikin olalle, tai ehkä rinnalle, en erottanut kunnolla, ja se ärsytti minua, tuntui tärkeältä saada tietää mihin. Ja mille Anna nauroi, mitä se kuiskaili, miksi se oli täällä Erikin kanssa.

”Kaksi!”

Tajusin hämärästi, että nyt pitäisi katsoa, pitäisi keskittyä, tämä on vapun kohokohta, konfettisateet puhkeavat ja kaikki alkaa. Mutta jotenkin tuntui että kaikki oli alkanut jo, ehkä asiat olivat lähteneet kierimään jo aamupäivällä, kun olin mennyt perinteeksi muodostuneille etkoille Empun luo, pimpottanut Empun summeria ja leikannut sitruunaviipaleita sen keittokomerossa. Tai ehkä se alkoi tästä, kun Erik sanoi Annalle jotain sen korvanjuureen tai kun se selvästi antoi pusun Annan ohimolle. Katsokaa, katsokaa nyt tätä, ajattelin, mutta kaikki näkivät vain patsaan, se kiitteli pestynä ja puhtaana, sen pinta näytti vielä vähän märältä eikä se välittänyt sitä kohti ojentuvista käsistä tai lokeista, jotka odottivat sopivaa hetkeä istuakseen sen päälle.

Emppu henkäili vieressäni, se oli aina niin innoissaan tällaisina hetkinä, ja Meri valmistautui ottamaan kuvaa itsestään lakki päässä. Anna suuteli Erikiä, siitä tajusin että se oli jo tapahtunut. Minun yo-lakkini odotti kangaskassissa, en ollut muistanut ottaa sitä esiin. Eteen tunki edelleen ihmisiä ja valkoisia hattuja, mutta näin silti Annan ja Erikin selvästi, ne tarrautuivat toisiinsa. Lakki oli painunut Annan päähän ja myös minun päähäni, vaikka en muistanut laittaneeni sitä sinne, ja nyt Anna tanssahteli ja hurrasi, kuohu täytti sen lasin, se pussaili ja nauroi ja mitä nyt, nyt en nähnyt enää. Kaisa sanoi minulle jotain.

”Mitä?”

”Mitä sä katot?” Kaisa kysyi.

”Mä en nää kunnolla.”

Muistin vasta nyt juoda mukistani skumpan pohjat. Lakittajia laskettiin pois, kohta suihkulähteet avattaisiin ja allas täyttyisi vaahdosta. Olin kadottanut Annan näkyvistäni, se ehti kadota johonkin enkä nähnyt minne.

“Saana”, Meri sanoi.

”Onks sulla huono olo?”

Emppu asetteli lakkiaan paremmin ja tarkkaili kasvojani.

Vakuutin, että olin ihan kunnossa. Jotain välkähti silmiini, niin kuin vastapäisessä talossa olisi avattu ikkuna, väkijoukon yläpuolella näkyi tuuleen tarttuvia suortuvia. Meri tarjosi minulle vesipulloaan ja join siitä kerralla puolet.

”Okei pitäskö mennä portaille takas, Roope ja muut sano että ne on siellä”, Emppu sanoi.

Vuorovesi vetäytyi torilta. Mukulakiville jäi roskaa, lasinsiruja ja korkkien rautalankakehikkoja, jotka tallautuivat jalkoihin. Linnut kiersivät patsasta ja kirkuivat, merileijonien suut ammottivat altaan sivuilla, ja suussani tuntui kuivalta vaikka olin juuri juonut vettä.

Patsas jäi torille yksin seisomaan, kun kaikki lähtivät pois, ja jossakin Anna käveli Erikin kanssa kulman taakse, korjasi lakkinsa asentoa, otti Erikiä kädestä.

Luku 6

Kysyin Annalta Erikistä seuraavana päivänä, kun olimme meressä ja vesi valeli kaulojamme ja rintojamme ja jalkamme eivät yltäneet pohjaan. Mutta ennen sitä meidän täytyi ajaa rannalle. Oli kolmas viidettä, viikon viimeinen arkipäivä, kadut olivat aamupäivällä hiljaisia, kiveyksillä makasi ilmapallojen riekaleita ja muovipusseja. Anna oli ehdottanut uimista heti aamulla, kun tulin suihkusta pyyhe päällä keittiöön. Se oli vähän yllättävää, koska yleensä Anna ei halunnut uida meressä ennen kuin oli oikeasti lämmintä. Keitin kahvia, laitoin sen termariin ja sanoin, että siellä voi olla sinilevää tai siitepölyä.

“Musta olis hauskaa vähän sotkeentua”, Anna sanoi. “Mulla on nyt sellanen erikoinen olo.”

Pyörien jarrut pitivät ääntä, kun ajoimme jyrkkää alamäkeä pitkin Mustikkamaan rantaan. Katselin Annan olkapäitä ja mietin, mihin se oli jo sotkeentunut. Anna ajoi kävyn päältä, joka sinkoutui etupyörääni kohti. Anna pysähtyi alhaalla, laskeutui pyörän päältä pois ja otti sivuaskeleen, maa oli siinä pehmeämpää kuin hiekkatiellä, rantapenger alkoi jalkojemme alta.

“Vitsi mikä tuuli”, Anna sanoi. “Mä en tiiä pystynkö mä kuitenkin menemään uimaan.”

“Kyllä me pystytään. Siitä tulee ihana olo sitten kun tulee merestä pois.”

Anna laittoi pyöränsä kiinni telineeseen ja liikehti minun vieressäni, kun kaivelin kangaskassia, joka tuntui epäilyttävän kevyeltä.

“Äh mä taisin unohtaa lukon kotiin”, sanoin.

Oli vaikea muistaa. Olin ajatellut siinä hetkessä jotain muuta kuin lukkoa. Kun olin naksauttanut sen auki ja pitänyt osia kädessäni, olin ajatellut Kaisan metallista

sängynpäätyä, olin ajatellut sitä miten kaiteet johdattivat minua portaita alas ja ylös, olin ajatellut sitä että haluaisin makoilla Annan kanssa sohvalla sylikkäin niin kuin meillä oli ollut tapana tehdä teineinä, mutta olimme lopettaneet sen jossain vaiheessa, kun meistä tuli kämppeiksiä. Sormeni olivat kiertyneet U:n ympärille, olin asettanut sen pensaan vieressä olevan matalan aidan päälle, nyt muistin, siihen se oli jäänyt, olin laittanut toisen osan siihen kiinni ja siellä se varmaankin odotti minua nyt.

Selitin tämän Annalle ja se huokasi, irrotti oman lukkonsa ja kietoi sen minun pyöräni rungon ympärille. Täytyi liikuttaa satuloita vähän lähemmäs toisiaan. Ohjaustangot menivät lomittain ja kolhiintuivat.

“Musta tuntuu että sulla on joku ongelma lukkojen kanssa”, Anna sanoi.
 “Mä en ikinä unohda sitä kun sä...”

Anna ei katsonut minua, mutta minä vilkaisin sitä. Se oli maininnut Erikin, vaikka se ei ollut sanonut sen nimeä ääneen. Muistin kuinka Anna oli kerran tullut Erikin kanssa kotiin ja olin huutanut niille vessasta väsyneellä äänellä ja selittänyt että lukko ei avautunut, se vain pyöri ympyrää. Erik oli hakenut veitsen ja yrittänyt puoli tuntia avata ovea, ennen kuin sen oli ollut pakko luovuttaa ja soittaa huoltomies, joka tuli pian paikalle ja minä pääsin ulos. Olin istunut turhautuneena vessassa ja miettinyt, pitäisikö vain paiskautua ovea vasten sillä aikaa, kun Erik yritti toteuttaa maskuliinisuuttaan ja ratkaista tilanteen. Nyt Anna jätti tarinan kertomisen kesken.

Hiekka upotti, sitä meni heti sandaaleihin ja varpaiden väliin, pohkeet jännittyivät. Anna pyyhki hiuksia silmiltä pois. En halunnut vielä kysyä mitään.

“Kato tonne rakennetaan tota siltaa”, Anna sanoi ja osoitti merelle. Sillan rakenteet lähestyivät toisiaan vastakkaisilta rannoilta, ne eivät vielä koskettaneet.

Oli aurinkoista, mutta ei vielä kovin lämmintä, eikä rannalla ollut ketään muita. Anna laittoi hiukset ponnarille ja venytteli.

“Mua palelee jo nyt, ei yhtään tekis mieli mennä tonne veteen. Musta tuntuu että sulle se on ollu jotenkin aina helpompaa.”

Kun Anna oli eronnut Erikistä edellisen kesän lopussa, en ollut tajunnut sitä heti. Huomasin vain yhtenä aamuna, että Anna teki keittiössä eväitä töihin, ja kun juttelin sille asioista joista yleensä puhuimme aamuisin, Anna vastasi huolellisesti muodostetuilla lauseilla. Anna kuulosti siltä, että sen piti sanoa kaikki ensin mielessään ja sitten vasta ääneen, vaikka yleensä se oli nopea reagoimaan ja vielä nopeampi keskeyttämään. Anna nauroi vähän liian kovaa ja pitkään siihen nähden, että kello oli

seitsemän aamulla. Lähdin töihin, ja kun hyllytin paperirullia ja nenäliinoja, ajattelin Annaa. Anna oli ollut niinä aikoina kotona enemmän kuin yleensä, sillä vessapaperia oli kulunut enemmän. Pysähdyin iso kuudentoista rullan paketti sylissäni käytävälle ja minusta tuntui, että ymmärrys huuhteli minut kokonaan.

Anna istui veden lähellä olevalle kivelle ja riisui farkut ja t-paidan uikkarin päältä.

En tiedä, miksei Anna kertonut erosta. Odotin silloin että Anna kertoisi minulle itse, ja sain odottaa vielä pari viikkoa. Tuntui yhä selvemmältä, että se oli eronnut Erikistä, aloin nähdä muitakin merkkejä. Anna ei halunnut katsoa telkkaria illalla minun kanssani, vaan olla omassa huoneessaan. Se vietti taas kaikki yöt kotona, tosin en ollut siitä ihan varma, koska olin välillä itse joitakin öitä poissa. Joskus kuulin Annan kännykästä kilahduksen, joka kuulosti tinderin merkkiääneltä. Anna vietti kylppärissä ja suihkussa pitkiä aikoja ja meni kylpytakki päällä huoneeseensa, eikä poistunut sieltä ennen kuin olin käynyt nukkumaan. Kun kävin yöllä vessassa, huomasin että lattiakaivo oli täynnä vaahtoa ja lattia tuoksui ”three in one active shower gel” -pesuaineelta, jonka Erik oli jättänyt meidän hyllyymme.

Yhtenä iltana kun tulin kotiin, Anna istui keittiössä ja itki. En tiennyt kuinka kauan se oli ollut siinä, ehkä se oli odottanut minua monta tuntia. Muistan etäisyyden, jonka tunsin, kun laskin kangaskassin lattialle ja kävelin kengät jalassa Annan luo halaamaan sitä. Seisoin tuolin takana, jolla Anna istui, ja pidin käsiäni sen ympärillä pitkään. En ollut ihan varma, halusinko tehdä niin tai halusiko Anna, että tekisin niin, mutta siinä me kuitenkin olimme, Anna piti käsivarsistani kiinni ja kämmenelleni valui jotain kosteaa ja tahmeaa.

Nyt vedin paidan pään yli pois ja asettelin sen ja housut kivelle Annan vaatteiden päälle.

“Ootsä valmis?”

Astuin rantaan kasautuneen vanan yli, joka koostui oksista, kaarnanpalasista, kivistä ja pienistä roskista. Sen jälkeen hiekka jatkui veden alle, pohja oli sileä ja pehmeä, siitä oli miellyttävä kävellä veteen. Joillain muilla rannoilla saattoi olla levän peittämiä liukkaita tai teräviä kiviä, mutta täällä ei ollut. Henkäisin kun aallot osuivat nilkkoihini. Ne pyysivät tulemaan lähemmäs.

“Joo...” Anna sanoi ja hytisi. Se ojensi kättä minua kohti ja tartuin siihen, mutta päästin pian irti. Ehkä Anna ei ollut tarkoittanut, että se halusi pitää kädestä, ehkä

se vain yritti säilyttää tasapainonsa. Minun täytyi näyttää sille, miten veteen kävellään: otin askeleita eteenpäin ja hengitin sisään rauhallisesti. Ajattelin pohkeita, reisiä, peppua, lantiota, rintoja, olkapäitä. Minulla oli bikinit, mahani oli paljas ja sitä vihlaisti vedenalainen kylmä virtaus, mutta en halunnut näyttää, miltä minusta tuntui. Nostin jalat pohjasta ja aloin uida, käännyin ympäri. Anna seurasi minua, heittäytyi veteen ja ähkäisi. Kun se oli uinut vähän aikaa, se sanoi, ettei edes tuntunut enää kylmältä.

“Mähän sanoin. Siihen tottuu aina nopeemmin kuin uskois.”

Kauhoimme vähän matkaa eteenpäin. Annalle kävi niin kuin aina, kun se teki jotain, mikä vähän pelotti sitä: siitä tuli uskalias eikä se välittänyt enää mistään. Anna eteni kauemmas kuin olisin mennyt yksin, se ui kohti vastarantaa, Korkeasaaren rakennuksia ja aitauksia. Aallot muuttuivat isommiksi, ne pärskähtivät välillä kasvojani vasten.

“Oliko sulla muuten jotkut uudet farkut äsken?” Anna kysyi.

Kun olin lähtenyt Kaisan luota, olin lainannut sen housuja, koska minulla ei ollut haalareiden alla muuta kuin sukkikset. En vielä tiennyt, milloin palauttaisoin Kaisan vaatteet, tai millainen tapaamisesta tulisi. Ehkä vain toisin farkut sille muovikassissa ja me juttelisimme ja päättäisimme olla vain ystäviä.

“Joo... miten sä voit muistaa mitä kaikkia vaatteita mulla on?”

Anna kääntyili vedessä ja varjosti silmiä kädellään. Meidän molempien hiustenlatvat kastuivat ja kosteus alkoi kiivetä niitä pitkin ylöspäin.

“Ne oli vaan jotenkin vähän erilaiset kuin mitä sulla yleensä on.”

“Me ei muuten olla puhuttu vielä vapusta”, minä sanoin.

Anna ui vielä vähän kauemmas, vaikka olin ajatellut, että voisimme pysyä siinä missä olimme. Oli pakko seurata sitä.

“Niin, miten sulla meni?” Anna kysyi.

Kerroin kaikesta muusta paitsi Kaisasta, ja Anna kertoi kaikesta muusta paitsi Erikistä. Aallot pyyhkivät meitä, ne osuivat kaulaani ja leukaani ja korviini mistään välittämättä, ja ajattelin jokaisen laineen kohdalla jotakin yksityiskohtaa siitä, mitä Anna oli juuri kertonut, juhlia ja limonellopastaa ja kotihengausta.

“Kenen kanssa sä siis teit tän kaiken?” minä kysyin.

Anna hymyili niin että sen hampaat näkyivät. Se näytti kauniilta, mutta se muistutti minua myös jostakin muusta, ehkä sellaisista pojista jotka pitivät bileissä tai festareilla matalavyötäröisiä housuja ja nopeita laseja ja virnuilivat niiden takaa kuin

pienet hirviöt, tai sellaisista hetkistä, kun Anna oli ollut surullinen mutta hymyillyt silti, yrittänyt näyttää onnelliselta. Olin aikeissa kertoa, että olin nähnyt Annan lakituksessa, mutta se ehti ensin.

“Mä näin sut. Siltä näytöltä”, Anna sanoi.

“Mitä sä ajattelit siitä?”

“Se ei yllättänyt mua ollenkaan.”

“Mä taas näin jotain, mikä yllätti mut”, sanoin.

“Ai jaa”, Anna sanoi.

Anna alkoi uida hitaasti kohti rantaa ja minä uin sen vierellä. Emme sanoneet muuta, ennen kuin pääsimme pois vedestä. Lähellä rantaa käteni osuivat levään, käännyin pystysuoraan ja jalkani koskettivat pohjaa. Pidin tasapainoni, vaikka kuivan maan painovoimaan täytyi tottua vedessä olemisen jälkeen uudella tavalla. Kihelmöivä tunne kulki lävitseni varpaista niskaan asti.

Kiven luona Anna riisui uikkarin ensin puoliksi pois ja laittoi paidan päälle ilman rintsikoita. Laitoimme pyyhkeet lanteille ja puimme pikkarit niiden alla, vaikka ranta oli edelleen tyhjä.

“Ootteko te nyt palanneet yhteen?” minä kysyin.

Anna laittoi sandaalien soljen kiinni ja seiso toisen jalan varassa.

“En mä oo vielä ihan varma, tai siis joo, mutta mä en tiiä onko tää seurustelua.”

Minulle tuli kylmä, eikä se johtunut vain siitä, että paita kostui kun laitoin sen päälleni, eikä minulla ollut takkia mukana. Annalla oli molemmat kengät jalassa, se suoristautui seisomaan eikä näyttänyt yhtään siltä, että olisi pulassa.

“Jännittikö sua kertoa tästä mulle?” kysyin.

Anna käveli kohti pyöriä ja minä tein samoin, vaikka olin vielä pakkaamassa pyyhettä kassiin. En halunnut päästää Annaa kauas.

“En mä tiiä vielä”, Anna sanoi muutaman metrin päässä minusta.

Talutimme pyörät ylämäen laelle, ja sen jälkeen nousimme niiden päälle. Annoin Annan ajaa edelläni kotiin asti, koska halusin katsoa sen selkää ja niskaa, halusin olla varma, ettei se ajaisi mistään kaarteesta ulos, ettei sen etupyörä vääntyisi käpyjen ja kivien takia, niin voisi helposti käydä ja ote saattaisi livetä, se oli vaarallista etenkin kun ajoi autotien reunassa. Anna polki kovaa eteenpäin, alamäessäkin, ei jarruttanut risteyksiin tullessa yhtä paljon kuin minä.

Kun olimme jo melkein kotona Merihaassa, Anna oli vähällä törmätä pyöräilijään, joka syöksyi ylikulkusillalta meidän eteemme. Pelästyin soran ääntä ja sitä, miten helposti pystyin kuvittelemaan törmäyksen aiheuttamat ruhjeet.

Luku 8

Sinä kesänä, kun Anna erosi Erikistä ensimmäisen kerran, menimme Annan kanssa Suomenlinnaan retkelle. Olin löytänyt Annan keittiöstä itkemästä, Anna oli kertonut minulle erosta, ja olin yrittänyt lohduttaa sitä. En vielä tiennyt, mitä kaikkea Annalle oli tapahtunut Erikin kanssa, vaikka minulla oli omat epäluuloni Erikiä kohtaan.

Lauttamatkalla istuimme kannella, pelastusliivilaatikoiden päällä, ja säpsähtelin kun tunsin niskassani hipaisuja enkä tajunnut heti, että Annan hiukset osuivat ihooni tulessa. Lautta kaarsi merimerkkien vierestä. En tiennyt mitä ne merkitsivät tai miten niitä luettiin, mutta ne kiinnostivat minua, merestä nousevat pylväät näyttivät turvallisilta, vakailta, sellaisilta joiden luokse koittaisin uida jos putoaisin laivasta. Aallot pyyhkivät niiden kylkiä eivätkä ne hievahtaneet.

Se oli hauska päivä: menimme pieneen kauppaan ostamaan leipää ja fetajuustoa ja viinirypäleitä ja kaljaa, kävelimme saaren läpi sillalle ja sitä pitkin toisen saaren kärkeen, laskeuduimme hiekkarannalle, kävimme uimassa, kiipesimme takaisin ja asetuimme ruohikolle makaamaan viltin päälle. Anna puhui välillä taukoamatta, kertoi jotain juttuja lapsuuden kesäreissuista sen isän kanssa, siitä miten oli ajettu ympäri Etelä-Suomea pieniin maalaiskuntiin, joissa oli jokin kartano tai linnanrauniot, ja aina kun jossain luki "uimaranta", oli pysähtytty uimaan. Anna kertoi miten se oli istunut autossa bikinit päällä, samalla tavalla kuin se nyt istui viltillä, ja kotimatalla, väsyneenä kävelystä ulkona ja polskuttelusta ja auton lämmöstä se oli nukahtanut ja nukkunut kotiin asti, muistamatta mitään siitä, mitä reittejä pitkin isä oli ajanut.

"Ja nyt mä en enää voi kysyä siltä", Anna sanoi ja murusteli fetaa leivän päälle ja piti aurinkolaseja päässä enkä nähnyt miltä sen silmät näyttivät, mutta kuvittelin että ne vettyivät.

Anna ei sanonut Erikistä mitään, mutta tunsin että se lähestyi sitä aihetta, nyt kun se oli alkanut puhumaan vaikeista asioista.

"Thanaa että sulla on tollasia muistoja sun isästä. Kunpa mullakin olis."

“Ainakin sulla on edelleen isä.”

“No joo mutta...”

Söin viinirypäleitä, murskasin hampailla monta kerrallaan.

“Me ei nähä kovin usein tai jos nähdään, se ei osaa puhua mistään.”

Anna oli hiljaa, mutta hetken kuluttua se virkistyi taas ja alkoi selittää jotain pitkää tarinaa jota en kuunnellut tarkasti. Kävin selälleni makaamaan, nostin kädet pään yläpuolelle ja mieleeni nousi kuva Annasta uimassa, olin nähnyt sen puoli tuntia sitten, olin istunut hiekalla kosteana ja hengästyneenä aaltoja vasten uimisesta ja olin tarkkaillut Annaa, se oli edennyt merta kohti enkä ollut varma, yltivätkö sen jalat enää pohjaan. Oli alkanut pelottaa, varjostin silmiä kädellä ja aioin huutaa Annalle mutta en pystynyt tekemään sitä, katsoin vain kun sen pää keinui ja hiukset velloivat, työnsin sormia ja varpaita hiekkaan. Anna kääntyi, se lähti uimaan takaisin, aallot tulivat suoraan avomereltä ja puskiivat Annaa sivuun, mutta se kauhoi ja pääsi eteenpäin, ei ajautunut kivikkoon. Anna lähestyi rantaa, sen jalat koskettivat pohjan kiviä, se nousi seisomaan ja ylävartalo näkyi kokonaan, meri huuhteli Annaa mutta se ei kaatunut, hiukset valuivat olkapäitä pitkin, Anna kahlasu minua kohti, meri irrotti otteensa sen nilkoista, kantapäähän takertui vähän vaahtoa. Anna käveli luokseni, ja nojasin taaksepäin ja ajattelin, että ehkä Anna käy viereeni makaamaan, mutta se jäi seisomaan, sen ääri viivat säteilivät, se kysyi että lähdetäänkö.

“Mä olisin halunnut tehdä Erikin kaa sellasia retkiä”, Anna sanoi, ja muistin ettemme olleet enää rannalla vaan ruohikolla puun alla.

Kesti kauan, että Anna pystyi muotoilemaan sen, mitä oli tapahtunut, yhtenäiseksi tarinaksi. Anna aloitti kertomalla Erikin ahdistuksesta, siitä miten Erik saattoi joskus olla ihan erilainen Annan kanssa kahdestaan kuin sen kavereiden seurassa, siitä miten Erik oli kerran mököttänyt koko illan sen jälkeen kun ne olivat olleet Erikin kavereiden kanssa kaljalla, eikä Anna saanut kyselemällä selville, mistä se johtui, sillä Erik ei vastannut mihinkään kunnolla. Seuraavana aamuna se oli pyytännyt anteeksi ja sanonut, että siitä vain tuntui vaikealta olla Annan kanssa jossain, kun muilla sen ystäväillä oli “erilaiset” tyttöystävät. Anna oli kysynyt, mitä “erilaiset” tarkoitti, eikä Erik vastannut selkeästi, se oli sanonut että se ei osannut selittää, eikä se halunnut puhua siitä.

“Kyllä mä tajusin mitä se tarkoitti”, Anna sanoi minulle ja kosketteli bikinien alaosan reunaa.

“Ne sen kavereiden tyttöystävät oli kaikki jotain 25-vuotiaita, kauppiksessa tai oikiksessa, niillä oli kalliin näkösiä vaatteita”, Anna jatkoi.

“Siis miten Erik voi sanoa tolleen.”

“Mäkin olin vihanen siitä. Mut mä ymmärsin sitä myös. Mä en vaan sopinu siihen kaveriporukkaan.”

Välillä Anna nousi istumaan, söi patonkia ja niisti nenän. Näytti siltä, että se pyyhki myös poskiaan, kun se oli selin minuun. En noussut ylös, en ojentanut kättäni silittämään sen selkää. Odotin vain että Anna palasi makuulle ja jatkoi kertomustaan.

“Musta tuntui että mä aloin tehdä kaikenlaista, jotta se ei jättäis mua.”

Anna kertoi siitä, miten Erik oli huomauttanut herkkujen syömisestä ja viinin juomisesta, sekin lihotti, ei ollut hyvä juoda paria lasia enempää, varsinkaan naisten. Anna yritti pysyä samankokoisena ja syödä vähemmän leipää, koska joskus Erik oli kiinnittänyt huomiota siihen, että Anna oli syönyt yhden päivän aikana viisi palaa. Anna sanoi, että se yritti olla aina samalla tavalla hauska ja iloinen. Anna ei ollut kertonut Erikille, jos sillä oli ollut huono päivä töissä. Anna oli miettinyt, miten se voisi lievittää Erikin ahdistusta ja päästä samalle tasolle sen kavereiden tyttöystävien kanssa, mutta niin ettei se muuttuisi liikaa. Annan mielestä täytyi varoa erilleen kasvamista. Monille kävi niin, että päädyttiin nuorina yhteen ja muutamassa vuodessa elämä muuttui niin paljon, että kumppani tuntui kuuluvan enemmän entiseen elämään kuin nykyiseen.

“Kyllä mä tiedän että tää on vähän hassu ajatus, että ei pitäis varmaan ajatella tälleen...” Anna sanoi. “Musta tuntuu että mä en oo saanu elämässä paljon, mutta mä oon saanu – mä oon saanu Erikin.”

Anna otti aurinkolasit pois ja puristi silmät tiukasti kiinni, hieroi sormilla silmäkulmia.

“Mä sain sen hetkeksi, ja sit mä menetin sen.”

Otin Annan kädestä kiinni ja katselin miten sen rintakehä vavahteli. Ajattelin sitä keskustelua monta kertaa myöhemmin, ajattelin Annaa meressä, ajattelin Annaa makaamassa viltillä ja sen jälkeen pukemassa housuja päälle, kun sille äkkiä tuli kylmä ja jano ja piti mennä vessaan täyttämään vesipullot uudestaan. Ajattelin Annaa pohtimassa sitä, pitäisikö muuttua vai pysyä samana, kumpi olisi oikein, kummalla tavalla se saisi Erikin takaisin.

Luku 12

En muista kovin paljon siitä, kun panimme Kaisan kanssa ensimmäisen kerran. En usko että se johtui humalasta, vaan siitä että menin jonnekin, johonkin toiseen tilaan, keskivartaloni kohosi ylös ja kellui.

Toinen kerta tapahtui suunnilleen samalla tavalla kuin ensimmäinen. Oli pari viikkoa edellisistä bileistä enkä ollut laittanut Kaisalle viestiä siinä välissä. Ajattelin että oli kivaa kun oli sellainen yhden yön juttu, se tuntui hyvältä alulta tulevalle kesälle. Kerroin siitä Merille ja Empulle, mutta en muille, en ollut ihan varma, oliko sitä oikeasti edes tapahtunut. Mutta seuraavilla, Välimeri-teemaisilla sitseillä Kaisa tuli juttelemaan minulle tauolla ja sanoi korvaani “upee kelluke sulla” ja piti kättään ensin kellukerenkaalla, joka oli tukevasti lantioni ympärillä ja sen jälkeen lantiollani. Menin taas sen luo yöksi ja ajattelin, että kaksi kertaa ei enää voinut olla vain sattumaa.

Toisesta kerrasta muistan sen, miten Kaisa istui päälleni ja otti paidan pois, ja minulle tuli upottava tunne.

Kolmas kerta tapahtui vappuna. Sen jälkeen en enää laskenut, alkoi tuntua siltä, ettei se ollut tarpeellista.

Muistan välähdyksiä siitä miten aloin tutustua Kaisan kehoon. Olin ajatellut siitä asti kun näin sen ensimmäisen kerran, että se oli kuuma, mutta se ei liittynyt Kaisan kasvonpiirteisiin tai ruumiinrakenteeseen vaan Kaisan energiaan, siihen että kun olin tietyllä etäisyydellä Kaisasta, minusta tuntui että aloin avautua, siirsin jalkojani erilleen kun seisoin yhdessä humanistiklusterin pienistä huoneista ja näin Kaisan kasvot valossa. Kaisan sängyssä avasin jalkojani lisää, kun Kaisa käski, ja tein sen mielelläni, Kaisalle halusin tehdä niin.

Elinan kanssa samat asiat olivat tuntuneet erilaisilta, samat teot, samat sormien liikkeet olivat päällepäin katsottuna olleet ihan samanlaisia kuin se, mitä Kaisa teki, mutta kehoni sisällä minä olin eri. Elinan kanssa olin tottunut odottamaan sen ehdotuksia, menemään mahalleni tai selälleni tai kyljelleni sen mukaan, mitä Elina haluaisi seuraavaksi. En tajunnut miten se odottaminen oli jäänyt minuun ennen kuin olin Kaisan kanssa, ja Kaisa kysyi “onks tää hyvä asento sulle” ja kun en heti vastannut, Kaisa keskeytti, liu’utti kätensä pois haarojeni välistä, pussaili minua ja sanoi:

“Kerro vaan mitä sä haluisit että mä teen sulle.”

“Mä en oo tottunu tällaseen”, minä sanoin.

Kaisa makasi päälläni ja sen oikean käden kosteat sormet koskettivat hiuksiani ja niskaani.

“Ai tällaseen kuumaan seksiin?”

“No eiku... näin hyvään kohteluun.”

Älä nyt ala itkemään, sanoin itselleni, huomasin vasta silloin miten vaikeaa oli ollut sanoa niin.

“Näytä mulle miten sua pitää koskettaa”, Kaisa sanoi.

Olin maannut selälläni, mutta nyt Kaisa nosti minut ylös niin että istuimme vastakkain sängyllä. En ollut aiemmin ollut sellaisessa asennossa. Koukistuneet polvemme asettuivat limittäin, Kaisa pussaili hartiaani ja minä pussailin sen korvaa, Kaisa vei käden pillulleni ja tunnusteli minua ja kun se laitto sormet sisälleni, äännähdin Kaisan olkapäätä vasten ja ymmärsin jotain siitä, miltä tuntui kun ei todella, todella teeskennellyt yhtään.

Istuimme rantavedessä, vesi loiskui nilkkoihimme asti.

“Mä voin tehdä tätä niin kauan kuin sä haluat”, Kaisa sanoi.

Vähitellen minusta tuli rohkeampi, aloin luottaa siihen, että Kaisa halusi minua ja halusi olla kanssani. Pyysin sitäkin näyttämään, miten siti piti panna, mutta tein myös asioita, joita minulle tuli yhtäkkiä seksin aikana mieleen. Aloin miettiä, missä kaikissa asennoissa haluaisin nähdä Kaisan, ja pyysin sitä asettumaan niihin kaikkiin.

“Mitä sä teet?” Kaisa kysyi, kun nostin sen istumaan ja asetuin sen taakse, selkä seinää vasten.

“Tuu tähän.”

Kaisa asettui syliini ja lepuutti avautuvia jalkojaan jalkojeni päällä. Siitä asennosta oli helppo pussailla sen niskaa samalla kun kosketin sen rintoja. Sormeni ylsivät pillulle mutta eivät ihan sisälle asti, ja se teki Kaisasta haluavan, kärsimättömän.

“Tykkäätsä tästä?”

“Joo, musta tuntuu että... sä oot joka puolella mua”, Kaisa sanoi.

Yhtenä iltana huomasin, että Kaisaa vaivasi jokin. Se oli hiljainen kun se söi spagettia ja soiजारouhebolognesea ja siirteli porkkananpaloja lautasellaan. Katselin Kaisan huulia, jotka olivat kastikkeesta oranssit. Sitä oli levinyt vähän myös sen poskelle. Pyyhin kastikkeen Kaisan iholta pois ja kysyin, mitä se mietti. Kun Kaisa

yritti muotoilla vastausta, kehoani alkoi pistellä niin kuin sitä olisi kosketeltu kylmillä kääreillä. Kaisa näpräsi hihaansa, ja minua alkoi kauhistuttaa.

“No mä vaan mietin...” Kaisa sanoi, “että ootkohan sä saanu mun kirjettä?”

Veri alkoi taas kiertää, mutta en vielä ymmärtänyt.

“Ootsä lähettäny mulle kirjeen?”

“Mä lähetin sen jo pari viikkoa sitten... niin mä mietin että mitä sä ajattelit siitä.”

“Mä en tienny, mä en oo saanu sitä.”

Kaisa kierähti mahalleen ja pussaili kaulaani.

“Ai jaa, ai sä et saanu sitä, mä luulin että sä et pitänyt siitä.”

Kirje odotti pari päivää myöhemmin kolhiintuneen näköisenä eteisen lattialla. En ollut varma mitä sille oli tapahtunut. Postin kulku oli tietysti aina epäluotettavaa, mutta jostain syystä mieleeni tuli myös, oliko Anna huomannut kirjeen ennen minua ja piilottanut sen. Kuori näytti avaamattomalta, mutta mitä jos Anna oli vaihtanut sen ja lähettänyt kirjeen uudestaan minua hämätäkseen? Käsiälässä näkyi Kaisan kosketus. Saatoinkin kuitenkin kuvitella, miltä Annasta tuntui, jos se oli nähnyt että olin saanut rakkauskirjeen. Edellisen keskustelumme jälkeen en olisi ollenkaan ihmetellyt, jos Anna olisi hetkeksi ottanut kirjeen haltuunsa.

Revin kuoren auki, ja lattialle putosi jotain. Kyykistyin ja otin sen käteeni. Se oli vihreä paperi, joka oli taiteltu kahdeksankulmion muotoon. Kuoressa oli lyhyt viesti, jossa Kaisa kertoi, että se oli halunnut taitella minulle jalokiven. Istuin eteisessä, nojasin seinään ja pitelin paperia tärisevin käsin. Kaisa oli tehnyt jalokiviorigamin ja lähettänyt sen minulle. Taitoksissa näkyi se, miten Kaisan sormet olivat muotoilleet paperia, ne olivat painaneet ja taittaneet sitä hienovaraisesti ja tarkasti. “Mun tyyny tuoksuu sulta, ja on jo vähän ikävä”, kirjeessä luki. Pyyhin kasvojani ja laskin jalokiven alas, ettei se vain kostuisi.

“Sun kirje oli tosi ihana”, sanoin Kaisalle illalla.

Kaisa hengitti pitkään ulos.

“Kiva että sä vihdoin sait sen.”

Makasimme vierekkäin ja Kaisa hengitti kasvojeni lähellä, sen suusta tuli hiilidioksidia jota minä vedin sisään, ilma ja vesi kiersivät meidän kehojemme välillä.

Kaisan reidet olivat pehmeät, olin käynyt Kaisan kehon kokonaan läpi monta kertaa ja halusin kerrata sen. Kaisasta tuli kämmenteni alla totta.

Luku 13

En uskonut että retki oikeasti tapahtuisi – ja jälkeensä toivoin ettei sitä olisi tapahtunutkaan – ennen kuin lähdimme lauantai-iltana ajamaan pihasta siltaa pitkin alas, ja Anna huusi minulle sillalla “muistitsä nyt sen lukon?”. Hapuulin kangaskassiani korissa, kumarruin eteenpäin, tunnustelin lukkoa kankaan läpi ja väistin nopealla liikkeellä jotain miestä joka melkein käveli minua päin. Säilytin tasapainoni, otin molemmilla käsillä tangosta kiinni. Anna oli jo alhaalla ylittämässä tietä.

“Pitäiskö tehdä viikonloppuna jotain?” olin kysynyt Annalta edellisenä päivänä. En ollut suunnitellut sitä ollenkaan. Olin syönyt keittiössä nektariinia, josta tuli käsissäni muhjuja. Se oli jotenkin enemmän minun, kun siinä näkyi kädenjälkeni ja mehu valui tiskipöytää pitkin lattialle. Annalla oli pyöräilyshortsit ja avonainen kauluspaita topin päällä ja ajattelin Annaa nousemassa pyörän selkään ja ottamassa jalalla vauhtia. Anna oli kysynyt mitä jotain, ja ehdotin pyöräilyä jonnekin, vaikka rantoja pitkin. Yllätyin kun Anna suostui.

Ensin halusin ajaa edeltä, mutta kun Anna saavutti minut rantatien suoralla, ohitti minut ja viiletti eteenpäin niin että se kävi välillä pyörätien keskiviivan kohdalla, minusta tuntui että olisi parempi nähdä Anna koko ajan. Oranssi valo kaartui meidän päällemme ja lämmitti selkiämme. Kun ajoimme Suvilahden läpi ja poljimme vierekkäin, Anna halusi kysellä minulta Kaisasta.

“Ootko sä saanu siltä hyvää kohtelua?”

“Oon totta kai”, vastasin, “en mä muuten haluis tapailla sitä.”

Tie kaartui skeittiparkin ohi.

“Mutta miks sä et haluis seurustella sen kaa?”

“En mä oo sanonu etten haluis, en vaan oo vielä varma.”

Annan etupyörä osui kivenmurikkaan, mutta se ei kaatunut. Katsoimme molemmat tarkemmin eteemme, pyöräni tärisi kun menin kaivonkannen yli ja minua ärsytti se tärinä ja Annan kysymykset. Kohta se varmaan alkaisi taas johdatella keskustelua siihen suuntaan, että miksi aina ihastuin tyyppeihin, jotka eivät halunneet

sitoutua, ja miksi en kiinnostunut sellaisista, jotka olisivat oikeasti olleet hyväksi minulle.

Kun ajoimme Kalasataman ja Hermannin läpi Arabianrantaan, pyyhin hikeä joka sai otsahiukseni liimautumaan ihoon, avasin paidannappeja vaikka rintakehää näkyi enemmän kuin tavallisesti, ja ajattelin sitä, millaista Annalla oli ollut Erikin kanssa ennen kuin ne erosivat. Muistin ainakin kolme huolestuttavaa asiaa.

Kerran olimme olleet yhdessä istumassa puistossa, se oli joskus vuosi sitten, kun Anna ja Erik olivat tapailleet melkein vuoden mutta eivät olleet vielä eronneet. Siinä vaiheessa suhdetta kuuluisi olla ihan hullaantunut toiseen, mutta ne eivät vaikuttaneet siltä. Olin ollut puistossa koko illan Empun, Merin, Nellan ja Roopen ja muiden kanssa, olimme vasta ystäväystyneet kunnolla, ja nautin siitä että kaikki kuuntelivat ja nauroivat, kun kerroin jotain hauskaa. Ilta oli rento, pitkä ja loppumaton, menimme hakemaan lisää kaljaa ennen kuin kello oli yhdeksän, juoksimme kauppaan ja ehdimme sinne juuri ennen kuin ristikot laskettiin hyllyjen eteen, tulimme takaisin, Roope oli jäänyt viltille vahtimaan kamoja ja se ojensi kätensä heti kun saavuin sen luokse ja annoin sille kylmän tölkin käsien väliin. Huomasin että Anna oli tekstannut minulle ja kysynyt, olinko jossain ja voisiko se liittyä seuraan. Vastasin “joo!! Tuu tokoinrantaan” ja olin äkkiä vielä paremmalla tuulella kuin aiemmin. Anna ei yleensä koskaan kysynyt mitään sellaista, eikä se ollut tavannut opiskelukavereitani, mutta silloin tuntui tosi hyvältä idealta, että se tulisi mukaan ja voisi istua minun vieressä ja voisimme jutella kahdestaan.

En tajunnut, että Erik tulisi Annan mukana. Kun ne lähestyivät meitä, näin ensin Erikin ja sitten vasta Annan ja sanoin ääneen “voi vittu”.

Meri kuuli sen. Sanoin että “mä en jaksa kun Anna ottaa ton Erikin mukaan joka paikkaan”.

Anna ja Erik eivät pitäneet toisiaan kädestä kiinni. Ne istuivat ruohikolle minun viereeni, viltillä ei enää ollut tilaa.

“Me mietittiin että oisko jossain jotain menoa”, Erik sanoi.

“No täällä sitä on. Mutta voi olla että se loppuu kohta”, vastasin.

En jaksanut jutella Annalle kovin paljon, en keksinyt mitään sanottavaa, kun Erik oli siinä vieressä. Käännyin Nellaa kohti ja mietin, että minun pitäisi ehkä esitellä Anna ja ottaa se mukaan keskusteluun, mutta en tehnyt niin. Vikan kaljan

jälkeen menin jonottamaan vihreään vessaan ja kun pitkän ajan kuluttua tulin sieltä takaisin, Anna ja Erik seisoivat puun alla vessan ja minun porukkani puolella välissä.

Ja silloin kuulin, miten Erik tiuski Annalle jotain. Ehkä “mähän sanoin sulle” tai “no ei mua kiinnosta” tai “voisitsä ees yrittää”. Oli vaikea kuulla tarkasti, mutta kuulin keskustelun sävyn. Kävelin niiden ohi takaisin viltille, laitoin farkkutakin napit kiinni matkalla ja katsoin Annaa. Sen silmät olivat ainoa valoisa piste hämärässä. Se näytti siltä, että sen täytyi totella Erikiä, tehdä niin kuin Erik halusi.

Oli muutakin. Joskus Erik meni moneksi päiväksi mökille tai risteilylle kavereidensa kanssa eikä antanut Annalle tarpeeksi aikaa.

Joskus Erik halusi harrastaa peppuseksiä, ja tämän Anna kertoi minulle kerran kun olimme juoneet viinipullon yhdessä, makasimme Mustikkamaan kallioilla ja tiesin, että kun nousisin ylös, hämmästyisin sekä sitä, miten heiveröisiksi jalkani olivat muuttuneet että sitä, miten pimeää puiden väliin oli tullut.

“Se ei kyllä oo mikään mun lempparijuttu”, Anna sanoi.

“Miks sä sitten teet sitä?”

“No mä tavallaan tykkään siitä kuitenkin. Mutta joskus se sattuu. Tai joskus mulle tulee pissatulehdus siitä.”

Minusta se oli järkyttävää, ja sanoin sen Annalle. Konsonantit tärisivät suussani, kun yritin ääntää mahdollisimman selkeästi. Kieleni oli pehmeää mössöä.

“Mä en tajua miks sä teet jotain sellasta mistä sä et nauti. Naisten kaa ei ois ikinä tollasta”, sanoin.

“Se on eri asia sitten kun sä oot jonkun sellasen kanssa, josta sä oikeesti tykkäät”, Anna sanoi.

Nyt muistin, että se oli sanonut niin, nyt kun ajoimme hiekkatietä pitkin kohti lahden pohjoisosaa, ja minun teki mieli olla väistämättä valkoposkiahania, jotka ryntäsivät kaakattaen eteemme. Jos olisin ollut jossakin muussa mielentilassa, olisin ehkä ollut onnellinen siitä, että oli kaunista ja lämmintä, pyörä kulki allani juuri öljyttynä tai paidanhihat väreilivät ihollani. Nyt olin kuitenkin koko ajan huonommalla tuulella, enkä tiennyt, mitä sanoisin Annalle sitten, kun pääsisimme perille.

Olin viettänyt Kaisan kanssa kokonaisen päivän ja illan ja yön viikko sitten, ja se oli ollut tosi ihanaa, ehkä vähän liiankin ihanaa. Mutta en tiennyt milloin näkisin Kaisaa seuraavan kerran, enkä olisi halunnut selittää jokaiselle kaverille, mitä minulla oli meneillään. Ihan kuin se olisi vain minun päätöksestäni kiinni, mitä

elämässäni tapahtui. Pyöräni ohjaus ei täysin totellut minua, nytkin se vietti vähän vasemmalle koko ajan.

Anna pysähtyi hiekkateiden risteykseen odottamaan minua ja joi vettä. Pysähdyin sen viereen ja huomasin, että kaula-aukostani näkyi aika paljon pinta-alaa. Korjasin paidan asentoa, vaikka tiesin että se olisi tuulen takia turhaa. Aika läheltä meitä kulki pari miestä varvassandaaleissa ja tölkit kädessä. Toinen miehistä melkein osui etupyörääni, katsoi minua päästä varpasiin ja teki huulillaan pusuäänen. Toinen sanoi jotain mistä en saanut selvää, ja seurasi minua katseellaan niin kauan kuin pystyi.

“Vitun idiootit”, minä sanoin, enemmän Annalle kuin niille miehille, näytin niille keskaria ja lähdin polkemaan rivakasti eteenpäin.

Kun pääsimme koskelle, inhosin sitä. Tuuli ei viilentänyt, se vain riepotteli paitaani ja oli pakko laittaa kaikki napit kiinni, vaikka olin ihan hikinen. Olin unohtanut täyttää vesipullon ja minun täytyi pyytää vettä Annalta, mutta silläkään ei ollut enää paljon jäljellä. Vihasin lampea jonka pinta oli siitepölystä ja veteen lentäneistä lehdistä ja norakoista sotkuinen, inhosin miehiä jotka seisovat reisitaskusortseissa rannoilla ja heittelivät siimoja niin pitkälle kuin pystyivät. Anna näytti aluksi iloiselta, kun se hyppäsi pyörän päältä pois ja katsoi minua avoimin silmin, mutta en halunnut katsoa sitä, minua ei innostanut enää mikään. Käteni tärisivät kun laitoin lukon kiinni ja yritin saada sen osia sopimaan toisiinsa. Lukon sisään oli mennyt hiekkaa enkä saanut avainta kerralla pohjaan asti. Anna kysyi tarvitsinko apua enkä minä vastannut mitään, runnoin vain avaimen lukkoon ja loksautin osat kiinni.

“Ootteko te jo harrastanu seksiä Kaisan kanssa?” Anna kysyi pitkän hiljaisuuden jälkeen, kun olimme siirtyneet istumaan penkille ja olimme juoneet eväsjuomista puolet. Annan kysymys tuntui minusta typerältä, mutta vastasin kuitenkin, että joo ollaan.

“Miltä se on tuntunu? Tai mä vaan mietin, kun sä sanoit joskus, että sä haluisit edetä seuraavan tyyppin kanssa vähän hitaammin.”

“Ihan kivalta on tuntunu.”

Laitoin aurinkolasit silmille. Anna siirtyi katsomaan koskea. Ehkä se kohta luovuttaisi eikä kyselisi enempää.

“Ootsä edelleen miettiny Elinaa?”

Mahassani kiersi ja kaulaani alkoi kihelmöidä. Otin aurinkolasit pois.

“En oo. Ei se nyt liity tähän mitenkään. Tai miks sä kysyt? Yritätsä nyt ettii jotain – ”

Olin sellaisessa vaiheessa vihaa ja ärtymystä, että alkoi itkettää, mutta estin kyyneleitä tulemasta.

“– yritätsä sanoo, että mitä mä teen sun mielestä väärin.”

Anna joi juomaansa hitaasti, otti yhteisestä pussista karjalanpiirakan ja söi siitä puolet ja pyyhki suupielistä jauhoa.

“Mä vaan mietin, kun mä kuulin sut yhtenä iltana vessassa.”

En sanonut mitään.

“Itkettikö sua siellä?”

Tuhahdin ja sanoin, että sä kuulit varmaan väärin, mutta mietin samaan aikaan, miten Anna saattoi tuntea minut niin hyvin, ja tunsin jotain kulmikasta sisälläni, kun ajattelin, että olin pyytänyt sen tälle retkelle ja nyt en tehnyt mitään muuta kuin murjotin ilman syytä. Yritin kerätä itseni.

“Miltä susta on tuntunu Erikin kanssa? Niinku seksin harrastaminen?”

“Ihan kivalta on tuntunu”, Anna matki minua, enkä minä enää pystynyt leppymään.

“Onko se pyytäny sua tekemään jotain sellasta mitä sä et haluis?”

Anna kääntyi niin että sen toinen jalka koukistui penkille ja se katsoi suoraan minuun.

“Saana, sun kaa on jotenkin mahoton puhuu nykyään mistään.”

En päässyt tunnetilastani ulos, söin yhden karjalanpiirakan vaivalloisesti, tärisin päästä varpaisiin, löysäsin vyötä kun farkuissa tuli epämukava olo, mutta mikään ei helpottanut. Kosken ääni kuulosti koko ajan kovemmalta. Olisin halunnut paiskata jotain painavaa kosken kiviä vasten ja katsoa miten esine särkyisi. Etsin katseellani jotain heitettäväksi kelpaavaa, mutta en nähnyt mitään sopivaa. Anna istui edelleen samassa asennoissa ja piirsi sormellaan kuvioita penkin selkänojaan. Sen sormet olivat kapeat ja kauniit. Olisin halunnut tarttua niihin, rusentaa ne, nuolla niitä, muussata ne sormieni välissä niin kuin ne olisivat pehmeää savea.

“Mä mietin sen meiän edellisen keskustelun jälkeen...” Anna sanoi, “että mitä kaikkee tässä on taustalla.”

On vaikea selittää tunnetilaa, jossa olin sen keskustelun aikana. Anna halusi tietää, tuntuiko minusta vaikealta luottaa Kaisaan sen takia mitä Elinan kanssa oli

tapahtunut, ja vaikka Anna ei sanonut sitä ääneen, tiesin mitä se yritti samalla kysyä. Tiesin että olin ollut hankala, vaikka olin edelleen sitä mieltä, että Anna oli meistä se, joka tarvitsi enemmän apua. Minä olin jo päässyt pois yhdestä toimimattomasta suhteesta, nyt voisin auttaa Annaa siinä, että sekin pääsisi. Anna ärsytti minua kysymyksillään niin kuin vain hyvin läheinen ihminen voi, mutta samaan aikaan tunsin kiintymystä sitä kohtaan, tunsin että se osasi puhua minulle toisella tavalla kuin kukaan muu. Tuntui vähän humalaiselta, koska en ollut syönyt kovin paljon ja oli edelleen kuuma.

Minusta tuntui että olin heilahtamispisteessä, minut voisi yllyttää helposti joko hellydenosoituksiin tai tappeluun.

Joku kalastusasainen mies lähestyi meitä, sillä oli aurinkolasit joiden pinta näytti öljylätäköltä ja tietynlainen virne kasvoilla, kohta se varmaan sanoisi jotain, olin niin kyllästynyt siihen, en jaksanut enää yhtäkään kontaktia miesten kanssa tänään. Olin vain halunnut deletoida ne maailmasta, enkä tajunnut miksi Anna jaksoi, miksi se alistui sellaiseen mikä ei tehnyt sitä onnelliseksi eikä varmasti tyydyttänyt sitä ollenkaan. Ja ajattelin sitä kun olin joitain päiviä aiemmin istunut vessanpöntön päällä suihkun jälkeen ja olin ollut liian väsynyt laittaakseni kosteusvoidetta ja kaikki oli tuntunut turhalta, ajattelin että olin sääliittävä kun odotin että Kaisa laittaisi minulle viestiä ja olin typerys, kun olin koskaan edes mennyt Elinan kanssa treffeille, olisi pitänyt olla varovaisempi ja tietää mihin se voisi johtaa, aina pitäisi olla varuillaan ja pärjätä yksin, enkä minä oikeasti edes halunnut parisuhdetta, joten miksi sitten ajatus siitä etten koskaan löytäisi tyttöystävää tuntui niin kuristavalta, ja Annakin oli varmaan muuttamassa Erikin kanssa yhteen tai jotain, minä en ollut koskaan ollut sille niin tärkeä, pyyhin kasvojani käsillä ja niistin vessapaperiin ja kuulin askelia vessan oven ulkopuolelta, mutta Anna ei koputtanut oveen tai kysynyt, oliko kaikki hyvin.

Enkä osaa selittää miksi tein niin, mutta kun istuimme Annan kanssa siellä penkillä ja kalastajamies meni ohitsemme, laitoin käteni Annan reidelle niin kuin olisimme pariskunta, otin sen kädestä kiinni ja pussasin sen kämmentä. En hallinnut itseäni kokonaan, ehkä halusin läheisyyttä tai halusin näyttää miesten silmissä lesbolta, kun ne eivät ilmeisesti tajunneet sitä vyössäni roikkuvasta avainnippusta, en ajatellut tarkasti. Se tuntui minusta ihan luontevalta, olin tehnyt jotain sellaista aiemminkin, eikä se tarkoittanut mitään, mutta nyt Anna kavahti, veti kätensä pois ja siirtyi kauemmas minusta ja nousi seisomaan ja sanoi "pitäiskö lähtee".

Anna seiso i muutaman askeleen p 4ss 4 minusta, laitto i k 4det puuskaan ja potkaisi pikkukiven reunan yli veteen. Kun katsoin Annan kasvoja, tunsin samaa tunnetta kuin ennenkin, kasvopiirteet olivat tutut, olisin osannut piirt 44 ne ilman mallia ja joskus piirsinkin johonkin vihonreunaan, mutta nyt Annan kulmakarvojen v 4liss 4 oli rypyy ja sen suu oli kiinni, enk 4 tiennyt mist 4 se johtui. Otin askeleen eteenp 4in ja olin aikeissa halata Annaa, mutta se k 4 4ntyi ja l 4hti k 4velem 4 4n.

Kun menimme py 4r 4telineille, Anna sanoi:

“Mulla on aika paljon kaikkee t 4ss 4 kuussa.”

“Okei, mit 4 siit 4?”

“Niin ett 4 ehk 4 ei nyt v 4h 4 4n aikaa tuu n 4hty 4 niin paljon.”

Se mit 4 olin ajatellut vessanp 4nt 4n p 4 4ll 4, alkoi k 4yd 4 toteen.

Avasin lukon, otin kaarevan osan k 4teeni ja pitelin sit 4 rinnan korkeudella.

Anna oli vieress 4ni, pehme 4 ja suojat on, paljaat olkap 4 4t ja ruskettunut rintakeh 4. En voinut sanoa mit 4 4n, koska jos olisin puhunut, suustani olisi tullut vain sihin 4 4. En ole koskaan ollut niin vihainen Annalle kuin silloin. Kohotin k 4tt 4ni, puristin lukkoa, siit 4 tuli hikinen ja liukas, t 4st 4 olisi helppo osua, ja siit 4 j 4isi j 4lki, joka ehk 4 parin viikon aikana haalentuisi pois, niin kuin fritsu tai mustelma joka muuttaa v 4ri 4 4n.

“Menn 4 4ks”, Anna sanoi.

Huohotin, laitoin lukon osat laukkuuni ja nousin py 4r 4n p 4 4lle.

Paluumatkalla oli viile 4 4, mutta minulla ei ollut takkia mukana. Anna k 4 4ntyi eri suuntaan jo Koskelantien kohdalla. En kysynyt miksi. Kun se erkaantui minusta ilman halausta ja ajoi isojen puiden alta, ajattelin ett 4 oksat saattaisivat sataa sen p 4 4lle kovassa tuulessa, ajattelin sit 4 miten Anna ei osannut katsoa risteyksess 4 jokaiseen suuntaan, miten helposti joku voisi ajaa sen yli.

Luku 21

Kaisa kumartui lukitsemaan py 4r 4 4 jalkojeni juureen. Se laitto i py 4r 4mm 4 samalla lukolla kiinni rungoista. Se oli miellytt 4v 4 n 4ky: py 4ri 4n kyljet toisiaan liki, Kaisa kyykyss 4 niiden vieress 4, sen selk 4 hohti ja kiilteli. Kun lukko nakshti kiinni, Kaisa k 4 4ntyi, huojahti soralla, ojensi k 4tens 4 minua kohti, ja vedin sen yl 4s. Taputin kirahvin kaulaa, kun kuljimme niiden alta Sompiksen naulakoille.

“Kirahvi on kyllä mun lempieläin”, sanoin ja tartuin Kaisan kädestä kiinni. Oli kymmenen askeleen verran matkaa jäljellä, ennen kuin olisimme naulakoilla ja pitäisi irrottaa käsi, jotta voisimme riisuutua.

Kaisa hymähti.

“Ootsä varma? Mä luulin että se olis esimerkiksi merileijona.”

“Ai niin, voi olla että mä sanoin just eilen niin.”

“Niin sanoit. Mut ehkä niissä on molemmissa jotain ylvästä.”

Kun Kaisa otti vaatteet pois, jäin katselemaan sitä ja unohdin melkein riisua itse. Kaisa auttoi minua sen jälkeen, kun oli itse valmis, se veti paitani pään yli pois ja avasi farkkujeni vyön. Oli pilvistä ja vähän viileää, saunoista tuli höyryäviä ihmisiä ja mereen johtavien portaiden kaiteeseen nojaili tyyppjä tölkit kädessä. Ajattelin sitä, miten Kaisan kanssa oleminen sai minut näkemään kaiken tarkemmin, tunsin kivet jotka pistelivät jalkapohjia ja koivujen tuoksun ja ihon lämmön ja housujen kahinan, kun Kaisa laski ne nilkkoihini, tunsin sen kaiken samaan aikaan.

Menimme heti uimaan. Olimme molemmat samaa mieltä siitä, että se oli paras järjestys. Jos kävi ensin saunassa, tuli nestehukka ja alkoi huimata, kun käveli portaat alas mereen. Parasta oli laskeutua veteen mahdollisimman nopeasti, lämmetä siellä, keinua ja nousta ylös sitten, kun polskiminen alkoi väsyttää, mutta vielä ei tuntunut siltä, Kaisa molskahti mereen ja minä menin sen perässä, kauhoin heti lähemmäs Kaisaa ja Kaisa ui kauemmas rannasta, sitä eivät pelottaneet virtaukset tai vedenalaiset rojut tai syvät vedet samalla tavalla kuin minua. Vesi oli kylmää mutta olin karaistunut kesän aikana, eikä se tuntunut enää missään.

“Leikitäänkö sellasta merileijonaleikkiä?” Kaisa kysyi, kun olimme päässeet sen mielestä tarpeeksi pitkälle. Aallot huojuttivat meitä, Kaisa pyörähteli vedessä.

Pidin Kaisasta eniten silloin kun se hassutteli. Se oli tehnyt sitä viime aikoina yhä useammin. Se keksi kaikenlaisia leikkejä helposti, saatoin kuvitella sen tekemässä samaa lastenleirien ohjaajana, mutta minun kanssani leikit olivat erilaisia, ne tarkoittivat yleensä jotain mikä alkoi kuperkeikkojen tekemisellä tai kutittamisella ja päättyivät siihen, että makasimme sylikkään tai jossain erikoisessa asetelmassa sängyllä ja huohotimme nauramisesta.

“Miten sitä leikitään?”

“Tälleen”, Kaisa sanoi, veti henkeä, puristi silmät kiinni ja sukelsi.

Kaisan kohdalta nousi ilmakuplia mereen pintaan. Tunnustelin pyörrettä sormillani ja odotin, että kohta tuntisin Kaisan hiukset taas sormissani, mutta kun hapuilin alempaa, en tuntenut mitään.

Mahassani jysähti, pilvet rakoilivat ja meren ylle tuli hajanaista valoa. Näinkö tämä loppuu, ajattelin, enkä miettinyt pelkästään sitä, että Kaisa kuolisi, minusta tuntui siltä niin kuin se yrittäisi karata minulta, se ui varmaan parhaillaan kohti portaita ja pääsisi ylös merestä kauan ennen minua, ja nyt kierähdin mahalleni ja taas selälleni, etsin Kaisaa, miksei se tullut jo esiin.

Joku pärskähti selkäni takana. Käännyin ympäri. Kaisa tuli lähelleni, otti vyötäröstäni kiinni veden alla ja pussasi minua, sen kasvot kastelivat minunkin kasvoni.

“Mä en uskalla sukeltaa”, sanoin.

“Ei tarvii”, Kaisa sanoi. “Täällä on varmaan muutenkin hitosti sinilevää. Toivottavasti mä en nyt sokeudu siitä.”

Kaisa ei hukkunut tai menettänyt näköään. Kävimme saunassa pari kertaa ja välissä aina uimassa, ja kun nousimme vedestä viimeisen kerran, uin portaille Kaisan edeltä. Tartuin kaiteeseen, etsin jalkapohjillani ensimmäisen askelman ja vedin itseni ylös. Kun pääsin puoliväliin portaita, käännyin katsomaan taakseni ja huomasin että Kaisa oli jäänyt veteen, se katseli minua sieltä tyytyväisen näköisenä. Olin kiertyneessä asennossa, toinen jalka korkeammalla kuin toinen, polvi koukussa. Ilma oli lämpimämpää kuin vesi ja ihoani pisteli ihanalla tavalla, oli samanlainen olo kuin silloin kun olin nukkunut Kaisan vieressä levollisesti koko yön ja herännyt virkeänä ja kevyenä.

“Sä näytit tosi hyvältä, kun sä kävelit niitä portaita ylös”, Kaisa sanoi minulle myöhemmin illalla, kun olimme pyöräilleet rantoja pitkin minun luokseni ja olimme menossa suihkuun.

“Tää on ollu tosi ihana päivä”, sanoin.

Suihkussa Kaisa kysyi, saako se pestä minut. Kaisa oli tehnyt niin aiemminkin, mutta sinä iltana se tuntui erityisen hyvältä, ehkä koska kotimatalla oli tullut vähän kylmä ja hartiani olivat jumissa ja kuuma vesi hoivasi meitä. Tai sitten se johtui siitä, että siitä illasta tuli muisto jota myöhemmin vaalin, seuraavana talvena palasin siihen usein ajatuksissani ja muistin aina ensimmäisenä Kaisan olkapäät ja vettä tippuvat hiukset.

Kaisa valutti saippuaa, vaahdotti sitä kämmentensä välissä ja hieroi vaahtoa joka puolelle minua, ja ajattelin sitä päivää alusta loppuun, sitä kun olin tehnyt aamulla Kaisalle voileivän, kun sillä oli ollut vielä puuron jälkeen nälkä, sitä kun olimme kierrelleet Hakaniemessä, ja menimme levykauppaan ja antikvariaattiin ja Uffille ja olin katsellut Kaisaa jokaisessa liikkeessä etäisyyden päästä ja miettinyt, että oliko tuo oikeasti minun, minun tyttöystäväni tai jotain, ja sitä kun Kaisa oli ehdottanut uimista ja olimme hakeneet bikinit sen luota, minulla oli ollut ne jo valmiiksi mukana, ja sitä kun olimme ajaneet Sompikselle ja olin johdattanut meitä, olin parempi muistamaan, mikä oli lyhyin reitti Suvilahden ja Kalasataman työmaiden läpi.

Siirryin vähän eteenpäin, niin että vesi osui mukavasti rintakehäni. Kaisa oli kyykistynyt suihkun lattialle ja vesi suihkusi sen päälta. Kaisa pesi jalkani, sisäreiteni ja pohkeeni ja taiteeni ja varpaani, se nousi ylös ja pyöritti käsiään peppuni päällä ja alaselilläni ja mahallani ja viimeiseksi se pesi ylävartalon, oli erityisen huolellinen käsivarsien ja niskan alueella.

“Sulla on joku musta viiru tässä”, Kaisa sanoi ja pyyhki kyynärpäätäni.

“Oho, mä en huomannu. Ehkä se tuli ketjujen öljystä tai jotain.”

Kun olin puhdas ja tahraton, pesin Kaisan. Kävin sen kehon yhtä huolellisesti läpi, kuin se oli tehnyt minulle. Alkoi tuntua siltä, että tunsin Kaisan ruumiin hyvin, sen alastomuus ei enää ollut hätkähdyttävää, niin kuin huhtikuussa kun olin nähnyt sen ensimmäisen kerran ilman vaatteita. Ei tuntunut siltä että olimme alasti, olimme vain niin kuin kuului olla.

Kaisa hieroi shampooa päänahkaani ja tajusin, että nyt täytyi sanoa se asia, jonka olin halunnut sanoa jo jonkin aikaa.

“Voinko mä kysyä yhtä juttua”, sanoin.

“Mmm”, Kaisa sanoi.

“Haluisitsä... haluisitsä olla mun tyttöystävä?”

“Joo, haluisin.”

Halasin Kaisaa suihkun alla, eikä se varmaan huomannut, että kun erkaannuimme, kun käännyin ja Kaisa alkoi huuhdella shampooa pois hiuksistani, minä pyyhin kasvoiltani vettä.

Luku 22

Huomasin Annan viestin, kun odotin vihreää risteyksessä pyörän päällä. Näytöllä oleva teksti erottui vaivoin kirkkaassa valossa, näin ensin vain Annan kasvot pyöreän kuvakkeen sisällä ja ilahduin sen nimen näkemisestä, mutta kun varjostin kädelläni näyttöä ja huomasin, että viesti oli niin pitkä ettei se avautunut kokonaan eikä siinä ollut ollenkaan hymiöitä, vain kokonaisia virkkeitä ja pisteitä ja kysymysmerkkejä, minun teki mieli repiä panssarilasi pois ja murentaa se käsieni välissä. Joku soitti kelloa takanani. Vihreä valo oli tullut ja jalankulkijoiden valot välkkyivät jo. Polkaisin vauhtia ja ajoin risteuksen yli ja pitkää suoraa seuraaviin valoihin niin nopeasti, ettei minua voinut ohittaa.

Kotona luin viestin kokonaan, sanoin “voi vittu” itsekseeni ja laitoin kännykän tyynyn alle, mutta kaivoin sen kohta uudestaan esiin, koska halusin katsoa videoita, joissa surffarit syöksyivät hirviömäisiin aaltoihin tai kauniit tytöt tanssivat jossain yllättävässä paikassa, kuten liukuportaissa tai jyrkänteen reunalla.

Tiesin että Annan viesti liittyi Merin juhliin.

Merin bileet olivat olleet edellisenä viikonloppuna, ja aluksi olin ollut siellä tosi hyvällä tuulella. Minua oli naurattanut, kun olimme astuneet Empun kanssa Merin kämppisasunnon eteiseen ja nähneet koristeet, joiden eteen Meri oli nähnyt paljon vaivaa.

Asunto oli kostean huuruinen ja täynnä ihmisiä, mutta jostain kovaäänisten tyyppien keskeltä virtasi viileää ilmaa, parvekkeen oven täytyi olla auki, ja samasta suunnasta tuli myös Meri meidän luoksemme. Potkin sandaalit pois ja halusin Meriä kenkäkasan yli. Emppu ojensi Merille tuomisemme, eli skumpan ja kortin, johon olimme kirjoittaneet: “Onneksi olkoon sinkkuuden fuksivuodesta selviämisestä <3”. Meri puhui tavallistakin korkeammalla äänellä ja kiitteli meitä.

“Enää kaks vuotta ja sä oot sinkkuuden kandi”, sanoin.

Menimme keittiöön ja Meri kaatoi meille runsaat lasilliset boolia. Merin kädet tärisivät ja minun lasini tulvi melkein yli.

“Toivottavasti ei tarvii ihan niin kauan oottaa”, Meri sanoi.

Minulla oli hauskaa heti kun maistoin boolia ja ahtauduin muovimukin kanssa olohuoneeseen, moikkasin kaikkia tuttuja, liityin Empun kanssa johonkin seisovien ihmisten rinkiin, jossa oli pari tuttua tyyppiä ja monta uutta, kättelin kaikkia ja

sanoin omani nimeni kuuluvalla äänellä ja kuuntelin, kun muut toistivat nimeni. Unohdin jokaisen uuden nimen heti. Katsoin yhtä vaaleahiuksista hyväksyvästi ylhäältä alas, se oli merkki siitä, että tunnistimme toisemme, kuuluimme samaan ryhmään. Sillä oli sortsit ja kauniita tatuointeja säärissä ja käsivarsissa ja sormet, joiden nivelet erottuivat selvästi, ja paljon sormuksia. Mietin kahden sekunnin ajan, haluaisinko illan aikana flirttailla sen kanssa, mutta muistin, että minullahan oli Kaisa, miten olin voinut unohtaa sen. En ollut pyytänyt Kaisaa mukaan juhliin, koska oli haus Kempaa mennä tällaisiin tilaisuuksiin ilman romanttista kumppania. En halunnut seisoskella koko ajan jonkun käsipuolella tai tulla nähdyksi vain jonkin pariskunnan toisena puolikkaana.

Porukassa puhuttiin jotakin ilkeästä. Vaaleahiuksinen tyyppi opiskeli kuulemma maisema-arkkitehdiksi ja kertoi, millaiset elementit usein houkuttelivat ihmisiä erilaisiin vahingoittaviin toimintoihin. Esimerkiksi kulkureittien esteenä pidettyjä pensaita alettiin helposti runnoa tai niiden päältä käveltiin, tai kaikki mikä oli korkealla mutta kuitenkin tarttumisetäisyydellä, houkutteli kiipeämään. Minusta se oli tosi kiinnostavaa, ja aloin selittää jotain siitä, miten olin juuri muutama päivä aiemmin nähnyt joidenkin poikien kiipeävän aitojen yli futiskentälle keskellä yötä, kun olin pyöräillyt stadionin ohi, mutta kun kerroin sitä juttua ja keskityin siihen, että kostea muki pysyisi kädessäni ja mietin, mitä maisema-arkkitehti kenties ajatteli minusta nyt ja olivatko hiukseni edelleen pörheät vai menivätkö ne päätä myöten, minusta tuntui että huoneessa oli jotain, mitä pitäisi katsoa, jotain mikä oli paljon tärkeämpää kuin mikään muu.

Katsoin ympärilleni, lauseeni loppu ei ihan sopinut sen alkuun, hieroin nenääni jota kutitti ja lopetin kertomukseni nopeammin kuin olin ajatellut. Sanoinkin kuitenkin lopuksi jotakin hauskaa. Emppu tarttui siihen ja jatkoi vitsiä.

“Miehet on just tollasia. Aina on pakko mennä aidan yli, vaikka vieressä olis portti auki.”

En yhtynyt muiden nauruun, koska olin nähnyt jotain kahden vastapäätä seisovan tyyppin päiden välistä. Kurottelin ja yritin nähdä paremmin, en edes yrittänyt peitellä sitä etten keskittynyt enää keskusteluun, nousin varpailleni. Siellä päiden ja katosta roikkuvien koristeiden takana oli iso ikkuna ja sen takana lasitettu parveke, ja siellä oli, siellä seiso Erik musta tölkki kädessä ja parransänki rouheana. Olin halunnut tökätä Emppuja ja kysyä siltä, näkikö se saman kuin minä, mutta en ollut varma muistiko se edes, miltä Erik näytti tai kuka se oli, enkä halunnut muutenkaan

herättää huomiota. Meri ilmestyi taakseni, laittoi käden lantiolleni ja otti sen pian pois, ahtautui meidän rinkiimme ja sanoi minulle:

“Mä kutsuin muuten Annan myös, tuli nyt mieleen, ehkä olis pitänyt sanoo sulle.”

Booli alkoi yskittää minua.

“Ai mitä? Missä se on?”

Samaan aikaan huomasin itsekin. Joku siirtyi edestäni niin että näin parvekkeen hetkeksi kokonaan, kurkottelin taas, ja siellä Anna oli, näin sen sivuprofiilin, se nauroi ja varjosti kädellä silmiään hetken. Anna veti sormet hiusten läpi, se tarttui Erikin käsivarresta kiinni, astui sen lähelle ja katsoi ylöspäin, kurkotti ja suuteli Erikiä, Erik piti kättään Annan selän takana, Erik pussasi Annaa uudestaan vaikka Anna oli jo vetäytymässä pois, Annan täytyi nousta varpailleen jälleen, ja vasta kun se laskeutui alas, minäkin tein niin. Piilouduin ihmisten taakse, en halunnut tietää, millainen ilme Annalla olisi, kun se näkisi minut.

Menetin suurimman osan sosiaalisista taidoistani sen jälkeen, kun olin nähnyt Annan ja Erikin. Olin hirveän hikinen, en saanut keskustelusta kiinni, siirryin mitään sanomatta toiseen porukkaan sohvan viereen, mutta en jaksanut esittäytyä kaikille enkä kuullut kunnolla, mitä sohvan toisella puolella sanottiin, nyökyttelin vain ja esitin olevani mukana. Erotin välillä melun alta jotakin muuta, tuttuja rytmejä ja sanoja ja ääniä, jostain huoneen nurkasta kuului musaa, joka tilkitsi äänimaiseman pienet raot ja teki juhlista taukoamattomat, hetken rauhaa oli mahdoton saada. Aloin horjua, en ollut istunut moneen tuntiin, oli pissahätä mutta vessaan olisi varmasti pitkä jono, en kuullut omaa ääntäkään kunnolla ja oli vähän ikävä sen kuulemista, sitä tunnetta, että olin kokonainen. Mietin, miksi ihmeessä en ollut pyytänyt Kaisaa mukaan, nyt olisin voinut nojata siihen ja pussailla sen kaulaa, ja yritin jutella Merin kanssa, mutta en olisi jaksanut kuunnella sitä miten se vaikutti sitä teennäisemmältä, mitä useamman juoman se oli juonut.

“Mä oon kyllä ollu niin onnellinen... ja oon oppinu itestäni tosi paljon”, Meri sanoi suhisevilla ässillä ja kuulosti siltä, ettei se tarkoittanut sitä yhtään. Anna ja Erik olivat olleet ikuisuuden parvekkeella, huomasin että Anna jutteli siellä välillä joillekin niiden seuraan liittyneille tyypeille, mikä hämmästytti minua. En ollut varma, oliko Anna huomannut minua. Täytyihän sen tietää, että olisin siellä. Aina kun katsoin Annaa, se näytti siltä että se oli tosi surullinen, mutta yritti peittää sen nauramalla

mahdollisimman paljon. Olisin halunnut olla parvekkeen seinä johon se välillä nojasi toisella kädellään, en olisi halunnut tehdä Annalle mitään pahaa, kai se tiesi etten ollut tarkoittanut mitään sellaista.

“Saana”, Meri sanoi ja nojautui hyvin lähelle minua. “Saana... ei kai sua haittaa että Anna on kans täällä.”

Istuin sohvan käsinojalle, mutta se oli niin kapea, että jouduin jännittämään pakaralihaksia vielä enemmän kuin seistessä. Merin hengitys tuoksui viinalta ja sitruunalta.

“Mä halusin kutsuu sen ku... musta se vaikuttaa kivalta tyypiltä”, Meri jatkoi. “Mut mä tiän että teil on ollu... että teiän välit on...”

Nousin käsinojalta ylös ja tartuin Merin olkapäähän.

“Mitä sä tiät?”

Meri näytti siltä, että sen kirkkaat hetket kestivät korkeintaan minuutin, muuten sen päässä oli sameaa.

“Jotain vaan, että teillä on ollu jotain beeffiä...”

Muki luiskahti kädestäni, mutta sain sen toisella kädellä kiinni.

“Siis ootteko te nykyään frendejä Annan kaa?” kysyin.

“Ai niin mä en ehkä kertonu sulle, se tuli meiän kauppaan yhteen vuoroon töihin – ”

“Tiesitkö sä että Erik rajottaa Annaa? Se ei saa mennä enää mihinkään ilman Erikiä.”

Meri katsahti parvekkeelle ja kohotti kulmakarvojaan, mutta samaan aikaan joku mimmi tunkeutui meidän viereemme, ja Meri unohti keskustelumme ja siirtyi puhumaan sen kaverin kanssa jostain rankan kuuloisesta start-up-työstä, jonka se mimmi oli juuri aloittanut. Join viimeisiä kuluksia boolista, se oli ehkä kolmas tai neljäs mukillinen jonka olin hakenut. Käteni alkoi täristä kun kohotin mukia, sitten heilua ihan kunnolla niin että minun täytyi tarttua ranteeseen toisella kädellä ja katsoa, ei kai kukaan huomannut.

“Kuulostaa aika sotkuiselta kaikin puolin. Mut ehkä Anna leppy jos sä vaan pyydät anteeks”, Meri sanoi hetken kuluttua ja taputti minua olkapäälle. Se näytti siltä että se oli pinnistellyt koko illan ja aikoi mennä vessaan itkemään salaa ja tulla sieltä sen jälkeen ulos niin kuin mitään ei olisi tapahtunut. Nojasin seinään, joku käveli edestäni sivuttain niin että lantiomme osuivat hetkeksi yhteen ja piti työntyä taaksepäin

niin että minulle tuli kaksoisleuka, en ehtinyt kysyä Meriltä tarkennusta ennen kuin se oli jo mennyt, se näytti pyyhkivän kasvojaan ja minä ajattelin, että haluaisin olla sille parempi ystävä, kysyä oliko kaikki hyvin, mutta en kyennyt nyt sellaiseen kun oli muitakin ongelmia. En vielääkään ymmärtänyt, mitä olin tehnyt väärin, ja miksi kaikki olivat samaa mieltä siitä että olin toiminut jotenkin oudosti, miksi Anna ei ollut kiitollinen minulle siitä että olin halunnut auttaa sitä, vaikka se oli itse joskus sanonut, että jos se olisi koskaan samassa tilanteessa kuin minä olin ollut Elinan kanssa, minun pitäisi sanoa sille ja olla sen tukena.

En pystynyt katsomaan parvekkeelle, mutta tiesin että Anna ja Erik olivat edelleen siellä, olin nähnyt niiden välillä käyvän sisällä, mutta ne olivat pysytelleet huoneen toisella puolella ja Anna oli katsonut minua ja nyökännyt nopeasti, eikä se tiennyt mitään siitä, miltä minusta silloin oli tuntunut, siitä miten olisin halunnut raivata kaikki muut pois ja tarttua Annan kädestä ja kysyä, mennäänkö tuuletusparvekkeelle hetkeksi kahdestaan. Olisin halunnut hypistellä sen kaulaan kiedottua pientä silkkihuivia ja sanoa “onpa söpö” ja kysyä, mistä se oli hankittu. Olisin halunnut sanoa jotain hauskaa, kommentoida sitä miten erilaisia ystäviä Merillä oli, jotkut näyttivät vantaalaisilta, jotkut suomenruotsalaisilta ja jotkut entisiltä Kallion lukiolaisilta, olisin halunnut olla Annan kanssa ihan normaalisti, niin kuin olimme tähän asti olleet.

Jotain nousi minussa ylös kun seisoin ahtaassa nurkassa ja ajattelin sitä asiaa. Ärsytti nähdä Annan kasvot, miten se katseli kaikkea avoimin silmin, niin kuin mikään ei voisi saada sitä pois tolaltaan, niin kuin se olisi tehnyt kaiken aina oikein. Parvekkeen seinät ja lasit suojelivat Annaa ja Erikiä, ne olivat ihmeellisessä tilassa, jossa kaikki hohti juuri nyt. Oli se aika illasta kun otettiin kännykät esiin ja räpsittiin kuvia pehmeästä keltaisesta valosta, ne olivat sisällä ja ulkona samaan aikaan, ne olivat aina jossakin minne minä en päässyt. Jos olisin mennyt parvekkeelle, tila olisi muuttunut, taika olisi rauennut.

Kävin hakemassa skumppaa ja join sitä aika paljon, menin juttelemaan Empulle ja näin välillä Merin puhumassa jotain hyvin kovalla äänellä ja uudella energialla. Skumppa valui suoraan johonkin polttavaan ja arkaan kohtaan sisälläni. Olin katsellut tarpeeksi, nyt oli korkea aika tehdä asioille jotain.

Yllätin Erikin röökipaikalla. Olin nähnyt että se kuiskasi Annalle jotain ja kaiveli housujaan, ja kun Erik oli kadonnut parin muun tyyppin mukana ulos, seurasin niitä. Ne menivät hissillä, minä portaita. Ulkona oli jo vähän pimeää, mutta hellepäivän

lämpö täytti edelleen ilman. Alhaalla, talon nurkalla pummasin yhdeltä tyypiltä tupakan ja toiselta tulta. Seisoin leveästi ja olin rennosti läsnä, sellaisella maskuliinisella tavalla joka ei vaatinut toisten miellyttämistä, vain pientä hymynkareta ja avointa olemusta. Muut tyypit eivät näköjään olleet Erikin ystäviä, ei tarvinnut jutella niille tai liittyä keskusteluun, joka käsitteli sitä, mikä suoratoistopalvelu oli kenenkin mielestä paras.

Nyökkäsin Erikille ja otin muutaman askeleen ringistä sivulle. Erik seurasi minua, se ei voinut muutakaan. Onnittelin Erikiä sen synttäreiden johdosta, ja se kiitti ja kertoi saaneensa levysoittimen lahjaksi.

“Joo mä tiedän”, sanoin. Nautin siitä, että olin tiennyt jotain, mitä Erik ei.

Puhalsin savua suusta niin että alahuuli työntyi eteenpäin. Odotin että Erik sanoisi jotain, vaikka minulla oli jotain, mitä halusin sanoa sille. Näytin siltä, ettei minua vaivannut mikään, olin alkoholin rentouttama, mutta minussa kiersi silti edelleen jotain vahvaa.

“Mitäs kesäsuunnitelmia sulla on”, Erik kysyi. Se teki kaikkensa vaikuttaakseen siltä, ettei meidän välillämme ollut mitään ongelmaa.

“Mennään varmaan festareille ja johonki pyöräretkille mun kumppanin kaa”, sanoin. Emme olleet puhuneet sellaisesta ihan tarkasti Kaisan kanssa, mutta saatoin olettaa, että tekisimme niin. “Entä sulla?”

“Aika samanlaisia juttuja, jotain Pariisin lentoja mä oon myös vähän katellu”, Erik sanoi. Sen viikset näyttivät tuuheammilta kuin viimeksi. En pystynyt päättelemään siitä mitään, mutta se tuntui tärkeältä yksityiskohdalta.

“Ai kenen kaa Pariisiin?”

Erik hämmentyi, ensimmäistä kertaa näin sellaisen ilmeen sen kasvoilla.

“No ton Annan kaa aateltiin... Eikse oo sanonu sulle?”

Pensaiden yläpuolella lensi parvissa pieniä ötököitä, jotka välillä tulivat lähelle suutani, hätistelini niitä pois. Poltin röökin loppuun, pudotin sen maahan, päässä oleva kipinä hehkui vielä hetken ennen kuin sammutin sen päkiäni alla.

“Musta tuntuu että...” aloitin. Täytyi hengittää pari kertaa syvään ja vetää Erikin ympärillä leijuvaa savua sisääni ennen kuin pystyin sanomaan sen, mitä olin koko illan aikonut sanoa.

“Musta tuntuu aika vaikeelta olla Annan ystävä tällä hetkellä. Kun se on sun kaa”, sanoin.

Iho Erikien silmien vieressä värähti, mutta se kuunteli edelleen.

“Niinku ei millään pahalla.”

Erik tumppassi röökin talon seinään ja heitti sen pensaikkoon.

“Mitäs sä tolla tarkoitat?”

“Mä vaan tiän jotain juttuja, mitä Anna on kertonu mulle teiän suhteesta.”

Erik alkoi selvästi menettää malttinsa, sitä oli hauska seurata. Se sössötti, ei pystynyt muodostamaan kokonaisia lauseita, hapuili taskuistaan savukeaskia.

“Siis ei mulla muuten oo mitään sua vastaan”, sanoin ja mietin, olinko mennyt liian pitkälle. Toisaalta tämä oli ainutlaatuinen hetki sanoa suoraan, mitä ajattelin, toista ei ehkä enää tulisi. “Mutta musta Anna ansaitsisi jotain paljon parempaa.”

Hymyilin Erikille, nyökkäsin, käännyin ja pelkäsin hetken, että saisin selkääni jotakin, sylkäisyn tai palavan tupakan tai läimäyksen, mutta mitään ei tapahtunut. Erik jäi sinne, kuulin miten se sadatteli itsekseen. Sytyttimen ääni, Erikin täytyi painella sitä monta kertaa ennen kuin se sai liekin aikaiseksi. Kuulin että Erik sanoi “mitä vittua”, monta kertaa, sen äänenvoimakkuus kohosi, viimeinen sana kuului aika kovaa, mutta minä olin jo rappukäytävässä ja astuin hissiin, jonka ovet avautuivat sopivasti edessäni, kohosin viidenteen kerrokseen sulavasti, ilman että hengästyin ollenkaan.

Sisällä Merin asunnossa keräsin tyynesti kamani, sanoin heippa Empulle, livahdin ulos, kävelin portaat yhden kerroksen ylemmäs ja odotin siellä tasanteella niin kauan, että näin kaiteiden raosta Erikin tulevan hissistä ulos ja menevän takaisin asuntoon. Sen jälkeen syöksyin portaat alas niin nopeasti kuin pystyin, säntäsin lähimmälle alepa-pyöräpysäkille ja poljin kotiin katsomatta taakseni tai laittamatta kellekään viestiä. Olin kerrankin helpottunut siitä, ettei Anna varmaan tulisi sinä iltana kotiin.

Luku 29

Oli pakko päästä saunasta veteen niin nopeasti kuin mahdollista. Ulkona aurinko häikäisi katsomon takaa.

En osannut laskeutua altaaseen sulavasti. En tiennyt, miten muut ihmiset käyttivät käsiään, kun ne punnersivat kaakelireunalta alas ja pysyttelivät pinnalla

kevyen näköisinä. Luulin että jalkani ulottuisivat pohjaan, mutta niin ei ollutkaan, vaan molskahdin pinnan alle ja vettä meni nenään niin että yskin sitä ulos, kun pääsin veden alta takaisin sinne, missä oli ilmaa. Vedessä oli paksu kalvo, jonka pääni oli äsken rikkonut. Miten uidaan, miten jalkoja pitää liikuttaa, ajattelin hätäisesti, kurkustani tuli käheää ääntä ja nenän onkaloissa poltteli. Takerruin kädensijaan uimakorokkeen alapuolella. Kaisan sääret ja polvet ilmestyivät korokkeen viereen. Hampaani kalisivat.

“Täällähän sä oot.”

Sääret, vyötärö, rinnat, olkapäät, kasvot. Kaisa siirtyi sulavasti maan pinnalta altaaseen, se liikkui yhtä helposti sekä ilmassa että vedessä. Joku oli juuri nousemassa korokkeen päälle hyppäysasentoon, mutta vaihtoi rataa kun huomasi meidät. Kaisa tarttui vyötäröni veden alla ja piti minua pystyssä. Huohotin sen olkapäätä vasten, tunsin huulillani Kaisan uikkarin olkaimen, joka kiersi niskan taakse. Kaisa kysyi, mikä minulle oli tullut, miksi olin rynnännyt ulos niin nopeasti. Sanoin, että oli vain tullut kuuma.

“Sä tunnut poijulta”, sanoin. Kiedo in sekä käteni että jalkani Kaisan ympärille. Ihmiset kauhoivat meitä kohti ja kääntyivät takaisin. Joku ponnisti jaloillaan vauhtia altaan seinästä ihan meidän vieressämme. Sain pienestä aallosta jonkin sätkyn, irrotin Kaisasta ja aloin uida ennen kuin ehdin ajattelemaan, kykeninkö siihen.

“Ota nyt rauhassa”, Kaisa sanoi.

Vaikka kaikki oli vaikeaa, asetuin luonnostani oikeaan asentoon ja raajani alkoivat toimia. Ne pyörivät ja saivat minut liikkumaan eteenpäin. Vedessä välkkyi, ja minussa räpsähteli jokin päälle ja pois. Olin vuorotellen lamaantunut ja liikkeessä. Nyt ei voinut lopettaa, ei saanut lopettaa ennen kuin altaan pääty tulisi vastaan. Kaisa ui takanani ja näki peppuni ja bikinien alaosan, joka painautui pakaroiden väliin ja jalkapohjani, jotka välillä potkaisivat pinnan läpi ilmaa.

Äsken olin nähnyt saunan lasioven läpi kehon, joka oli ensin vain muoto, äkkiä sen jälkeen tutut kyljet ja kyynärpäät. Olin kylmennyt päänahkaa myöten, vaikka olin kuumissani.

Kauhoin ja yritin hengittää.

Käsi oli tarttunut kahvaan ja ovi oli auennut. Olin puristanut Kaisan reittä ja laittanut jalkani ristiin.

Pinta ei enää pysynyt leukani alla vaan pyrki huulille.

Olin perääntynyt seinää vasten ja etsinyt jotain toista oviaukkoa. Täytyi löytää toinen reitti ulos kuin se jossa seiso Elina, Elina jota en ollut nähnyt alasti tai vaatteet päällä kahteen vuoteen. En ollut ajatellut sitä ollenkaan, enkä olisi halunnut nytkään ajatella, nyt kun kaikki oli vihdoinkin hyvin ja olin selviytynyt ja kehoni oli kokonainen eikä kavahtanut jokaista hipaisua.

Altaaseen tuli lisää kohinaa ja pinta osui nenääni ja sierainten sisälle. Vesi kerääntyi laidoilta kohti keskustaa, kohti minua, ja kun katsoin alas, näin kaakeleiden ristikon, joka muutti jatkuvasti muotoaan.

Elina ei ollut huomannut minua saunan nurkassa. Se oli mennyt rennoin lantein istumaan jonkun tyypin viereen ja suudellut sitä poskelle.

Varjot häilyivät kaakeleiden päällä, ihmisten ja aaltojen varjot, joiden syntytapaa oli vaikea ymmärtää. Allani oli suuri verkko, johon syntyi koko ajan yhä suurempia reikiä, ja samanlaisia aukkoja syntyi myös hengitykseeni. Takerruin ratoja erottavaan köyteen kaksin käsin, sukelsin sen ali toiselle radalle ja kurkkuun meni taas vettä. Kohta en enää saisi henkeä.

“Saana, tarviitsä apua?”

Kaisa seurasi minua. Väistin radalla eteneviä uimareita ja sukelsin seuraavan köyden ali. Me aiheutimme hämminkiä, kun siirryimme radalta toiselle, mutta en välittänyt. Täytyi päästä pois ennen kuin kohina vetäisi minut altaan keskellä pyörivään imuun. Kun painuin alas, en tiennyt mistä kohtaa tulisin ylös, ja pari kertaa olin vähällä törmätä jonkun uimarin mahaan tai jalkoihin. Meille huudettiin jotain uimavalvojen istuimelta, mutta en pystynyt vastaamaan. Sukelsin ja palasin pintaan, sukelsin ja palasin. Joka kerta kun avasin silmät, ne olivat sumeammat ja ripset olivat painavat vedestä. Köydet raapivat olkapäitäni.

Yhtäkkiä olin vesijuoksijoiden joukossa reunimmaisella ja leveimmällä radalla. Kaisa ponnahti vedestä viereeni ja katsoi minua pelästyneenä.

Nousin portaita pitkin vedestä ylös. Uimavalvoja odotti meitä altaan reunalla ja kysyi jotakin. Nojasin polviini ja haukoin henkeä. Uikkareiden alaosan kuminauhareuna oli kireämmällä kuin silloin, kun olin pukeutunut sen saunan jälkeen, sileät kivet altaiden vierellä polttivat jalkapohjia, enkä osannut selittää kellekään, mitä minulle oli käynyt. Kaisa ehdotti saunaan menemistä.

Halasin Kaisaa samalla tavalla kuin vedessä.

“Ei, mä en uskalla mennä takasin”, sanoin.

“Okei, ei tarvii. Mennään vaan suihkuun ja puetaan.”

Yritin täyttää hengityksen aukkoja ja kävellä, ja samalla ajattelin selkeän ajatuksen, josta en tiennyt mistä se tuli: tällaista huolenpitoa voi saada vain hetken.

En nähnyt Elinaa enää suihkussa tai pukkarissa, mutta tietysti ajattelin sitä päiväkausia. Kun seuraavan kerran menin Kaisan kanssa saunaan ja se istui vieressäni kasvot kosteina ja nännit pehmeinä, ajattelin Elinan kehoa, sitä miten paljon olin halunnut sitä joskus, enkä ollut osannut sammuttaa sitä halua.

Se oli samanlaista kuin uiminen, oikea asento oli tullut luonnostaan. Joskus minut oli asetettu siihen. Joskus olin odottanut kotona puolialasti koko illan, kun Elina oli sanonut, että voitaisiin nähdä, eikä se sitten vastannutkaan viesteihini. Joskus olin mennyt Elinan luo kiireesti kun se oli pyytänyt, mutta kun olin saapunut perille, Elinaa oli alkanut ärsyttää jokin asia ja se oli tiuskinut koko illan.

Usein se johtui siitä, että yritin liikaa, olin liikaa. Kirjoitin rakkauskirjeitä neliönmuotoisille papereille, jotka taittelin kiinni monimutkaisella tavalla, niin että kirjeen vastaanottajan täytyi käyttää aikaa kerrosten avaamiseen. Neuloin Elinalle pienen kolmionmuotoisen kaulahuivin, jota se voisi käyttää t-paidan kanssa. Pyysin, että se laittaisi sen kaulaan mennessään juhliin, ja joskus se tekikin niin, mutta jossain vaiheessa kaulaliina katosi jäljettömiin. Ilman sitä Elina näytti paljaalta ja suojustomalta. Joskus Elina työnsi käteni pois ympäriltään yöllä. Se nukkui pienellä kerällä. Nukkuessaan se näytti siltä, että se oli täysin vaaraton, helppo ottaa omakseen. Ennen kuin Elina lähti luotani kotiin, puristin sitä aina niin kauan, että sen täytyi pientä voimaa käyttäen irrottautua ja sanoa, että ”no niin, heippa sitten”. Tiesin että se takertuminen oli liikaa, mutta en pystynyt lopettamaan.

Joskus Elina meni lesbobileisiin ja pussaili illan päätteeksi jonkun kanssa ja kertoi minulle siitä seuraavana päivänä normaalilla, leikkiä laskevalla äänensävyllä. Kerran se meni juhlista sen opiskelukaverin luo yöksi, sellaisen jonka kanssa ne olivat aina olleet vain ystäviä, “mutta silleen vähän romanttisella tavalla, tiiätkö.”

Elina kertoi siitä minulle ohimennen yhtenä sunnuntaiaamuna, kun makasimme sohvalla ja Elina poti darraa toista päivää. En tiennyt mitä yökylässä oli tapahtunut enkä halunnut kysyä. Elina puhui jonkun kolmekymppisistä, siitä miten juhlien jälkeen oli yritetty etsiä reivijatkoja, mutta kukaan ei tiennyt sellaisista, ja oli tosi kätevää mennä baarijatkoilta Sannin luo nukkumaan, sinne oli lyhyempi matka kuin

kotiin. Elina kertoi siitä illasta ja yöstä niin kuin sillä ei olisi mitään salattavaa, ja samalla se kuulosti siltä, että rivien väliin jäi jotain ääneen sanomatonta, jotain mistä Elinaa ei voisi saattaa vastuuseen, mutta jotain minkä typeryskin tajuaisi. Tiesin että Elinaa hiveli se että kaikki kävivät kuumana siihen, sen oli pakko mainita kaikille jokaisesta flirtistä tai silmäpelistä, eikä se välittänyt siitä, että olin sen kumppani. Siitäkin olimme tosin vähän eri mieltä.

“Eihän me oikeestaan olla sovittu, että me seurusteltais”, Elina oli joskus sanonut.

Makasin sohvalla Elinan sylissä, sen sormet hipelöivät mahaani ja vetivät paitaa housujen sisältä pois. Mietin missä ne sormet mahdollisesti olivat edellisenä päivänä olleet. Mutta kun Elina siirtyi päälleni ja alkoi riisua housujani, päätin olla reipas ja unohtaa.

Sohvatyynyn vetoketju hankasi reittäni vasten, siihen jäi pieni naarmu, jota kukaan ei huomannut, vaikka pidin sinä kesänä usein sortseja päällä. En kertonut kellekään, että mitä kovemmin puristin, sitä enemmän otteeni alkoi livetä.

Luku 33

Menin monena aamuna katsomaan Annan sänkyä, ja se oli joka kerta yhtä tyhjä. Jostain syystä odotin näkeväni siellä Annan peittoon kääriytyneen kehon, pienen kummun vaaleanpunaisen pussilakanan alla. Joskus vedin täkin kokonaan pois sängystä, jotta varmistuisin ettei siellä ollut jälkeäkään Annasta. Ei ollut rypistynyttä lakanaa, joka olisi irronnut petauspatjan reunojen alta, ei ollut hiuksia tai hilsettä tyynyillä, ei epämääräisiä läikkiä.

Välillä suihkussa mietin, mitä sanoisin Annalle kun seuraavan kerran näkisin sen. Haroin hoitoainetta hiuksiin, sanoin au joka kerta kun sormeni osuivat takkuun, ja olin valmis kohtaamaan Annan ja kertomaan sille, että kiitos kysymästä, Kaisan kanssa meni tosi hyvin, edelliset ihmissuhteeni eivät liittyneet mitenkään tähän ja että ehkä Annakin saisi joskus kokea tällaisen rakkauden.

Mutta sitten kun näin Annan ohimennen, en saanut sanottua mitään niistä asioista. Ääneni pehmeni, toivoin että Anna pysyisi kotona mahdollisimman kauan.

Yritin sanoa tästä jotakin Kaisalle kun olimme matkalla juhliin, mutta se ei kuunnellut kunnolla. Kaisa hipelöi kättäni, irrotti siitä välillä ja kurkotti koskettamaan niskaani. Se hymyili minulle sellaisella “oot tosi kaunis ja ihana” -tavalla. Kuljimme avoimen oven ohi, sieltä tuli bageleiden tuoksua, minulla oli olalla verkkokassi jossa oli viinipullo ja joitain eksoottisia hedelmiä tuliaiseksi ja ajattelin, että kaikki oli nyt uskomattoman hyvin. Aurinko ei laskisi vielä pitkään aikaan. Voisimme käydä juhlissa ja mennä kotiin ja tehdä vielä kaikenlaista ennen nukkumaanmenoa.

Kun Kaisa näppäili ovikoodia, halasin sitä sivukautta molemmin käsin. Menimme hissiin, jossa oli sivuun vedettävä ristikko-ovi.

“Onneks mulla oli vielä tää lauantai vapaana”, Kaisa sanoi ja nojasi taaksepäin hissin seinään. Painoin nappia, kerrokset vaihtuivat ristikon ulkopuolella. Me pysyimme paikallamme, talo vain liikkui sen kuilun ympärillä, jossa sillä hetkellä seisoiimme. “Yleensä on kaikki viikonloput täynnä jo kauan etukäteen.”

“Niin, mulla ei kyllä oo”, sanoin.

“Sähän vietit just koko viikonlopun Annan kanssa.”

“No joo mutta... siitä mä just yritin kertoa äsken.”

“Sanoitko sä että teillä oli ihan kivaa, mutta sitten tuli joku riita?” Kaisa kysyi.

Hissin liike pysähtyi nytkähtäen. En halunnut vastata Kaisalle. Vedin ristikon sivuun ja pitelin sitä niin että Kaisa pääsi pois. Teki mieli kosketella sitä koko ajan vielä enemmän kuin tavallisesti, en olisi halunnut päästää hetkeksikään irti.

En päästänytäkään, pidin Kaisan vähintään käsivarren mitan päässä koko illan. Olimme ensimmäistä kertaa juhlissa julkisesti yhdessä, ja halusin ettei se jäisi kellekään epäselväksi. Ensin kaikki kerääntyivät asuntoon sisälle, me lahjoitimme hedelmät Roopelle ja Kaisa tarjoutui pilkkomaan niitä suupalloiksi, minä avasin viinipullon, onneksi siinä oli helppo korkki, ja keittiön kaaoksessa me moikkailimme tuttuja, halasimme Emppua joka tuli olohuoneesta keltainen tölkki kädessä. Se antoi minun maistaa juomaa niin ettei tarvinnut käyttää käsiä, koska toinen niistä oli silloin Kaisan vyötäröllä ja toinen viinipullon ympärillä.

Yritin kysellä Empulta jotain sen parisuhdeasioista, kun siirryimme pieneen olohuoneeseen istumaan. Halusin ajatella mitä tahansa muuta kuin omia asioitani. Emppu oli vähän aiemmin vihjannut, että se oli riidellyt Ainon kanssa useammin kuin aiemmin. Nyt se ei kuitenkaan halunnut kertoa asiasta enempää, ehkä

koska Kaisa oli mukana, eivätkä ne olleet niin läheisiä kuin minä ja Emppu. Silitin Kaisan reittä, pidin muovimukia toisessa kädessä ja yritin keskittyä sekä Kaisaan että Emppuun samaan aikaan. Olin varmaan liian tottunut siihen, että tulin juhliin yksin, enkä osannut toimia tällaisessa tilanteessa.

“Pitäiskö teiänkin mennä johonkin kylpylään”, Kaisa sanoi Empulle. Me istuimme selin ikkunaan Kaisan kanssa, ja Emppu istui kasvot ikkunaa kohti. Sieltä tuli juuri silloin niin kirkkaita auringonsäteitä, että Empun täytyi laittaa käsi otsalle varjoksi.

“Vaikka sinne samaan, missä te olitte Annan kanssa”, Kaisa jatkoi ja katsoi minua.

“Vitsi, kuulostaa ihanalta”, Emppu sanoi. Se siirteli otsahiuksiaan pois silmiltä, mutta ne palasivat aina takaisin samaan kohtaan. Se vaikutti jännittyneemmältä kuin yleensä, sellaiselta että se yritti kovasti olla ajattelematta jotain asiaa, eikä pystynyt keskittymään mihinkään keskusteluun.

“Oliko siellä monta allasta?” Emppu kysyi. “Tai saunaa?”

“Joo, siellä oli kylmä-allas, mineraaliallas ja kuumavesiallas”, sanoin. Yritin puhua kovempaa ja varmemmalla äänellä. Jos kertoisin vain altaista ja saunoista, ei tarvitsisi ajatella muuta.

Emppu kyseli jotain, mutta vastasin lyhyesti ja ajattelin altaaseen laskeutumista. Sitä kun Anna oli laittanut kylpytakin altaan vieressä olevaan naulakkoon ja kävellyt portaat alas kylmä-altaaseen, jossa oli pari punakasvoista ukkoa. Ne olivat puuskuttaneet ja katsoneet Annaa päästä varpasiin. Altaaseen ei mahtunut enempää ihmisiä kerralla, joten odotin reunalla. Anna seisoi veden alla polvet koukussa, kämmenet kohotettuina pinnan yläpuolelle. Se sulki silmänsä ja näytti siltä kuin rukoilisi. Miehet vilkaisivat toisiaan. Ne olivat ihan Annan selän takana. Olin valppaana, valmiina toimimaan, jos ne tekisivät jotain. Ne nousivat altaasta pois ennen Annaa ja jättivät veteen loiskeita, joihin pian laskeuduin.

Jotain läikähti sormilleni. Niihin jäi punainen jälki viinistä. Olin pidellyt mukia jotenkin huonosti kädessä.

“Mitä te sen jälkeen teitte?” Kaisa kysyi.

“Miten niin? Oltiin vaan kotona. Mitä sä tarkoitat?”

Emppu puisteli housujaan, nousi ylös ja sanoi, että se halusi jutella Merin kanssa hetken. Olisin halunnut mennä sen mukaan, mutta en voinut jättää Kaisaa. Se silitti kylkeäni eikä kysellyt enempää Annasta.

Juhlat jatkuivat, olohuone täyttyi ja ikkuna avattiin, kun ilma muuttui liian tukahduttavaksi. Sieltä tuli hetken aikaa niin raikasta ilmaa, että tuntui kuin olisi ollut ulkona. Roope seilasi huoneen läpi ja kävi juttelemassa kaikille lyhyesti. Olimme siirtyneet Kaisan kanssa sohvalta pois, eikä meillä ollut enää istumapaikkoja, vaan seisoiimme ikkunan vieressä. Roope ahtautui ihmisten välistä luoksemme.

“Kiinnostaako mennä kattoterassille?” Roope kysyi.

“Ai mitä, onko täällä sellanen?” Kaisa kysyi.

Roope teki jonkinlaisia epämääräisyyden eleitä käsillään ja olkapäillään.

“No joo, se on... ei virallisesti, mutta käytännössä joo.”

“Kuulostaa just sellaselta minne mä haluaisin”, sanoin.

Roope otti osan juhlijoista mukaansa. Kaikki eivät jaksaneet siirtyä, enkä voinut ymmärtää miksi. Olin kuitenkin iloinen siitä, että olin osa valittua joukkoa. Täytyi mennä muutama kerros ylöspäin lasien ja pullojen kanssa. Jotkut odottivat hissiä, kun me juoksimme Kaisan kanssa portaat ylös, kiersimme hissikuilua ja hengästyimme ja olimme samaan aikaan hissien kanssa tasanteella. Käytävässä oli hämärää, ja lattiaan syntyi keltainen suorakaide hissien valosta. Halusin terassille, mutta jostain syystä olisin halunnut myös mennä hissiin, laittaa oven kiinni ja matkustaa sillä yksin ylös ja alas.

Kun Roope avasi terassille johtavan oven, Kaisa henkäisi ja meinasi kompastua kynnykseen. Pidin sen lantioista kiinni varmuuden vuoksi. Olin itsekin vaikuttunut. Iso siivu taivasta oli punaisenoranssi, ja kohta näkisimme kaikki muutkin värit. Terassi näytti siltä ettei sinne olisi saanut mennä, yhdellä sivulla ei ollut kunnon kaiteita. Irrotin heti Kaisan kädestä ja menin sitä reunaa kohti, kunnes tunsin että Kaisa tuli taakseni ja veti minut reunalta pois. Olin kuitenkin ehtinyt katsoa alas sisäpihalle, joka näytti siltä ettei se voinut olla olemassa. Sen saattoi nähdä täältä, mutta alhaalla siinä kohdassa täytyi oikeasti olla jotain muuta. Roope nautti olostaan ja siitä, että sai esitellä näkymää kaikille, omille ja kämppistensä kavereille. Näin laajan alueen kerralla, kolmeen suuntaan haarautuvan kadun ja metron, oranssin vilahduksen seuraavan korttelin takana.

Meri etsi meidät käsiinsä, se oli tullut juhliin suoraan töistä.

“No, mites teillä on menny? Onko ollu ihanaa?”

“Joooo”, vastasin ja painauduin Kaisaa vasten. Olisin halunnut, että se olisi vastannut ensin, mutta en malttanut odottaa.

“On kyl ollu”, Kaisa sanoi, mutta ei lisännyt siihen mitään.

Muistin että olin nähnyt jossain Diana-dokkarissa Dianan ja Charlesin haastattelun, jossa Charles vastaa “whatever in love means”, kun häneltä kysytään rakastumisesta. Aloin kiinnittää huomiota kaikkiin pieniin asioihin, jotka viestivät siitä, että Kaisalla oli etäinen olo minun kanssani. Se ei koskettanut minua yhtä usein kuin minä sitä. Välillä se jopa otti askeleen kauemmas tai irrotti käteni lantioltaan. Yritin sanoa itselleni, ettei se tarkoittanut mitään, mutta jonkin ajan kuluttua en voinut enää ajatella mitään muuta. Kaadoin monta kertaa lisää viiniä puolitäyteen mukiin ja nauroin Merin tai Kaisan jutuille, mutta iloni ei ollut yhtä täyteläistä kuin silloin, kun olin vasta ollut kävelemässä sitä taloa kohti. Tuntui samalta kuin koko kesän oli tuntunut: en ollut onnellinen silloinkaan kun olin kaikista onnellisin.

Kun katselin kivihiihtikasaa ja Sompasaarta, muistin että joskus olimme menneet sinne Nellan kanssa, koska olimme halunneet reiveihin ja olimme kuulleet, että sieltä voisi löytyä jotain. Oli ollut jo yö ja pimeää ja lahden takaa oli kuulunut ihan selvästi bassojen ääniä. Mutta kun olimme pyöräilleet Sompiksen kärkeen, alueelle jossa ei vielä silloin ollut muuta kuin soraa ja asfalttikenttää, siellä ei ollutkaan ollut ketään. Maassa oli litistyneitä tölkkejä, tumppeja, korkkeja ja kengänjalkia rantapenkereen mudassa, mutta kukaan ei ollut paikalla. Olimme tulleet päivän liian myöhään. Siltä minusta nytkin tuntui, siltä että yritin kovasti, mutta en silti osunut siihen kohtaan johon tähtäsin. Lipsahdin ohi, tunne karkasi ennen kuin pääsin sen sisälle, olisin aina halunnut korkeammalle jos se oli mahdollista. Kaisa silitti olkapäätäni ja poistui keskustelusta johonkin muualle, Meri kertoi että se oli päättänyt pitää taukoa deittailusta ja että se oli alkanut käydä cross trainingissa ja sen ohjaaja oli tosi hottis.

“Ja Kaisakin kyl on. Tai te molemmat”, Meri sanoi ja nauroi kovaa.

“Niin on, ehkä liiankin hottis”, vastasin ja katselin Kaisaa, joka oli terassin toisella puolella juttelemassa jollekin tyyppille jota en tuntenut. Kaisa hohti kaikkien keskellä edelleen samalla tavalla kuin silloin, kun olin alkanut katsella sitä yliopiston käytävillä ja ylioppilastalon parvekkeella, eikä se johtunut pelkästään siitä, että sillä oli kasvoilla aurinkorasvaa ja jotain kuultovoidetta, eikä sen käsivarsista, jotka liikkuivat kevyesti ilmassa kun se puhui, eikä myöskään sen suorista housuista, jotka pysyivät ylhäällä leveän vyön kannattelemina. Kaisa oli enemmän kuin osiensa summa, se oli happea ja vettä ja ruokaa minulle.

Jossain vaiheessa, juuri kun olin selittämässä Roopelle jotain mutta käpertymässä sisäisesti kokoon, Kaisa palasi ja kolautti mukinsa vasten meidän mukejamme.

“Miten sulla menee?” kysyin Kaisalta, kun Roope meni hakemaan sipsejä.

“Hyvin, entä sulla?”

Kaisa työnsi lippikseni takaraivolta silmille ja takaisin paikalleen.

“Ai tuolla on Linda, mä en huomannu aiemmin”, Kaisa sanoi. “Me ollaan puhuttu jo monta kertaa että ois kiva mennä jollekin telttaretkelle, Lindalla ois kaikki varusteet.”

En vastannut mitään. Palelsi vähän, mutta en jaksanut mennä sisään hakemaan jotain Roopen takkia lämmikkeeksi. Muistin Lindan luennoilta, se oli samalla vuosikurssilla kuin Kaisa. Se tuli juttelemaan meille ja katseli minua avoimin silmin. Linda vaikutti siltä, että se halusi tietää minusta kaiken ja että se ei varmasti ajatellut mitään muuta silloin, kun se kysyi jotakin.

“Toi sun vyö on tosi upee”, Linda sanoi Kaisalle. Kaisa ilahtui ja laittoi paidan tiukemmin housujen sisään, jotta tummanvihreä nahkavyö erottuisi paremmin. Mietin, oliko tilanteessa jotain, mistä pitäisi huolestua. Kaisa ei ollut puhunut Lindasta aiemmin, mutta niillä vaikutti synkkaavan hyvin.

Roope tuli Lindan ja Kaisan väliin ja kosketti Kaisan olkapäätä.

“Haluisitko sä nyt sen drinkin josta mä puhuin?”

Kaisa oli juuri juonut edellisen juoman loppuun ja vastasi, että joo todellakin. Ne katosivat Roopen kanssa hetkeksi sisälle hakemaan juotavaa.

“Mä tuun ihan pian takaisin”, Kaisa sanoi, en ollut varma kummalle enemmän, minulle vai Lindalle.

Lindalla oli erikoinen vaikutus minuun, kun jäin sen kanssa kahden. En ollut valmis tuntemaan kiintymystä sitä kohtaan, mutta tunne syntyi yhtäkkiä eikä lähtenyt pois. Linda oli niin jäätävän rauhallinen ja osasi kuunnella tosi hyvin. Aloin kertoa sille jotain kesästäni, ja mitä enemmän puhuin, sitä enemmän tuntui siltä, että jotain tällaista olin jo pitkään kaivannut.

“Kuulostaa kyllä monella tavalla vaikeelta”, Linda sanoi, kun kerroin jotain Annasta ja sen parisuhteesta.

Nyökkäsin. Linda oli täydellinen kuuntelija, koska se ei tiennyt tästä asiasta muuta kuin sen, mitä minä kerroin. Kun puhuin Annasta, päädyin myös

kertomaan siitä, kun olimme olleet kylpylässä viikonloppuna. Kerroin miehistä altaassa, enkä ollut varma oliko se Lindan mielestä kiinnostavaa, mutta se kuunteli ja nyökkäili. Kerroin siitä miten olin yrittänyt pyytää anteeksi Annalta, selittää sille että viesti äidille saattoi olla vähän liikaa, mutta että nyt en enää sortuisi ylilyönteihin, mennäänkö kylpylään, mä voin ostaa liput. Kerroin siitä miten Anna oli ollut hiljainen ja vaikeasti lähestyttävä bussimatalla. Se oli suostunut tulemaan mukaan ja se näytti jopa uskovan siihen, että anteeksipyyntöni oli vilpitön, mutta huomasin ettei se ollut kokonaan sujut asioiden kanssa. Kerroin siitä kun olin törmännyt Annaan Kaisan seurassa, enkä ollut kunnolla kuullut kahvilan vessasta, mitä ne juttelivat, mutta olin saanut sen verran selvää, että ne olivat puhuneet minusta. Kylmäaltaassa olin ajatellut sitä keskustelua, Kaisan ja Annan samanlaisia äänenpainoja ja olin tuntenut kuumentuvani sellaisella tavalla, joka yleensä tapahtuu vasta altaasta nousemisen jälkeen.

Lindan kasvojen takana värit vaihtuivat violetista tummansiniseksi.

”Pystyittekö te puhumaan tosta?”

”Mä kysyin siitä Annalta, mutta se sanoi vaan, että ne on olleet molemmat huolissaan musta”, sanoin.

Linda näytti entistäkin tarkkaavaisemmalta.

”Ja musta se oli ihan absurdia. Se kuulosti just sellaselta mitä sanotaan sillon, kun oikeesti ollaan vihasia ja halutaan laittaa välit poikki. Että pidetään interventio ja viedään hoitoon ja sit sanotaan heippa.”

Minusta alkoi tuntua, että Linda ei ollut enää täysin puolellani, mutta en pystynyt lopettamaan. Ääneni kiihtyi.

”Sit pukkarissa mä sanoin Annalle, että mä tiedän asioita Erikistä, ja että nyt tän täytyy loppua. Mä sanoin, että sä et saa enää mennä sen luo. Mä yritin saada mun äänen kuulostamaan vakuuttavalta. Ja Anna vaan puki housuja päälle, kun mä sanoin, että nyt sä et enää mee sen luo, se ei oo sulle hyväksi.”

Lindan silmät olivat suuret ja avonaiset. Ripset ja kulmakarvat oli värjätty vaaleiksi, ihan kuin Linda ei tarvitsisi niitä tunteidensa ilmaisemiseen, mutta järkytys välittyi silti. Ehkä Linda sittenkin tajusi, miten kovasti yritin suojella Annaa.

”Mitä sitten tapahtu?”

”No sit kävi niin, että Anna tuli mua lähemmäs. Ehkä se oli vihanen. Se ei sanonu mitään, mä vaan kuulin sen hengityksen.”

”Ja sillä ei ollu paitaa?”

”Ei. Ja sit mä otin sen kyljestä kiinni. Mä vaan tein niin. Emmä tarkota mitään ahdistelua, se oli vaan sellanen ele.”

Näin miten katolle johtava ovi avautui ja Roope ja Kaisa tulivat ulos.

”Mä en tiä ymmärsinkö mä oikein”, Linda sanoi.

”Mä vaan yritin saada sen kuuntelemaan.”

Kaisa ei mennyt Lindan kanssa telттаilemaan, sen sijaan me vietimme seuraavana viikonloppuna kaksi vuorokautta yhdessä, suurimman osan siitä ajasta sängyssä. Teimme jotain muutakin, kävimme hakemassa croissanteja Alepasta klo 14 aamupalaksi ja katsoimme illalla läppäriltä naisten futista. Koin pienen hetken ajan, ehkä silloin kun Kaisa makasi alasti päälläni ja pussaili poskiani, että nyt olin osunut ytimeen, en halunnut mihinkään muualle, korkeampaan tai parempaan paikkaan.

Hetken kuluttua tunne kuitenkin varisi pois, kun menin suihkuun ja Kaisa vastaili sillä aikaa joihinkin viesteihin.

”Mä en nyt tajuu mitä Linda tarkoittaa”, Kaisa sanoi, kun kävin pyyhe päällä makaamaan sen viereen. Se oli pukenut yöpaidan ja pikkarit.

”Miten niin?”

Kaisa oli mahallaan, ja sen käsivarsista muodostui sopiva tyyny minun päälleni.

”Siis kun se sano, että harmi ettei mulle käyny tää viikonloppu, kun sillä on seuraavat viis ihan täynnä jo nyt”, Kaisa sanoi.

Hengitin pitkään ulos. Ilmeisesti Linda ei ollut kertonut Kaisalle, mitä olin puhunut sille Annasta. En kuitenkaan ollut täysin syytön.

”Eihän sulle tavallaan käynykään, kun me ollaan nyt hengattu”, sanoin.

Avasin silmät. Kaisa katsoi minua yläviistosta ja räpytteli silmiään. Sen sieraimet näyttivät siitä kulmasta ammottavilta. Ne värähtelivät.

”Mut mä en ymmärrä, että miten Lindalle oli tullu tollanen käsitys”, Kaisa sanoi. Olin jo ehtinyt ajatella, ettei Kaisa saisi koskaan tietää, enkä ollut valmistautunut tähän keskusteluun. En edes muistanut enää kunnolla, mitä juhlassa oli tapahtunut. Eikö Kaisa tosiaan ollut jutellut Lindan kanssa? Mitä Kaisa nyt ajoi tässä takaa, tarkoittiko se, että olisin sanonut Lindalle jotain? Kysyin sitä Kaisalta, ja se sanoi että ”no se ei ees tullu mulle mieleen, mutta nyt kun sanoit, niin...”

Kaisa nousi istumaan, sen sääri tuli lähelle kasvojani.

“Siis sanoitko sä Lindalle, että mä en ehdi nähä sitä?”

Käänsin kasvoni kohti patjaa ja puhuin pienellä äänellä, sanoin että halusin vain että meillä olisi enemmän aikaa olla yhdessä, olin pahoillani, olisi pitänyt ottaa se puheeksi jollain toisella tavalla.

“Älä jooko enää ikinä tee mitään tällasta”, Kaisa sanoi ennen nukkumaanmenoa. “Mua alkaa muuten ahdistaa.”

Luku 34

Anna oli kertomassa jotain Erikin synttäreistä, mutta sen lauseet muuttuivat katkonaisemmiksi. Sen katse ei pysynyt silmissäni vaan se pälyili johonkin minun ohitseni. Ehkä aihe oli Annalle vaikea, vaikka se yritti esittää, että kaikki oli normaalisti, ei tässä mitään, Erik oli taas vuoden vanhempi eikä se rakastanut Annaa yhtä paljon kuin Anna sitä suuresta ja hienosta lahjasta huolimatta.

“Ja lopuks me mentiin drinkeille kahestaan ja tultiin sit kotiin”, Anna sanoi ja pyyhki keittiön pöytää. Se oli varmaan tottunut siivoamaan jatkuvasti. Aiemmin en ollut nähnyt sitä rätti kädessä yhtä usein. Kosketin huomaamattani toista korvakoruani. Annan katse kiinnittyi siihen.

“Mä en tienny että sulla on kahet reiät.”

“Joo, mä hankin tän toisen vähän aikaa sitten.”

Minulla oli vasemmassa korvanlehdessä yksi koru ja oikeassa kaksi. Mikron lasioivessa käväisi pieni hopeinen välähdys. Anna puristi rätin kuivaksi ja käytti siihen enemmän aikaa kuin olisi ollut tarpeellista. Harmaat pisarat tippuivat sen sormien välistä tiskialtaaseen.

“Eli sä ostit ton korun jostain ja kävit rei’ittämässä korvan?” Anna kysyi. Nyökkäsin ja sormeilin korua, laitoin etusormen renkaan sisälle ja vedin sen ulos. Anna kuulosti siltä kuin se mitä olin tehnyt, olisi epätodennäköisintä mitä voisi tapahtua. En voinut kertoa Annalle enää edes maailman tavallisimmista asioista ilman, että se teki niistä numeron tai ei uskonut minua.

Anna alkoi siivota vauhdikkaammin ja murjottaa. Se jynssäsi pitkään tiskipöydän ikiaikaisia tahroja ja mustia pilkkuja joita kerääntyi hanan ympärille ja yritti jopa onkia viemäristä pieniä ruoanpalasia, jotka näkyivät pienistä aukoista vielä

puolittain. Seisoin altaan vieressä ja söin muna-juustovoileipää, joka tursui hampaideni välistä. Yritin ottaa jokaisella haukulla suuhuni isomman palan, ja tuntui miellyttävältä, kun leivänpäälliset alkoivat kutitella suun takaosaa ja hampaani olivat suuret ja terävät. Pitkän ajan kuluttua Anna alkoi puhua jotain käsittämätöntä ja epäkiinnostavaa siitä, että Erik oli jokin aikaa sitten kadottanut yhden korvakorun. Minulla kesti kauan ymmärtää, miten se liittyi mihinkään kunnes tajusin, että Anna syytti minua korun varastamisesta. Yritin hengittää ja laskea takaperin kymmeneen, senhän pitäisi rauhoittaa, mutta ei tuntunut rauhallisemmalta vaan sen sijaan siltä, kuin olisin tehnyt lähtölaskentaa, kymmeneen, yhdeksän, kahdeksan. Ja kun Anna sanoi –

“Mä en tajuu miten, mut sä otit sen silloin kun me oltiin Erikin luona, sano että otit.”

– olin päässyt laskennassani ykkösestä nollaan ja minussa tapahtui räjähdys, joka iski raajat suoriksi sekunnin ajaksi ja sen jälkeen aivan veltoiksi ja sai minut korottamaan ääntäni ja sanomaan Annalle, että en todellakaan tehnyt niin, missä välissä mä olisin ottanut sen, mehän oltiin koko ajan samassa tilassa.

Vakuutin Annalle, etten ollut ottanut korua silloin, kun olimme kantaneet levysoittimen Erikin luo. Annan ilme muuttui epäröiväksi. Se ei näyttänyt uskovan minua, mutta se sanoi, ettei jaksanut kiistellä kanssani. Se otti avaimet eteisen penkin päältä ja lähti ulos.

Söin leivän viimeisen palasen ja hieroin sormia kämmenen keskiosaan. Käteni olisivat nyt tarvinneet Annan avaimia. Niitä kihelmöi metallin ja kilisevien renkaiden puute.

Olin pitänyt niitä avaimia kädessäni, kun Anna oli nukkunut hiljaisena omassa huoneessaan. Tiesin, että Erik oli silloin poissa kaupungista, Anna oli maininnut jostain Tallinnan-matkasta.

Kun olin tarttunut avainnippuun, oli ollut vaikea päästä irti. Olin yhtä halukas ja väsymätön kuin silloin, kun joku odotti minua sängyssä lantio koholla ja jalat raotettuna ja tiesin, että kohta saisin kuoria pikkarit pyöreän pepun päältä. En voinut mennä vessassa käynnin jälkeen takaisin nukkumaan, oli pakko laittaa kengät jalkaan ja sulkea ovi perässä niin hiljaa kuin mahdollista. Muistan kirkkaasti hissimatkan alas ja hämärästi pyöräilyn Kallion mäkien yli. Olin janoinen ja hikinen, kun pääsin perille, ja vedenhimo johdatti minut ovesta sisään rappuun ja kaksi kerrosta ylöspäin. Pysähdyin avain kädessäni. Olin jo käyttänyt sitä päästäkseni alaovesta sisään,

mutta tämä toinen ovi pelotti minua. En pelännyt sitä, mitä sen takaa paljastuisi vaan sitä, mitä minusta tulisi esiin, kun työntäisin avaimen lukkoon.

Päätin nielaista kurkkuuni nousevan tunteen. Olin päättänyt lopettaa pelkuruuden ja nyhjöttämisen, halusin avata jokaisen suljetun portin ja paiskoa ovet selälleen ja mennä sisään ja jos tarve niin vaati, tuhota sen mikä sisällä odotti. Hivelin ovea ja postiluukun metallista pintaa ja nostin avaimen lukon korkeudelle. Muistin kuinka Emppu oli joskus kertonut, että se oli kursinut kasaan niiden koiran lempilelun, jonka koira oli repinyt kappaleiksi ja jonka se kovasti halusi ehjänä takaisin. Koira oli odottanut Empun vieressä, kun Emppu oli pidellyt pehmolelun hauraita osia käsissään ja liittänyt ne langalla ja neulalla toisiinsa varovasti, ettei vahingoittaisi lelua enempää. Kun työ oli valmis, koira sai lelunsa takaisin ja oli niin iloinen, että otti pehmopupun heti hampaidensa väliin ja ravisti päätään puolelta toiselle ja juoksi asunnossa ympäriinsä. Lelu meni varmaan pian taas kappaleiksi. Olin tuntenut outoa kiihotusta, kun Emppu oli kertonut sen jutun, ja tunsin jotain samaa nyt, kun sovitin avaimen lukon sisään ja käänsin. Naksahdus oli kutsu, oven huokaisu, rentoutuminen.

Työnsin välioiven auki, vedin rapun oven kiinni takanani. Asunto oli mustavalkoinen ja niin erinäköinen kuin silloin, kun olin ollut siellä Annan kanssa, että hetken epäilin, olinko päätynyt jonnekin muualle kuin oli tarkoitus. Hetken kuluttua huonekalujen ääriviivat alkoivat kuitenkin nousta hämärästä. Ne seisoivat tottelevaisesti samoilla paikoilla kuin aiemminkin eivätkä uhanneet minua. Kuuntelin ja pidätin hengitystäni, mutta kuulin vain jääkaapin kurinaa ja kaukaisia kolahduksia muista asunnoista. Menin katsomaan alkovia, se oli tyhjä. Hengitin pitkään ulos. En ollut pitkään aikaan kokenut sellaista rauhaa ja tyyneyttä. Nyt kun olin päässyt tänne, olin turvassa. Voisin tehdä ihan mitä tahansa eikä kukaan saisi tietää.

Laitoin valot päälle ja tunsin heti omistavani asunnon. Kokeilin nojatuolissa istumista, se oli yllättävän mukavaa. En tiennyt ketään muuta, jolla olisi yhtä hieno ja upottava nojatuoli. Kävin jääkaapilla katsomassa Erikin kaljavalikoimaa, ja valitsin yhden alkoholittoman oluen hyllyn takaosasta. Tölkkejä oli niin paljon, ettei yhden puuttumista huomaisi. Laitoin liesituulettimen päälle ja kuuntelin sen hurinaa, sammutin sen ja vein kaljan nojatuolin vieressä olevalle sivupöydälle. Huomasin levysoittimen. Availin tv-tason laatikoita ja löysin vinylilevyt, valitsin sattumanvaraisesti yhden ja avasin levysoittimen kannen. Asetin levyn ja neulan paikalleen ja istuuduin kuuntelemaan musiikkia ja juomaan kaljaa.

Kun levy oli melkein kuunneltu ja kalja juotu, toimeni alkoivat kiihtyä. Yritin pitää mielessä, että pitäisi tehdä vain sellaisia asioita, joista ei jäisi jälkeä, mutta tuhoamishaluni kasvoi ja sitä oli yhä vaikeampi hillitä. Avasin kaikki laatikot ja etsin todistusaineistoa, en tiennyt mitä tarkalleen, mutta ajattelin että jotain oli pakko löytyä, jotain mikä paljastaisi koko maailmalle totuuden Erikistä. Monenlaiset paperit, koulutodistukset, vanhat laskut, valokuvat, kuitit ja esitteet pyörivät käsissäni ja teräväreunaisimmat viilsivät kämmeniini ohuita naarmuja. Menin keittiöön ja tutkin jokaisen kaapin, pitelin korkinavaajia ja lastoja ja paistinpannuja käsissäni, harkitsin Erikin mutteripannun varastamista, kävin vessassa ja suihkutin siellä Erikin hajuvettä ja aloin yökkäillä, pursotin kalliin näköistä kasvorasvaa lavuaariin ja huuhtelin sen pois. Menin alkoviin ja kävin sängylle makaamaan. Musiikki oli tauonnut. Ulkona alkoi aamu sarastaa. Kohta täytyisi siivota ja lähteä ja jättää asunto koskemattoman näköiseksi. Teki mieli kosketella itseäni, mutta Erikin lakanoista tulviva tuoksu oli niin luotaantyöntävä, etten pystynyt siihen. Otin kuitenkin yhden tyynynliinan pois tyynyn päältä, rutistin sen, avasin housuni ja tungin kankaan niiden sisään ja hankasin siihen omaa tuoksuani.

Kun laitoin tyynynliinan takaisin paikoilleen, siinä ei näkynyt mitään, mutta tuoksu pysyisi varmasti vielä monta päivää. Suoristin tyynyt ja peitot ja päätin ottaa kaljatölkkin mukaan. Kävin kaikki paikat läpi, palautin paperit siisteihin pinoihin ja suljin laatikot ja tarkistin ettei vessaan jäänyt valoja päälle. Laitoin kengät jalkaan ja sammutin valot.

Seisoin pitkään eteisessä ja katselin oranssia taivasta kallioiden takana. Valo puikahti parvekkeen lasin läpi sisään ja kulki mattoa pitkin jalkojeni juureen, reisilleni, vyötärölleni, olkapäilleni, kasvoilleni. Valon kaistale osui silmiini ja paljasti minut, hämärä ei enää ollut suojanani. Jouduin kääntämään katseeni. Eteisen tasolla oli pieni rasia, jossa oli kaksi hopeista rengasta. Sormeilin niitä ennen kuin lähdin. Jätin korut paikoilleen, sillä kertaa.

Luku 38

Toisella kerralla laitoin korviksen farkkujen pikkutaskuun ja poimin sen sieltä kotiin päästyäni. Siinä ei ollut Erikin tuoksua, nyt se oli vain minun.

Aloin pitää sitä korvassani ja toivoa että paljastuisin. Minusta tuli varomattomampi, en enää kysellyt Annalta, oliko Erik poissa kaupungista tai jossain muualla yöstä. Näköjään se oli aika usein poissa kotoa öisin, koska ehdin mennä sen asuntoon noin viisi tai kuusi kertaa, ennen kuin minut huomattiin. Ei enää jännittänyt hiipiä kotoa ulos avaimet kädessäni, ja oli helppo avata Erikin asunnon kaksi ovea. Paikka tuntui joka kerta tutummalta. Sisään astuminen muistutti minua siitä, kun olin alkanut panna Elinan kanssa ja olin ensimmäisillä kerroilla arastellut, kun olin tuntenut sen lihasten supistuvan sormieni ympärillä, mutta pian olin osannut koukistaa sormia oikein ja koskettaa sitä ryhmyistä kohtaa, johon osuminen tuntui erityisen hyvältä. Erik ei ollut koskaan kotona, mutta sen asunto oli kerta kerralta vastaanottavaisempi. Nojatuoli, levysoitin ja jääkaappi olivat odottaneet kosketustani.

Oli naurettavaa miten vaivatonta oli tehdä siellä kaikenlaista ja olla jäämättä kiinni. En enää välittänyt siitä, jäikö minusta jotain jälkiä, vaan pidin huolen, että lattialla oli sipsinmurusia, tiskipöydällä avattu ja puoliksi juotu tölkki ja päiväpeitolla minun kokoiseni painauma. Oli tyydyttävää tajuta, että Erik todella oli usein jossain muualla kuin kotona. Ei tarvinnut enää etsiä todistusaineistoa, tämä oli tarpeeksi, mutta en ollut varma, miten kertoisin siitä Annalle.

Toivoin kuitenkin paljastumista niin paljon, että se alkoi tuntua koko ajan epätoivoisemmalta. Kun kerran avattu tölkki ei tepsinyt, seuraavalla kerralla kaadoin sen lattialle. Kun ovi naksahi takanani, sydämeni hakkasi, mutta se oli hyvää hakkaamista, se oli selkeää ja antoi tahdin jossa toimia ja polkea kotiin. En tiennyt silloin enkä tiedä vieläkään, miksi minua ei osattu epäillä, miksi sain niin kauan tehdä sellaisia jäyniä. Tuntui kuin olisin huutanut huoneessa, joka oli äänieristetty ja sinetöity ja josta kukaan ei kuullut minua, tuntui samalta kuin silloin, kun olin Elinasta eroamisen jälkeen syönyt muutaman viikon ajan vain klementtiinejä ja hapankorppuja ja laihtunut selvästi monta kiloa, mutta jonkin ajan kuluttua olin palannut takaisin tavanomaiseen ruokavalioon, koska kukaan ei ollut huomannut. Olin aikuinen eikä kukaan halunnut puuttua siihen mitä söin.

“Miten sä oot taas niin väsyny”, Kaisa kyseli minulta, ja melkein jo kerroin sille, mitä olin tehnyt edellisenä yönä. Viime hetkellä sain pidäteltyä itseäni. Kaisa olisi pitänyt minua ihan hulluna.

Yhtenä yönä avasin oven ja kuulin heti hengityksen.

Pysähdyin, sydämeni villiintyi. Olisiko pitänyt lähteä? Miten olin saattanut itseni tällaiseen pulaan?

En kuitenkaan halunnut karata, oli liian houkutteleva ajatus nähdä Erik nukkumassa. Suljin rapun oven niin hellästi ja hiljaa kuin kykenin.

Otin sandaalit jalasta ja hiivin huoneeseen. Hiipiminen on aivan erityinen tapa liikkua, silloin on kehonsa sisällä varovaisena ja valppaana. Jalkapohjani tunsivat lattian, maton reunan, taas lattian, aivan niin kuin edellisilläkin kerroilla, mutta nyt kuljin maan päällä ääntäkään päästämättä. Erik tuhisi niin äänekkäästi että se peitti kodinkoneiden hurinan. Halusin vain nähdä sen unikasvot, olla valveilla samassa paikassa jossa se oli tiedottomana.

Kävelin alkovin eteen ja minussa muljahti. Sängyssä oli möykky, joka kohoili ja rahisi. Peiton alta näkyi vain vähän hiuksia, kasvot olivat kääntyneet minusta pois päin. En ollut valmistautunut siihen, miten paljon se näyttäisi Kaisalta, tai Elinalta, melkein keneltä tahansa jonka kanssa olin joskus nukkunut. Vaikutelma oli niin todellinen, että olin vähällä mennä sänkyyn ja kiivetä möykyn yli ja kaivautua saman peiton alle lämpimään.

En tiennyt mitä tekisin, joten menin nojatuoliin istumaan. Tuoli narahti kun istuin sen syliin, mutta Erik ei kuullut sitä. Sen hengitykseen tuli pieni katkos, sen jälkeen rytmi jatkui taas tasaisena.

Istuin siinä kauan ja valvoin Erikiä. Raavin paljasta jalkaani lahkeen alapuolelta ja pysäytin sormeni, kun Erik korahti. Ajattelin sitä kun mummi oli istunut vuoteeni vieressä vielä pitkään iltasadun lukemisen jälkeen, ja joskus olin havahtunut siihen, kun se nousi sängyltä ylös ja meni muutamaksi tunniksi nukkumaan, ennen kuin heräsi keittämään kahvia. Oli pimeämpää kuin edellisinä öinä, kun olin levännyt siinä samassa tuolissa, en nähnyt keittiöstä muuta kuin tiskipöydän vaalean heijastuksen, ja ikkunalautaan osui välillä sade. Se oli kastellut minutkin matkalla sinne, peppuni oli märkä siitä kohdasta joka oli osunut satulaan. Kun ajattelin mummia, tunsin kehossani pieniä halkeamia, jotka voisivat johtaa sortumiseen. Olin saanut laittaa mummin luona puuron päälle sokeria, ja kun ensimmäinen sokerikerros oli sulanut, olin saanut ottaa lisää. Mummi oli tullut vahtimaan minua ja tekemään ruokaa, kun oli ollut isän viikko, mutta isä olikin maannut sängyssä hiljaa ja katsellut vain seinällä olevaa ryijyä. Ja mummi oli aina istunut musiikkiopiston huiluesitysten katsomossa ja tuonut minulle ruusun, vaikka vanhempani eivät –

Erik kääntyi.

Se hengitti kevyemmin, ja avasi silmänsä.

Sängyssä kahahti, painauduin tiukemmin nojatuolin syleilyyn ja toivoin että se suojaisi minua. Erik sytytti yöpöydän valon hätäisesti ja sen ilmeet vaihtelivat kuin tunnetaitokuvakirjassa: pelästys, suuttumus ja valppaus, sellainen katse jolla yritetään rauhoittaa muistisairaita.

”Mitä vittua”, Erik sanoi.

Yritin tervehtiä, mutta sanani muuttuivat alun jälkeen uikutukseksi. Erik istui sängyllä peitto sylissään, ja pystyin näkemään sen sydämen läpätysten ihon läpi. Syke kiihtyi koko ajan, rintakehä liikehti ylös ja alas. Erik näytti siltä, miltä se ehkä oli näyttänyt seitsemänvuotiaana koulun pihalla, kun se oli odottanut että isi tulisi hakemaan, tai siltä, kun se oli ensimmäisen kerran pyytänyt jotain tyttöä ulos ja tullut torjutuksi, eikä ollut yhtään voinut ymmärtää miksi. Erik yritti avata silmänsä ammолleen, varmaan jotta se käsittäisi paremmin, mitä tapahtui, mutta silmät olivat täynnä rähmää. Erik hieroi silmiään, mutta teki sen vuorotellen molemmille puolille, niin että toinen silmä oli koko ajan auki. Valkoinen pyörölä tarkkaili minua, kun vaihdoin tuolilla asentoa ja yritin olla koskettamatta jaloillani lattiaa. Tuntui tärkeältä, etten laskenut jalkojani matolle, sillä se oli kuuma ja sähisevä, maton raidat liikuskelivat kuin ne olisivat yrittäneet irrottautua toisistaan.

Erik huohotti, mikä sille nyt oli tullut, ehkä sekin oli huomannut etteivät huonekalut käyttäytyneet normaalisti, niiden ääriiivat hälvenivät ja tarkentuivat vuorotellen kuin olisin nähnyt ne aaltoilevan kalvon läpi, ja sohva ja lipasto ja kirjahylly jännittyivät jalkojensa päällä, ne olivat valmistautuneet hyppäämään päälleni ja musertamaan minut yksi raaja kerrallaan.

”Mitä...”, Erik sanoi, enkä voinut uskoa korviani. Se änkytti. Jokaisen tavun välissä sen leuat iskeytyivät yhteen, mikä oli kiinnostavaa, koska en ollut koskaan nähnyt, miten ihmisen hampaat voivat kalista pelosta eivätkä vain kylmyydestä.

”... sä tääl-lä-lä... teet”, Erik jatkoi.

Huonekalut pysäyttivät liikkeensä, kun Erik oli saanut esitettyä kysymyksen ja pystyi hengittämään syvään.

”Miten sä – pääsit tänne?”

Ajattelin, että eniten hämmennystä aiheuttaisi se, etten vastaisi mitään. Erik nousi ylös. Se oli alasti, mutta näköjään se ei välittänyt. Kun Erik meni vetolaatikoille ja otti sieltä bokserit, sain koottua itseni.

“Sulla meni aika kauan tajuta”, sanoin. Nousin itsekin seisomaan. “Vai halusitsä että mä tuun tänne? Senkö takia jätit turvalukon auki?”

Erik katsoi minuun.

“Se on aina auki.”

Erikillä oli housut jalassa, ja nyt se tuntui olevan enemmän pukeissa kuin minä märissä vaatteissani.

“Saana, istu tohon pöydän ääreen. Mä annan sulle... mä annan sulle vähän mehua.”

Se oli niin yllättävää etten voinut muuta kuin totella. Erik otti jääkaapista mehutiivistettä ja antoi minulle mehulasin, jonka pinnalla oli vaahtoa.

“Sulla on ollu hyvä kaljavalikoima täällä”, sanoin reippaalla äänellä. Erik oli hermostunut. Se kääntyi minuun selin ja näpytteli jotain, mutta asento alkoi ehkä tuntua liian turvattomalta, koska pian Erik kääntyi takaisin minuun päin. Se ähkäisi.

“Okei Saana, otetaan ihan rauhassa.”

“Otetaan vaan.”

“Mä soitan yhen puhelun, juo sä vaan sitä mehua.”

Sekamehu viilensi minua, kun se valui sisälläni mahaan. Alkoi taas tuntua elinvoimaiselta. Erik kulki ohitseni niin että meillä oli koko ajan katsekontakti, avasi parvekkeen oven ja meni sinne puhumaan Annan kanssa. Näin sälekaihdinten raosta, miten Erik hytisi ja tärisi. Kuulin jotain lauseenpätkiä, mutta niissä ei ollut mitään kiinnostavaa tai todellista. Kuulosti siltä niin kuin Erik olisi puhunut jostain toisesta ihmisestä, murtovarkaasta.

Luku 43

Annan avaimet eivät enää lojuneet eteisen tasolla. En tiennyt, mihin Anna oli laittanut ne, mutta niitä ei löytynyt takintaskusta tai kangaskassistakaan. Ehkä Anna nukkui avainnippun kanssa, puristi sitä rintaansa vasten. Ehkä avaimet olivat Annan pikkareiden sauman sisäpuolella nyt, kun istuimme keittiöpöydän ääressä.

“Ai niin, mun on pitäny Anna puhuu sulle yhestä jutusta”, sanoin. Yritin kuulostaa mahdollisimman vakavalta. Olisi varmaan parasta, jos Anna ymmärtäisi minua puolittain jo äänensävyistäni. Annan nenänympäry ja silmänreunat punoittivat, se näytti olevan valmiiksi herkässä tilassa. Pitäisi olla pehmeä ja varovainen, kun kertoisin sille, että Erik todennäköisesti petti sitä.

“Voitaisko tehdä niin, että me puhutaan ensin, ja sitten on sun vuoro”, Anna sanoi. Äiti nyökkäsi Annan vieressä ja ojensi kätensä pöydän yli. En tiennyt, halusiko se että tarttuaisin siihen, mutta en todellakaan aikunut tehdä niin. Äiti oli äsken kysynyt jotain Annan avaimista, ja nyt se toisti kysymyksensä.

“Joo”, sanoin. Olin ottanut ne ilman lupaa. Ehkä oli hyvä taktiikka myöntää jotakin, esittää että olimme samalla puolella, vaikka käytännössä tässä oli kolme yhtä vastaan. Istuin kippurassa sohvalla, leuka pöydänreunan tasolla, ja muut olivat pöydän toisella puolella.

“Siis sano nyt vielä että montako kertaa sä oot käynny mun luona”, Erik kysyi ja melkein nousi tuoliltaan, kun sen kasvot tulivat lähemmäs minua. Anna otti sen kyynänpäästä kiinni. Se tarkoitti, että Erikin pitäisi rauhoittua, ja olin samaa mieltä. Siitä lähtien kun äiti, Anna ja Erik olivat tulleet meille, piirittäneet minut ja käskeneet istua pöydän ääreen, olin pelännyt niistä kaikista eniten Erikiä. Sen läsnäolo oli niin painostavaa ja aggressiivista, etten pystynyt edes katsomaan sitä. Sormeilin varpaitani. Keskityin niiden laskemiseen, enkä vilkaissut sitä mustaa ja vihamielistä varjoa, joka häilyi vasemmalla puolellani.

“Minusta meidän ei tarvitse sen tarkemmin tietää, jos Saana ei itsekään muista”, äiti sanoi. En ollut antanut sille anteeksi sitä mitä se sanoi viimeksi, mutta oli pakko olla kiitollinen siitä, että se puolusti minua ainakin vähän.

“Miten niin ei tarvii tietää? Että mun kotona on käyty?” Erik kiihtyi. “Mun kotiin on tunkeuduttu. Mä en tiiä tajuutteko te edes miltä se tuntuu.”

Erik hieroi silmiään. Voi olla että kuvittelin vain, mutta kuulosti siltä, kuin sen ääni olisi vähän murentunut.

“Tavallaan mä kyllä arvasin sen. Mä katoin niitä kaljalätäköitä, ja se oli hulluin mutta samalla ainut selitys, jonka mä keksin”, Erik sanoi.

Erik puuskutti ja ilma sen ympärillä oli täynnä raivoa, vaikka se yritti pysyä rauhallisena. Miksi olin halunnut jäädä kiinni, miksi olin ollut niin suunnattoman typerä? Kämmenieni alle käsinojiin ja kainaloihini muodostui kosteita läikkiä.

”Ensin mä ajattelin, että sä oot vähän outo, mutta sähän oot aivan sairas”, Erik sanoi, enkä ollut varma, sanoiko se lopuksi ”Saana” vai ”saatana”.

”Sä oot menny johonkin ihan käsittämättömään kaninkoloon, vaikka oikeesti sä oot se jonka pitäis pysyä mun tyttöystävästä kaukana”, Erik jatkoi. Panin merkille, miten omistavasti se puhui Annasta.

“Ethän sä edes oo ollu siellä suurimman osan ajasta”, sanoin. En vieläkään pystynyt katsomaan Erikiä silmiin, mutta katsoin johonkin sinnepäin. Erikin posket värähtelivät. “Kun sä oot ollu muualla. Niin pitäiskö sun nyt kertoa Annalle, että missä –”

“Saana, me ei puhuta nyt tästä”, Anna sanoi.

“– että missä sä oot ollu.” Ääneeni tuli lisää varmuutta. Erik naurahti, ja jatkoin: “Sä vaan esität tollasta maailman parasta poikaystävää, mutta oikeesti sä oot ihan –”

“Saana kuuntele”, Anna sanoi.

“– ja mua oksettaa ajatella miten sä –”

Anna pamautti pöytää kädellään.

“Saana. *Saana*. Voitko nyt olla hiljaa.”

Olin hiljaa. Ollaan sitten hiljaa. Anna ei ollut koskaan aiemmin komentanut minua, ja tavallaan se teki minuun vaikutuksen. Äidillä ja Erikillä ei ollut minkäänlaista auktoriteettia, mutta Anna oli edelleen ansainnut osan kunnioituksestani. Erik laittoi kädet puuskaan ja liikutti huuliaan hampaiden edessä niin, että hampaat välillä välähtivät esiin. Se istui siinä mutrusuuna ja näytti vähän vähemmän pelottavalta, mutta se oli hämäystä. Ties mitä Erik olisi tehnyt, jos olisin ollut sen kanssa kahdestaan. Sen hampaat näyttivät teräviltä, sellaisilta joilla voisi purra kovaa tai raadella. Pystyin melkein näkemään terävän kielen tulevan niiden välistä ulos, tai ehkä se tulikin omasta suustani, välähti nopeasti ja palasi takaisin sisään. Anna räpäytti samalla hetkellä silmiään ja äiti veti kätensä pöydän päältä pois.

“Me ollaan nyt mietitty...” Anna sanoi.

Kuulin lauseen alun, mutta sen jälkeen keskittymiseni herpaantui. Katsoin vuorotellen varpaitani ja vuorotellen Annan silmiä, nyökkäilin, kohotin kulmakarvojani sopivissa kohdissa. Ajattelin kuitenkin muita asioita, esimerkiksi Annan solisluita tai olkapäitä. Annan kädet näyttivät vähän eri muotoisilta kuin aiemmin, ehkä se oli treenannut enemmän. Ajattelin Erikiä jonkun toisen naisen kanssa, ja viha nousi ja sai

minut kiemurtelemaan sohvalle. Lantioni jännittyi kuin joku olisi kiristänyt sitä sisäältäpäin. Vyötärö alkoi pyöriä ja selkäranka huojauteli. Kylkeni sulkeutuivat ja avautuivat ja mietin, miltä toiset paljaat jalkapohjat olivat näyttäneet Erikin alla, oliko Erik pannut sitä mimmiä eri tavalla kuin Annaa, jotenkin kovemmin ja kyselemättä, vai kenties ihan päinvastoin, oliko se ollut sille hellä sellaisella tavalla jota Anna ei koskaan saanut osakseen? Anna sanoi jotain, että ne olivat kaikki huolissaan minusta, mutta tuntui surulliselta ajatella, ettei se tiennyt mitään siitä, millaiset huolet sitä odottivat. Olin arvioinut väärin, tästä pitäisi puhua sittenkin vasta silloin, kun äiti ja Erik lähtisivät kotiin ja olisimme taas kahdestaan. Selkä nytkähti ja hampaani kiristyivät. Yritin vain äännähtää myöntävästi, mutta suustani tulikin jotain siihenä kaltaista. Erikin hampaisiin ei voinut vastata muuten kuin samalla mitalla. Jos se purisi minua, voisin purra takaisin. Erik oli varmasti jättänyt jäljen sen toisen naisen reiteen tai käsivarteen, johonkin missä oli pehmeää lihaa, sellaista jonka sai helposti ikenien väliin. Äiti sanoi jotain, nyökkäsin. Puristin sohvaa etten lähtisi irti. Olisin ehkä tarvinnut kahleet. Anna käänsi kännykkänsä ruudun minuun päin ja laittoi sen eteeni pöydälle.

“Me löydettiin tämmönen”, Anna sanoi. Luin tekstin ja naurahdin.

“Emmä nyt mitään vihanhallintakurssia tarvii. Siis mä ajattelin että te ehdottaisitte terapiaa, mutta tää on jo liian –”

Äiti hieroi käsivarttaan, jossa oli suuria mustelmia. Huomasin ne vasta nyt.

“Meidän mielestä olisi tosi tärkeää, että sä harkitsisit tätä”, äiti sanoi.

“Niin tai siis menisit sinne. Ja terapiaan myös. Ihan sama mulle, johonkin hoitoon”, Erik sanoi.

Keskustelusta tuli yhtä sekasortoa sen jälkeen. En muista mitä sanoin tai mitä muut sanoivat minulle, joka tapauksessa viesti oli tullut selväksi: minua ei uskottu, vaikka olin yrittänyt kertoa sen minkä tiesin Erikistä.

“Mähän sanoin ettei tämmönen keskustelu auta mitään”, Erik sanoi.

“Istupa Saana alas ja katsotaan sitä nettisivua”, äiti sanoi.

Äiti, Anna ja Erik puhuivat toistensa päälle, ja niiden äänet sulautuivat yhteen niin että lopulta ne kuulostivat vain työmaakoneiden jylinältä, raapivalta ääneltä joka syntyy siitä kun maata hajotetaan tai kaivetaan auki. Seisoin ja puristin pöydänreunaa ja katsoin Erikiä, joka oli myös noussut ja päätenyt nojaamaan tiskipöytää vasten. En tiennyt missä tilanteessa se oli satuttanut äitiäni enkä ehkä edes

halunnut tietää, mutta vihasin sitä, tiesin mitä olisin tehnyt sille jos muita ei olisi ollut. Ehkä äiti oli kysynyt Erikiltä, pettikö se todella Annaa. Olin raskas ja liikkumaton ja täynnä varmuutta: Erik pitäisi saada pois Annan elämästä mahdollisimman pian. Luultavasti se tarvitsi apua, ja rikosilmoituskin täytyisi tehdä. Mutta jos muut keinot eivät auttaisi, oli minullakin kädet.